

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**VPLIV VSTOPA V EVROPSKO EKONOMSKO IN MONETARNO
UNIJO NA OBSEG TURIZMA**

Ljubljana, april 2012

KATJA KRALJ

IZJAVA O AVTORSTVU

Spodaj podpisana Katja Kralj, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, izjavljam, da sem avtorica magistrskega dela z naslovom *Vpliv vstopa v evropsko ekonomsko in monetarno unijo na obseg turizma*, pripravljenega v sodelovanju s svetovalcem dr. Boštjanom Jazbecem.

Izrecno izjavljam, da v skladu z določili Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah (Ur. l. RS, št. 21/1995 s spremembami) dovolim objavo magistrskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

S svojim podpisom zagotavljam, da

- je predloženo besedilo rezultat izključno mojega lastnega raziskovalnega dela;
- je predloženo besedilo jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem
 - poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam v magistrskem delu, citirana oziroma navedena v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, in
 - pridobila vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti (v pisni ali grafični obliki) uporabljena v tekstu, in sem to v besedilu tudi jasno zapisala;
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Zakonu o avtorskih in sorodnih pravicah (Ur. l. RS, št. 21/1995 s spremembami);
- se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega magistrskega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom.

V Ljubljani, dne 18.04.2012

Podpis avtorice: _____

KAZALO

UVOD	1
1 EVROPSKA EKONOMSKA IN MONETARNA UNIJA	6
1.1 Razvoj evropskega ekonomskega in monetarnega združevanja do ustanovitve EMU	7
1.1.1 Evropska gospodarska skupnost	7
1.1.2 Brettonwoodski monetarni sistem	8
1.1.3 Wernerjev načrt	9
1.1.4 Evropska valutna kača	9
1.1.5 Evropski monetarni sistem	10
1.2 Oblikovanje EMU in uvedba evra	11
1.2.1 Delorsovo poročilo	12
1.2.2 Evro.....	12
1.3 Delovanje EMU	13
1.3.1 Maastrichtska pogodba	13
1.3.2 Amsterdamska pogodba.....	14
1.3.3 Pogodba iz Nice	15
1.3.4 Pogodba o ustavi za Evropo	15
1.3.5 Lizbonska pogodba.....	16
1.3.6 Evropski sistem centralnih bank.....	16
1.3.7 Skupna monetarna politika v ECB	16
1.3.8 Fiskalna politika v EMU.....	17
1.4 Stroški in koristi monetarne unije.....	18
2 OPREDELITEV TURIZMA IN OSNOVNIH POJMOV STATISTIKE TURIZMA	19
2.1 Opredelitev pojmov turist, potnik in obiskovalec.....	19
2.2 Opredelitev pojma turizem	20
2.2.1 Emitivni in receptivni turizem	20
2.2.2 Domači in meddržavni turizem	20
2.3 Turizem kot sestavljena dejavnost.....	21
3 EKONOMSKE ZAKONITOSTI NA TURISTIČNEM TRGU	21
3.1 Turistično povpraševanje	22
3.2 Turistična ponudba	23
3.3 Turistični trg	24
4 MERJENJE EKONOMSKEGA OBSEGA TURIZMA Z VIDIKA NARODNEGA GOSPODARSTVA	25
4.1 Neekonomski vplivi.....	25
4.2 Ekonomski vplivi.....	25
4.3 Turistična potrošnja	26
5 KLJUČNI DEJAVNIKI RAZVOJA TURIZMA	27
5.1 Politični dejavniki.....	27

5.2	Ekonomski dejavniki	28
5.3	Socialni, zdravstveni in podnebni dejavniki	28
5.4	Trg in dostopnost	29
5.5	Tehnološki dejavniki	29
6	RAZVOJ SVETOVNEGA TURIZMA	29
6.1	Evropa.....	31
6.2	Azija in Pacifik	31
6.3	Amerika	31
6.4	Afrika.....	31
6.5	Srednji vzhod.....	31
6.6	Napovedi.....	31
7	VPLIV UVEDBE EVRA NA TURIZEM.....	32
8	TURIZEM V DRŽAVAH ČLANICAH EU.....	34
8.1	Turizem v Evropi.....	35
8.2	Razvoj turizma v državah članicah EU 1999–2009	36
8.2.1	Nočitve v državah članicah EU 1999–2009	41
8.2.2	Turistični prihodi v državah članicah EU 1999–2009.....	42
8.2.3	Turistična potrošnja v državah članicah EU 1999–2009.....	43
8.2.4	Skupinske nastanitvene kapacitete v državah članicah EU 1999–2009.....	44
8.2.5	Zaposlenost v turizmu v državah članicah EU 1999–2009.....	45
8.3	Prikaz ključnih turističnih kazalcev glede na članstvo v EMU 1999–2009.....	46
9	VPLIV UVEDBE EVRA NA TURIZEM V POSAMEZNIH ČLANICAH EMU..	47
9.1	Nočitve v državah članicah EMU 1999–2009.....	48
9.2	Turistični prihodi v državah članicah EMU 1999–2009	49
9.3	Turistična potrošnja v državah članicah EMU 1999–2009	49
9.4	Skupinske nastanitvene kapacitete v državah članicah EMU 1999–2009	50
9.5	Zaposlenost v turizmu v državah članicah EMU 1999–2009	51
	SKLEP.....	52
	LITERATURA IN VIRI.....	57
	PRILOGE	

KAZALO SLIK

Slika 1: Odnos med evrom in turistično dejavnostjo (učinek ponudbe in povpraševanja) .	32
Slika 2: Grafični prikaz mednarodnih turističnih prihodov v regijah in letih	36
Slika 3: Grafični prikaz stopenj rasti nočitev za EU-27 in za države članice EMU glede na preteklo leto	37
Slika 4: Grafični prikaz števila nočitev na osebo v državah EU za leti 1999 in 2009	38
Slika 5: Grafični prikaz odstotka spremembe nočitev 09/99 za države EU	42
Slika 6: Grafični prikaz odstotka spremembe turističnih prihodov 09/99 za države EU	43
Slika 7: Grafični prikaz odstotka spremembe turistične potrošnje 09/99 za države EU	44
Slika 8: Grafični prikaz odstotka spremembe nastanitvenih kapacitet 09/99 za države EU	45
Slika 9: Grafični prikaz odstotka spremembe zaposlenosti v turizmu 09/99 za države EU.	45
Slika 10: Grafični prikaz Δ % 09/99 za kazalce v turizmu glede na članstvo v EMU	47
Slika 11: Grafični prikaz odstotka spremembe nočitev za države članice EMU	48
Slika 12: Grafični prikaz odstotka spremembe turističnih prihodov za države članice EMU	49
Slika 13: Grafični prikaz odstotka spremembe turistične potrošnje za države članice EMU	50
Slika 14: Grafični prikaz odstotka spremembe nastanitvenih kapacitet za države EMU....	51
Slika 15: Grafični prikaz odstotka spremembe zaposlenosti v turizmu za države EMU	52

KAZALO TABEL

Tabela 1: Mednarodni turistični prihodi v regijah in letih in tržni delež.....	35
Tabela 2: Stopnje rasti nočitev za EU-27 in za države članice EMU glede na preteklo leto	37
Tabela 3: Število nočitev na osebo v članicah EU 1999–2009 in Δ %	39
Tabela 4: Prikaz Δ % 09/99 za kazalce v turizmu v državah EU	41
Tabela 5: Prikaz Δ % 09/99 za kazalce v turizmu glede na članstvo v EMU	46

UVOD

Opredelitev problema. Evropski voditelji so maja 1998 sprejeli zgodovinsko odločitev glede ustanovitve enotne valute, evra. Toda osnovna ideja o večjem povezovanju držav je bila prisotna že ob samih začetkih evropskega povezovanja v petdesetih letih prejšnjega stoletja, saj so voditelji držav že na zasedanju v Haagu decembra 1969 odločili, da bo postalo oblikovanje ekonomske in monetarne unije (v nadaljevanju EMU) uradni cilj ekonomske integracije, ki se je po Balassovi teoriji razširila in vključuje naslednje stopnje: prosto trgovinska cona, carinska unija, skupni trg, ekonomska unija, monetarna unija in politična unija. Navedeno zaporedje še ni dokončno, saj fiskalna politika ni umeščena v te procese (Crowley, 2002, str. 159). Odločilni dogodek ekonomske integracije pa je bil leta 1957 s podpisom dveh pogodb v Rimu, z željo po poglobitvi gospodarskega sodelovanja med vključenimi državami, kar je posledično vodilo v ustanovitev Evropske gospodarske skupnosti (v nadaljevanju EGS). Vrhunec naporov, povezanih z monetarno ureditvijo pa je bila konferenca v Bretton Woodsu leta 1944, na kateri so sprejeli odločitev, da bo gospodarstvo začelo delovati po načelu zlatega dolarskega standarda. Naslednji korak pri monetarni ureditvi je bil Wernerjev načrt leta 1970, ki je vseboval načrt za doseg EMU do leta 1980. Zaradi neuspeha se je evropska monetarna integracija leta 1972 usmerila na precej manj ambiciozen projekt – evropsko valutno kačo. Leta 1979 je bil postavljen Evropski monetarni sistem (angl. *European Monetary System*), ki je temeljil na posebnem mehanizmu deviznih tečajev (angl. *Exchange Rate Mechanism*). In leta 1986 je v Enotni evropski listini prvič izrecno omenjena vzpostavitev EMU, proces oblikovanja EMU predstavlja zadnjo fazo ekonomske integracije v Evropski uniji (v nadaljevanju EU), ki ga določa pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti iz leta 1992 v Maastrichtu. V zadnji fazi priključitve v EMU leta 1999, so svetu poleg ekonomske vsebine poslali tudi politično sporočilo, da je Evropa sposobna ustoličiti skupno prihodnost, ki je vse prevečkrat trpela zaradi vojn in ekonomske ter politične nestabilnosti (European Commission, 2008, str. 3). Po preverjanju izpolnjevanja konvergenčnih kriterijev za uvedbo evra je bila že maja 1998 sprejeta odločitev o sodelujočih državah članicah in januarja 1999 je enajst držav (Avstrija, Nemčija, Belgija, Nizozemska, Luksemburg, Portugalska, Irska, Španija, Finska, Italija, Francija) med seboj določilo fiksne devizne tečaje in vpeljalo monetarno unijo (evroobmočje). Po triletnem prehodnem obdobju, v katerem so lahko izbirali valuto, so januarja 2002 fizično uvedli evrske bankovce in kovance. Leta 2002 se je kot dvanajsta članica pridružila Grčija, leta 2007 Slovenija, ter leto kasneje še Ciper in Malta, leta 2009 Slovaška in leta 2011 Estonija (European Commission, 2008, str. 17). Po desetih letih delovanja EMU je komisar za ekonomske in monetarne zadeve Almunia zapisal, da imajo razloge, da so ponosni na skupno valuto in da sta EMU in evro največji uspeh. Napovedal je tudi, da se bodo z nadaljnjo širitvijo evro območja razširile njegove koristi na nove države članice EU, ki so se priključile v letu 2004 in 2007 (European Commission, 2008, uvodnik). Trditev komisarja glede uspeha evra in EMU je utemeljena v vsebini publikacije

EMU@10, kjer podrobno opisuje spodaj navedene uspehe desetletnega obdobja (European Commission, 2008, str. 3–6):

- spremembe v makroekonomskem okolju, ki se kažejo kot povečanje makroekonomske stabilnosti;
- monetarna politika je utrdila dolgoročna inflacijska pričakovanja;
- fiskalna politika je bila v podporo makroekonomski stabilnosti EMU;
- EMU je spodbudila ekonomsko integracijo in integracijo trgov;
- evro je igral pomembno vlogo pri finančni integraciji trgov;
- EMU je izboljšala odpornost evro območja za nasprotujoči zunanji razvoj;
- EMU je prinesla vidne koristi državam članicam v procesu prilagajanja;
- evro je postal druga svetovna valuta;
- evro območje je za Evropo in preostali svet postalo steber stabilnosti;
- vzpostavila se je usklajena struktura ekonomskega vodenja;
- šestnajst milijonov dodatnih delovnih mest.

Prvi koncept, ki nas bo v tej magistrski nalogi zanimal, je EMU in njeni vplivi na ekonomsko integracijo in posledično na integracijo turističnih trgov. V publikaciji EMU@10 menijo, da sta odprava rizika deviznih tečajev in nižji transakcijski stroški pripomogla k razvoju enotnega trga in k združitvi trga blaga oziroma storitev. Povečalo se je notranje trgovanje, ki predstavlja tretjino bruto domačega proizvoda (v nadaljevanju BDP), deset let nazaj pa je predstavljalo samo četrtno. Kot razlog navajajo odpravo volatilitosti deviznih tečajev. Prav tako so se povečale tuje investicije, ki so še pred desetimi leti predstavljale le petino. Razlog za povečanje vidijo v uvedbi skupne valute. Spodbudno se je povečala tudi kapitalaska (22 % BDP-ja) in delovna intenzivnost (višja za 5 % na uro) (European Commission, 2008, str. 4).

Na drugi pomemben koncept v nalogi, turizem, je uvedba evra imela prav tako pozitiven vpliv, in kot je povedal Salomon, direktor zunanjih odnosov iz direktorata za turizem Francije, bodo resnične konkurenčne prednosti destinacije, poleg uvedbe evra, igrale pomembno vlogo pri izbiri. Širitev EU in uvedba evra pa naj bi pripomogli k razvoju turizma v EU (World Tourism Organization, 2004, str. 55). Turizem po ocenah Svetovne turistične organizacije (angl. *World Tourism Organization*, v nadaljevanju UNWTO) danes predstavlja eno najpomembnejših gospodarskih dejavnosti v svetu, ki je od vplivov globalne finančne krize in ekonomske recesije konec leta 2008 in 2009 okrevala hitreje od pričakovanj. V letu 2009 je skupno ustvarila več kot 611 milijard evrov prihodkov, kar pa glede na leto 2008 predstavlja 5,7 % padec. Turistični prihodi so se v letu 2009 glede na prejšnje leto tudi zmanjšali za 4,2 % na 880 milijonov prihodov. V zadnjem četrtletju leta 2009 pa je že zaznati porast po 14 mesečnem padanju. Po podatkih UNWTO je skupno število turističnih prihodov na svetovni ravni v letu 2010 znašalo več kot 935 milijonov prihodov, kar predstavlja 6,7 % rast v primerjavi z letom 2009 (58 milijonov prihodov več

kot leta 2009 in 22 milijonov več kot pred krizo leta 2008). Po globalnem gospodarskem okrevanju v 2010, se v 2011 pričakuje počasnejša rast turističnih prihodov, od 3 do 4 % (World Tourism Organization, 2010, str. 2–4). Po ocenah UNWTO naj bi se skupno število svetovnih turističnih prihodov do leta 2020 glede na leto 2006 podvojilo, in sicer na preko 1,6 milijard prihodov (World tourism Organization, 2001, str. 9–10). V publikaciji Mednarodne organizacije za delo (angl. *International Labour Organization*, v nadaljevanju ILO) so za leto 2010 ocenili, da bo globalno več kot 235 milijonov ljudi zaposlenih v turizmu, kar predstavlja 8 % glede na celotno zaposlenost v svetu ali z drugimi besedami: na vsakih 12,3 zaposlenih v svetu bo 1 zaposlen v turizmu. Po UNWTO pričakovanih naj bi se do leta 2019 število zaposlenih povečalo na 296 milijonov (World Tourism Organization, 2010, str. 11). Globalno ni bilo opaziti velikih posledic krize na tem področju, saj je zaposlenost v hotelih in restavracijah narasla med letoma 2008 in 2009 za 1 %, kar pa je predvsem posledica hitre rasti v Aziji in Pacifiku. V prvem četrtletju leta 2009 pa je globalno narasla za 1,9 % (World Tourism Organization, 2010, str. 23). UNWTO je v publikaciji za leto 2009 navedel, da v več kot 80 % vseh držav v svetu se turizem uvršča med prvih pet najpomembnejših gospodarskih dejavnosti in da k svetovnemu BDP-ju prispeva približno 5 % in k celotni zaposlitvi 6 do 7 %. Globalno predstavlja turizem okoli 30 % celotnega izvoza storitev in približno 6 % svetovnega izvoza dobrin (World Tourism Organization, 2010, str. 2).

Ker so za turizem značilne izjemna dinamika, kompleksnost in dejstvo, da je v nasprotju z drugimi gospodarskimi dejavnostmi definiran na strani povpraševanja, je zato statistično težko izločiti turistično aktivnost iz drugih ekonomskih dejavnosti in meriti njegov dejanski obseg. Posledično smo priča stalni podcenjenosti gospodarskega pomena turizma. Prvi veliki premiki so se začeli z uvedbo metodologije Satelitskih računov za turizem (angl. *Tourism Satellite Account*, v nadaljevanju TSA), ki so rezultat sodelovanja med organizacijami UNWTO, EU, OECD in UNSD ter omogočajo konsistentno primerljivost turizma z drugimi dejavnostmi in panogami v narodnem gospodarstvu, mednarodno primerljivost in izračun dejanskega pomena, ki ga ima turizem v narodnem gospodarstvu. V letu 2001 so izdali prvo publikacijo, ki vsebuje priporočljiv okvir za izdelavo TSA. To je povzročilo revizijo direktive in skupne metodologije. V letu 2008 so dogradili priporočila za vpeljavo metodologije TSA, statistični urad EU (v nadaljevanju EUROSTAT) je koordiniral dvoletni projekt. V začetku leta 2010 so države članice EU in EFTA prostovoljno pošiljale razpoložljive TSA podatke in kljub nekompatibilnosti med podatki nekaterih držav, podatki prikazujejo analitični potencial TSA za oblikovalce politik in dajejo tudi indikacijo pomembnosti turističnega gospodarstva za evropsko ekonomijo (EUROSTAT, 2011, str. 4). Ker pa je dandanes osnovno pojmovanje razvoja še vedno povezano zgolj z ekonomskim področjem, saj prevladujoči način merjenja še vedno temelji na ekonomskih kazalcih (na sistemu nacionalnih računov), bomo v magistrskem delu za utemeljitev hipotez primerjali osnovne količinske kazalce za prikaz obsega turizma v vseh državah članicah EU:

- splošne ekonomske in demografske kazalce (populacija, velikost države v km², gostota populacije, BDP per capita v tekočih cenah in BDP per capita v kupni moči ter zaposlitvena statistika);
- nastanitvena statistika (število nastanitvenih kapacitet);
- pretok obiskovalcev (število turističnih prihodov in nočitev);
- značilnost turističnega povpraševanja, kjer se zbirajo tudi podatki o turistični potrošnji.

Pri raziskavi se bomo srečevali tudi s problemom časovno različnega vstopanja držav članic EU v EMU in razpoložljivosti turističnih kazalcev. Že januarja 1999 je enajst držav (Avstrija, Nemčija, Belgija, Nizozemska, Luksemburg, Portugalska, Irska, Španija, Finska, Italija, Francija) med seboj določilo fiksne devizne tečaje in vpeljalo monetarno unijo in leta 2002 od sedemindvajsetih držav je dvanajst držav uvedlo evro (Grčija dodatno), Slovenija leta 2007, Ciper in Malta leta 2008, Slovaška leta 2009 in Estonija leta 2011. Od naštetih jih deset še ni vstopilo v EMU. Zaradi zgornjih navedb bomo v magistrskem delu analizirali količinske kazalce v turizmu za leti 1999 in 2009. V ta namen bomo v prvem delu empirične raziskave prikazali in analizirali količinske kazalce za leti 1999 in 2009 za vse države članice EU, v drugem delu pa posebej merili spremembo obsega turizma za članice in nečlanice EMU. Za Estonijo, ki je vstopila v EMU po letu 2009, pa zaradi nerazpoložljivih turističnih kazalcev ne bomo mogli oceniti vpliva vstopa v EMU na obseg turizma in jo bomo priključili v skupino držav nečlanic EMU.

Namen in cilji magistrskega dela. Zaradi koristi, ki jih prinaša EMU in zaradi vse večjega pomena turizma si bomo v magistrskem delu postavili sledeče cilje z namenom utemeljitve hipotez:

H1: Državam članicam se je z vstopom v EMU obseg turizma povečal.

H2: Državam članicam EU se je z vstopom v EMU obseg turizma povečal bolj kot pa državam članicam EU, ki niso vstopile v EMU.

V prvem teoretičnem delu magistrskega dela si bomo zadali naslednje cilje:

- predstaviti osnovne pojme, razvoj, ureditev in prednosti ter slabosti članstva v EMU;
- predstaviti osnovne pojme v turizmu;
- predstaviti ekonomski pomen in merjenje turizma;
- predstaviti ključne dejavnike pri razvoju turizma;
- predstaviti vpliv evra na turizem;
- opisati države članice EU;
- in predstaviti izbrane količinske kazalce v turizmu.

Sledi empirični del naloge, v katerem si bomo postavili sledeče cilje:

- prikazati pomembnost evropskega turizma v svetovnem merilu;
- prikazati razvoj turizma v EU in EMU;
- s primerjavo količinskih kazalcev v turizmu v državah članicah EU za leti 1999 in 2009 ugotoviti velikost spremembe obsega turizma;
- s primerjavo količinskih kazalcev v turizmu glede na članstvo v EMU za leti 1999 in 2009 ugotoviti velikost spremembe na obseg turizma;
- s primerjavo rezultatov ugotoviti dejanski vpliv EMU na obseg turizma.

Z raziskovalno nalogo, v kateri primerjamo države članice EMU z nečlanicami, ter pred in po uvedbi evra, želimo utemeljiti, da je ustanovitev EMU in s tem uvedba evra pripomogla k rasti turizma v EMU. Ne glede na številne pomanjkljivosti ali nevarna področja pri ustanovitvi EMU in preostale ključne dejavnike, ki vplivajo na turizem, želimo z nalogo pokazati, da se bodo s nadaljnjo širitvijo evro območja prednosti razširile na nove države članice.

Metode dela. Za doseg namena in ciljev magistrskega dela bomo uporabili različne metode dela. Raziskava bo temeljila na strokovni poglobitvi in študiju domače in tuje literature ter na znanstvenoraziskovalnem pristopu preučevane problematike. Izhodišče predstavljajo obstoječe teorije in sekundarni podatki o ekonomskih in turističnih kazalcih, zbrani s strani statističnih uradov držav članic EU in skupno predstavljeni v statističnih publikacijah, izdanih s strani statističnega urada EUROSTAT. Pri empirični analizi je prvi del naloge namenjen preverjanju obsega turizma Evrope glede na preostali svet. V nadaljevanju sledi prikaz razvoja obsega turizma v vseh državah članicah EU od leta 1999 do leta 2009 in nato sledi še prikaz vseh ključnih kazalcev v turizmu za vse države članice EU za leti 1999 in 2009 in izračun odstotka spremembe glede na osnovno leto. Drugi del empirične analize je namenjen preverjanju obsega turizma v državah članicah EU glede na članstvo v EMU za isto obdobje. Za merjenje obsega turizma bomo uporabili osnovno metodologijo, ki temelji na prikazu ponudbe in povpraševanja v turizmu. Obseg ponudbe bomo prikazali z naslednjimi kazalci:

- število nastanitvenih kapacitet;
- število zaposlenih.

Pri povpraševanju pa bomo upoštevali:

- število nočitev;
- število turističnih prihodov;
- turistično potrošnjo.

V magistrskem delu bomo uporabili opisno (deduktivno) metodo analize kvantitativnih sekundarnih podatkov v časovnem kontekstu, katera bo služila preverjanju hipotez.

Bregar, Ograjenšek in Bavdaž (2005, str. 132): »Opisna analiza zajema metode razvrščanja in prikazovanja podatkov ter prikazovanja osnovnih značilnosti preučevane populacije in/ali vzorca tabelarično, grafično oziroma s pomočjo izbranih statističnih parametrov.«

H1: Državam članicam se je z vstopom v EMU obseg turizma povečal. Razliko obsega bomo merili na razmični (intervalni) lestvici z indeksnimi števili. Za osnovo primerjave bomo izbrali leto 1999. Razmik oziroma razliko bomo izražali v indeksnih točkah.

H2: Državam članicam EU se je z vstopom v EMU obseg turizma povečal bolj kot pa državam članicam EU, ki niso vstopile v EMU. Obseg turizma bomo merili na razmični (intervalni) lestvici z indeksnimi števili. Države bomo glede na članstvo v EMU razdelili v dve skupini. Za osnovo bomo izbrali države nečlanice EMU. Razmik oziroma razliko bomo izražali v indeksnih točkah. Osnovne značilnosti preučevane populacije bomo prikazali tabelarično in grafično.

1 EVROPSKA EKONOMSKA IN MONETARNA UNIJA

V prvem delu teoretične naloge bomo za obrazložitev koncepta EMU najprej prikazali vlogo monetarne unije v mednarodnem monetarnem sistemu in omenili preostale mehanizme delovanja, ki so igrali pomembno vlogo v zgodovini razvoja EMU. Mednarodni monetarni sistem je sistem pravil, mehanizmov in institucij, ki povezuje nacionalne monetarne sisteme v celoto in učinkovitost sistema je odvisna od institucionalne strukture in spoštovanja pravil, ki veljajo za določen sistem (Mrak, 2002, str. 315). Ključni elementi sistema so: konsistentnost sistema in zaupanje vanj, plačilnobilančno prilagajanje in zagotavljanje mednarodne likvidnosti (Mrak, 2002, str. 300). Mrak predstavi štiri osnovne mehanizme delovanja mednarodnih monetarnih sistemov, ki so pogosto delovali v kombinaciji dveh ali več mehanizmov (2002, str. 307):

- mehanizem avtomatičnega prilagajanja;
- sistem n-1;
- sistem mednarodne koordinacije in
- sistem monetarne unije kot najvišje stopnje monetarne integracije.

V nadaljevanju sledi splošna predstavitev razvoja evropskega ekonomskega in monetarnega združevanja do ustanovitve EMU, oblikovanje in delovanje EMU ter v zaključku kratka predstavitev prednosti in stroškov od obdobja vključevanja v EMU.

1.1 Razvoj evropskega ekonomskega in monetarnega združevanja do ustanovitve EMU

Opis dolgoročnega ekonomskega in monetarnega razvoja začinjamo z zgodnjim povojnim obdobjem, saj to obdobje na eni strani prikazuje najnižjo točko pri monetarni in ekonomski povezavi, na drugi strani pa začetek globalnega integracijskega procesa, ki vodi v ustanovitev EGS (angl. *European Economic Community*), Evropsko monetarnega sistema (v nadaljevanju EMS) ter nenazadnje k načrtom za ustanovitev EMU. V sledečih podpoglavjih bomo najprej prikazali nastanek EGS leta 1957, razvoj in njeno širitev do leta 1986. Nadaljevali bomo z opisom procesa in razvoja evropskega monetarnega sistema: brettonwoodski monetarni sistem (1944–1973), Wernerjev načrt (1970–1980), valutna kača (1972–1973), EMS od leta 1978, glavne elemente in razvoj do leta 1987, ko so sprejeli Enotno evropsko listino in z njo cilj za čim hitrejšo realizacijo EMU.

1.1.1 Evropska gospodarska skupnost

Pomembno je leto 1950, katerega je zaznamovala izjava francoskega zunanjega ministra Roberta Schumana, osnovana na viziji Francoza Ettienu Hirscha in »očeta evropske integracije«, Jeana Monneta, da je združena Evropa bistven pogoj za svetovni mir. S posebno deklaracijo je predlagal ustanovitev skupnega trga za pomembni gospodarski panogi, premog in jeklo. Leta 1951 Francija, Nemčija, Nizozemska, Luksemburg, Belgija in Italija podpišejo pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti za premog in jeklo (v nadaljevanju ESPJ), ki je začela veljati leta 1952, z namenom odprave trgovinskih ovir in vzpostavitve skupnega trga za premog in jeklo (Dinan, 2005, str. 11–12). Odločilen dogodek pa je glede na celoten proces evropskega združevanja podpis dveh pogodb leta 1957 v Rimu, med državami članicami ESPJ, z željo po poglobitvi gospodarskega sodelovanja. To je posledično vodilo v ustanovitev Evropske skupnosti za atomsko energijo (angl. *The European Atomic Energy Community*, v nadaljevanju EURATOM) in EGS. Glavna elementa rimske pogodbe sta bila carinska unija (skupni trg) in skupna kmetijska politika (Dinan, 2005, str. 31). Poleg oblikovanja carinske unije je obljubljala še prost pretok delovne sile, integracijo kapitalskih trgov, prosto trgovino v storitvah in vrsto skupnih politik. Pogodba je tudi vzpostavila nad nacionalne institucije, predhodnika Evropskega parlamenta, Evropsko sodišče in Evropsko komisijo (Baldwin & Wyplosz, 2009, str. 16). Po političnih frustracijah v šestdesetih letih se za EGS začne novo obdobje razvoja in leta 1965 se s preostalima dvema institucijama, EURATOM in ESPJ združi v Evropsko skupnost (v nadaljevanju ES). ES dokonča še odprte naloge, izdaja nove iniciative, vzpostavi Svet ministrov, Evropski parlament in sodišče ES in leta 1972 končno zaključi pogodbe za vstop novih držav, Velike Britanije, Irske in Danske (Dinan, 2005, str. 40; Baldwin & Wyplosz, 2009, str. 15). V sedemdesetih letih sledijo še ekonomski šoki, kar vodi do obdobja evro pesimizma (1973–1986), ki ga bomo opisali v naslednjih poglavjih. Ena izmed svetlih točk v obdobju evro pesimizma je širitev ES. Leta 1981 se

včlani Grčija in leta 1986 se ES pridružita še Portugalska in Španija (Baldwin & Wyplosz, 2009, str. 21–24).

1.1.2 Brettonwoodski monetarni sistem

Vrhunec naporov glede monetarne ureditve je bila konferenca v Bretton Woodsu leta 1944. Razpravljali so o predlogu iz Velike Britanije in o predlogu iz ZDA. Zaradi večje pogajalske moči ZDA, je nova brettonwoodska mednarodna monetarna ureditev zasnovana predvsem v skladu z interesi ZDA in je tipičen primer mednarodne monetarne ureditve n – 1 z USD kot N-to valuto. Predvideval je konvertibilnost za zlato. To pomeni, da so vse ostale države fiksirale tečaj svojih valut do USD in posredno prek njega zagotavljale njihovo konvertibilnost za zlato, kar pomeni, da je gospodarstvo začelo delovati po načelu zlatega dolarskega standarda, ki je temeljil na petih elementih (Mrak, 2002, str. 341–344):

- na režimu fiksnih, vendar prilagodljivih deviznih tečajev;
- na povečanju mednarodne likvidnosti oziroma mednarodnih deviznih rezerv;
- na načelu odprave deviznih omejitev za vse transakcije na tekočem računu plačilne bilance;
- na načelu redke valute (USD);
- na ustanovitvi Mednarodnega denarnega sklada (v nadaljevanju MDS) kot specializirane denarne inštitucije.

V začetnem obdobju delovanja sistema, od leta 1944 do leta 1959 so se evropske države soočile s problemom pomanjkanja dolarja, katerega so obvladovale z ameriško finančno pomočjo (Marshallov plan), z ustanovitvijo Evropske plačilne unije in s trgovinskimi in deviznimi omejitvami, kar je pripomoglo k boljšemu gospodarskemu položaju Evrope in s tem je sledilo postopno odpravljanje trgovinskih in kapitalskih omejitev in obnovitev konvertibilnosti svojih valut, ter odpravo Evropske plačilne unije, kar je omogočilo, da je sistem postal operativen (Mrak, 2002, str. 351–354). Ne glede na to, da je bilo to obdobje stabilno, brez deviznih omejitev in z visokim porastom trgovine, je bilo zaznati problem plačilnobilančnega prilagajanja, problem zagotavljanja likvidnosti in zaupanja v sistem. Ti problemi so se v naslednjih letih zaostrovali in v končni fazi povzročili propad brettonwoodskega sistema. Na probleme so se odzvali z ukrepi za zaščito sistema in na drugi strani z reformami za izboljšanje obstoječega monetarnega sistema, na področju mednarodne likvidnosti, kateri so pa bili neuspešni (Mrak, 2002, str. 359–364). Leta 1971 so v ZDA, kot steber sistema, enostransko prekinili svojo obvezo o konvertibilnosti dolarja za zlato, sprejeto na brettonwoodski konferenci, napovedali devalvacijo dolarja in uvedli začasno takso na uvoz blaga in storitev. Za vzpostavitev plačilnobilančnega ravnotežja oziroma zadnji poskus rešitve brettonwoodskega sistema, ključne države sprejmejo Smithsonianski sporazum, sistem dolarskega standarda, katerega cilj je bil vzpostaviti množico stabilnih srednjih deviznih tečajev (Mrak, 2002, str. 366). Ob propadu sistema, leta 1973 so na sistem fleksibilnih deviznih tečajev prešle tako rekoč vse pomembne

svetovne valute in devizni tečaj se je oblikoval prosto, v odvisnosti od ponudbe in povpraševanja po devizah. Manjše in gospodarsko bolj odprte države pa so ostale povezane z eno valuto oziroma s košarico mednarodno pomembnejših valut (Mrak 2002, str. 369–370).

1.1.3 Wernerjev načrt

Konec šestdesetih let je prevladovalo mnenje, da so ekonomske in politične razmere toliko dozorele, da bi lahko omogočile nadaljnji korak k monetarni integraciji evropskih držav in na podlagi tega je leta 1970 Wernerjeva komisija pripravila načrt za doseg EMU do leta 1980. Temeljlil je na (Gros & Thygesen, 1992, str. 12):

- popolni in nepreklicni zamenljivosti vseh valut držav članic;
- preprečitvi nihanj deviznih tečajev;
- nepreklicnem fiksiranju srednjih deviznih tečajev;
- popolni svobodi gibanja kapitalskih tokov.

To bi lahko spremljalo ohranjanje nacionalne valute držav članic ali pa bi se uvedla ena, skupna valuta, kar je bila tudi prednostna možnost poročila. V poročilu je tudi dokaj kratko napotilo glede institucionalnega ogrodja, kateri predvideva skupnostni sistem centralnih bank, ki bi bil zasnovan na podlagi sistema Zveznih rezerv v ZDA in bi vodil glavne elemente notranje monetarne politike in politike deviznih tečajev proti tretjim valutam (Gros & Thygesen, 1992, str. 12). Zaradi premajhne ekonomske usklajenosti in politične pripravljenosti evropskih držav, ter zaradi neugodnih zunanjih ekonomskih okoliščin Wernerjevo poročilo ni bilo nikoli implementirano (Mrak, 2002, str. 395). Evropska monetarna integracija se je od projekta skupna valuta usmerila na precej manj ambiciozen projekt monetarne integracije – evropsko valutno kačo.

1.1.4 Evropska valutna kača

Države ES so marca 1972 vpeljale sistem, t. i. kačo v tunelu, zaradi cilja po večji povezanosti držav s trgovino, ki je zahteval bolj trdne medsebojne odnose med valutami, saj se je v brettonwoodskem sistemu kazala predvsem privlačnost ameriškega dolarja, kar ni delovalo vzpodbudno na medsebojno povezanost držav članic ES (Ribnikar, 2003, str. 95–96). Sistem t. i. kača v tunelu, ki je trajal do marca 1973, ko je kača zapustila tunel so predstavljale valute držav članic ES, ki so lahko nihale največ v razponu 2,25 % v vsako smer. Tunel pa je predstavljal širino nihanja valut skupaj, glede na ameriški dolar, ki je lahko nihal v razponu 4,5 % in ne 9 %, kolikšen bi bil, če ne bi uvedli sistema kače v tunelu. Po razpadu brettonwoodskega sistema, z uvedbo drsečega deviznega tečaja, je bila kača prosta, brez tunela. Valute so lahko nihale le v razponu 2,25 %, medtem ko za ameriški dolar te trdnosti ni bilo več. Praviloma je najmočnejša valuta, svojčas bila to nemška marka, določala vrednost ameriškega dolarja. Njej so se morale prilagajati druge države. Za valutno kačo je bilo po letu 1972 značilno burno dogajanje, saj je precej držav

iz nje sprva izstopilo in zatem ponovno vstopilo. Njeno pomembnost pa vidimo v tem, da je kot predhodna oblika dala osnovo za oblikovanje EMS kot bolj ambiciozne oblike monetarne integracije (Mrak, 2002, str. 397–398).

1.1.5 Evropski monetarni sistem

Pogajanja za uvedbo EMS so se začela leta 1978, in sicer predvsem zaradi političnih motivov Velike Britanije, Nemčije in Francije ter s ciljem zagotovitve monetarne stabilnosti držav članic. Neobvezujoče so se lahko priključile samo države članice ES in kljub temu, da ni bil osnovan na rimski pogodbi sta bila tesnejša monetarna koordinacija in EMU pomembna cilja ES (Dinan, 2005, str. 80). S članstvom so se nameravale izogniti nihanjem deviznih tečajev, značilnih za sedemdeseta leta in ta sistem naj bi nadomestil »kačo«. V dveh letih po uvedbi plana so predvidevali dokončno uvedbo sistema, ki je zahteval uvedbo mehanizma deviznih tečajev (v nadaljevanju ERM), ki vsebuje sledeče elemente (Ribnikar, 2003, str. 99):

- skupna uradna valuta (v nadaljevanju ECU);
- sistem določanja deviznih tečajev;
- način intervencije centralnih bank na deviznih trgih, t. i. prag divergence;
- mehanizem medsebojnega kreditiranja;
- delna centralizacija mednarodnih monetarnih rezerv držav ES.

Delovanje ERM je bilo zastavljeno tako, da je vsaka država imela določen uraden oziroma paritetni tečaj z ECU-jem. Na podlagi tega so lahko določali centralne tečaje med vsakim parom valut držav članic. Tečaji so bili fiksni, toda z možnostjo prilagoditve. Največji možen razpon nihanja deviznega tečaja od centralnih je bil 2,25 % v vsako smer. V primeru, ko se je tečaj približal meji, je bila obvezna intervencija centralne banke s ciljem, da se tečaj obdrži v mejah (Mrak, 2002, str. 399). ECU je bil uveden leta 1974 in je predstavljal košarico valut vseh držav članic takratne ES in s tem EMS. V prvi košari, od marca 1979, je bilo 9 valut, v drugi, od septembra 1984, jih je bilo 10, in v tretji, od septembra 1989 naprej 12. Leta 1994 bi morali ponovno spremeniti košaro, vendar zaradi krize sistema ERM septembra 1992 in priprav na uvedbo monetarne unije, košare vse do odprave te denarne enote leta 1998 niso več spreminjali (Ribnikar, 2003, str. 99). ECU se je glede na način uporabe delil na uradni in privatni ECU. Vsaka centralna banka je v okviru EMS morala pri EMCF deponirati 20 % svojih rezerv v zlatu in dolarjih. V zameno je dobila ECU-je v enaki vrednosti. Uradne ECU-je so lahko posedovale le centralne banke in mednarodne inštitucije. Uradni ECU ni bil še prava valuta, uporabljal pa se je kot (Gros & Thygesen, 1992, str. 59):

- obračunska enota za določanje centralnih deviznih tečajev v ERM;
- osnova za določanje indikatorja divergence;

- obračunska enota pri intervencijah centralnih bank in njihovem medsebojnem kreditiranju;
- sredstvo poravnave med centralnimi bankami držav članic.

V začetni fazi EMS so obdržali obstoječi sistem kreditiranja, ki so ga v zaključni fazi združili v enoten sklad. Kratkoročni krediti so bili namenjeni podpori centralnim bankam za opravljanje intervencij na deviznih trgih, za obrambo deviznih tečajev v predpisanih mejah okrog centralnih tečajev. Za daljše obdobje je bila namenjena kratkoročna denarna pomoč, njen namen je bil isti, obseg kredita pa je bil določen s kvotami. Pri srednjeročni finančni pomoči centralnim bankam pri plačilno bilančnih prilagajanjih je višino in zapadlost kreditov določila večina v Svetu za ekonomske in finančne zadeve. Določen je bil tudi način poravnave, se pravi poplačil prejetih kreditov (Gros & Thygesen, 1992, str. 60–62). Ne glede na to, da je EMS v osemdesetih letih izpolnil svoje cilje glede zmanjševanja inflacije in glede razlik v inflacijskih stopnjah med članicami, prilagoditve centralnih tečajev so postale nepotrebne, in videti je bilo tudi, da bo lahko odigral prehodno obliko pri prehodu v EMU, a vendarle je prišlo do krize EMS v letih 1992–1993, ki je povzročila umik Velike Britanije in Italije iz EMS, Španija in Portugalska pa sta morali devalvirati valuti. Da so preprečili nadaljnje napade na devizne tečaje, so razširili meje dopustnih nihanj deviznih tečajev na 15 % na vsako stran okrog uradnega tečaja. ERM je preživel in odigral prehodno vlogo za EMU, vendar je bil dejansko bolj podoben režimu drsečega deviznega tečaja, v pasu 30 % okrog uradnega tečaja. Leta 1999 je z nastajanjem EMU prenehal delovati. Še vedno pa obstaja njegov naslednik ERM 2, namenjen državam članicam EU, ki še niso vstopile v EMU (Mrak, 2002, str. 402–403).

1.2 Oblikovanje EMU in uvedba evra

Z uspehom EMS in ERM pri vzpostavitvi stabilnosti deviznih tečajev leta 1987 je sovpadala ustanovitev Evropske enotne listine in z njo cilj za progresivno realizacijo EMU, ki si je za cilj zastavila vzpostavitev notranjega trga, v katerem je zagotovljeno prosto gibanje blaga, oseb, storitev in kapitala do konca leta 1992. Priznala je obstoj in delovanje Evropskega sveta, sprejemanje odločitev Sveta ministrov v zvezi z vzpostavitvijo skupnega trga s kvalificirano večino, povečano moč Evropskega parlamenta v zakonodajnem postopku z uvedbo postopka sodelovanja in ustanovitev Sodišča prve stopnje. Formalizirala je postopke evropskega političnega sodelovanja med državami z rednim obveščanjem in posvetovanjem glede zunanjepolitičnih vprašanj. Razširila je tudi formalne pristojnosti ES na področju socialne politike, tehnologije in raziskav ter varstva okolja (GV Revije – revija Tajnica, 2004, str. 12). S tem se začne drugo pomembno obdobje evropskega združevanja, z glavnim ciljem – hitrejšo realizacijo EMU in Maastrichtsko pogodbo leta 1992, ki je postavila makroekonomsko ogrodje s specifičnimi in preglednimi usmeritvami za doseg monetarnih in fiskalnih parametrov politik ES, katera kmalu postane EU z vse večjim številom držav članic (Dutta, 2007, str. 3).

V nadaljevanju bomo poleg opredelitve vrst monetarne unije prikazali proces oblikovanja EMU z opisom Delorsovega poročila in uvedbo evra. Avtor Ribnikar (2003, str. 109) omenja več vrst monetarne unije, ki se razlikujejo glede na kriterije. Neformalna ali unilateralna monetarna unija brez sporazuma med državami ali pa formalna s pogodbenim razmerjem med državami, ko je zakonito plačilno sredstvo lahko samo nacionalni denar ali pa tudi denar drugih držav. Poleg tega pa je v obtoku lahko skupna valuta ali valuta na osnovi sporazuma med državami. Slednja je najbolj aktualna, saj se je izkazalo, da pri nastajajoči monetarni uniji v Evropi gre za monetarno unijo z eno denarno valuto, to je uvedbo monetarne unije s centralizacijo (Ribnikar, 2003, str. 116).

1.2.1 Delorsovo poročilo

V potrditev cilja za čim hitrejšo realizacijo EMU se je ES odločila to nalogo zaupati odboru, z namenom študije in priprave konkretnih predlogov ter postopkov za doseg EMU. Odbor s predsednikom Delorsom na čelu je deloval v letih 1988 in 1989, dokončno poročilo je vsebovalo tri poglavja (Gros & Thygesen, 1992, str. 317):

- prvo poglavje je vsebovalo kratek povzetek opravljenih nalog na področju uvajanja EMU;
- drugo poglavje je prikazovalo podrobno analizo vpeljave zadnje faze EMU na področju Evropskih institucij;
- v tretjem poglavju je bil predlagan postopek uvajanja EMU po korakih.

Proces oblikovanja EMU, ki predstavlja zadnjo fazo ekonomske integracije in ga določa pogodba o ustanovitvi EU iz leta 1992 v Maastrichtu, ki je vpeljala ta pojem, je potekal v treh fazah (Kronološki pregled razvoja EMU, 2010):

- prva faza se začne julija 1990 in traja do konca decembra 1993, z namenom povečanja koordinacije posameznih ekonomskih politik držav članic EU in odprave omejitev pri pretoku kapitala;
- v drugi fazi, od januarja 1994 do konca decembra 1998, je bil ustanovljen Evropski monetarni inštitut (v nadaljevanju EMI), predhodnik Evropske centralne banke (v nadaljevanju ECB), ki je bil odgovoren za vse potrebne priprave za uvedbo nove skupne valute – izpolnjevanje maastrichtskih konvergenčnih kriterijev;
- tretja faza pa se je začela januarja 1999 z uvedbo nove skupne valute, evra, kot knjižnega denarja ter s prenosom pristojnosti vodenja denarne politike na evrosistem. Delovati je začela tudi ECB.

1.2.2 Evro

Evro je od 1. januarja 1999 skupna valuta enajstih, od 1. januarja 2001 pa dvanajstih držav EU, ki so se odločile in izpolnile zahtevane pogoje za vključitev v EMU. Sprva kot knjižna valuta, januarja 2002 pa so evro kovanci in evro bankovci zamenjali nacionalne kovance in

bankovce dvanajstih držav. Ime je dobil na evropskem vrhu v Madridu, decembra 1995 (Ribnikar, 2003, str. 123). Euro je do sedaj uvedlo 17 od 27 držav članic EU. Za druge države članice EU velja odstopanje, kar pomeni, da država članica še ne izpolnjuje vseh pogojev za prevzem evra in je zato izvzeta iz določb, s katerimi se odgovornost za monetarno politiko prenese na Svet ECB (ECB – EMU v letu 2011). Pri prehodu iz ekuja v evro je bila njegova zunanja vrednost, tj. vrednost v USD enaka. Centralne banke so si med seboj sporočile srednji tečaj ameriškega dolarja in na osnovi teh tečajev so bili izračunani vsi centralni tečaji med enajstimi valutami. Evropska komisija je na tej osnovi naprej izračunala uradno vrednost ekuja v USD. Znesek valute vsake države, ki je bila v košarici, so delili s tečajem USD v posamezni valuti, kar pomeni, da so ga pomnožili z vrednostjo posamezne valute v USD. Po seštevek teh zneskov so dobili zadnjo vrednost ekuja, 1,16675 USD, kar je bila začetna vrednost evra. Do vrednosti evra v vsaki od 11 valut EMU so prišli tako, da so vrednost valute v USD pomnožili s tečajem evra v USD. Da bi se izognili začetnim problemom, so imeli ljudje še tri leta možnost uporabe domačega denarja, bodisi kot vrednostno enoto bodisi kot plačilno sredstvo (Ribnikar, 2003, str. 125). Avtor Dinan (2005, str. 133–134) navaja, da je bila uvedba skupne valute evra pomemben dosežek z ekonomskega, političnega in simboličnega vidika. Uvedba evra pa je šele začetek, saj morajo države EMU še naprej izpolnjevati konvergenčna merila, z namenom zagotavljanja stabilnosti evro območja in voditi vzdržno javnofinančno politiko in usklajevati svoje gospodarske politike in leta 1997 v ta namen sprejmejo Pakt stabilnosti in rasti, katerega opisujemo pri delovanju EMU in podpoglavju o fiskalni politiki v EMU (Pakt o stabilnosti in rasti, 2011).

1.3 Delovanje EMU

Globalizacija in politične spremembe v srednji in vzhodni Evropi so pokazale potrebe po novi institucionalni in vsebinski nadgradnji evropskega integracijskega procesa, saj je širitev bila osrednja dejavnost v zgodovini evropskega združevanja že od ustanovitve EGS in v tem času je pripomogla k razvoju EU institucij in politik, kar je v zameno prevetrilo politični, ekonomski in socialni značaj obstoječih in novih držav članic. Največji razmah integracije na različnih področjih politik je povzročila širitev leta 2004 in kot posledica le tega je danes EU bolj integrirana in tudi bolj različna in večplastna kot kdajkoli prej (Dinan, 2005, str. 135). V nadaljevanju sledi prikaz temeljnih pogodb pri procesu oblikovanja EMU, opis delovanja Evropskega sistema centralnih bank, delovanje skupne monetarne politike ECB in fiskalne politike v EMU.

1.3.1 Maastrichtska pogodba

Maastrichtska pogodba je vpeljala pojem EU, s ciljem nadgraditi enotni evropski trg v politično in monetarno unijo, in je presegla zgolj ekonomsko naravo EGS. Nima pravne subjektivitete, je pa pogodba uvedla pojem državljanstva EU, nova področja delovanja in nekaj institucionalnih sprememb (GV Revije – revija Tajnica, 2004, str. 12). V maastrichtski pogodbi so države članice EU predpisale konvergenčne kriterije glede

minimalnih zahtev o stabilnosti pri vodenju monetarnih, fiskalnih in devizno tečajnih politik z namenom, da se določijo merila za vstop v EMU, da se omogoči selekcija med državami kandidatki in da se zagotovi stabilnost skupne valute (Mrak, 2002, str. 407). Konvergenčni kriteriji vključujejo monetarne kriterije glede inflacije, obrestnih mer in deviznega tečaja in fiskalne kriterije glede javnofinančnega deficita in javnega dolga. Avtor Ali El-Agraa (2007, str. 214–215) opisuje sledeče konvergenčne kriterije:

- Cenovna stabilnost: članstvo zahteva cenovno stabilnost in povprečno inflacijsko mero, ki se ocenjuje za eno leto nazaj in ne presega za več kot 1,5 odstotne točke od treh najbolj razvitih držav članic skupnosti. Inflacija naj bi se merila z indeksom cen življenjskih potrebščin na primerljivi osnovi, upoštevajoč razlike v nacionalnih definicijah.
- Obrestna mera: članstvo zahteva, da po enoletnem ocenjevanju povprečna nominalna dolgoročna obrestna mera ne presega 2 odstotnih točk od treh najbolj razvitih držav članic skupnosti. Merila naj bi se na osnovi dolgoročnih državnih obveznic ali primerljivih vrednostnih papirjev, upoštevajoč razlike v nacionalnih definicijah.
- Javnofinančni deficit: članstvo zahteva, da država članica doseže proračunsko stanje brez čezmernega primanjkljaja, za katerega postavlja merila Svet EU; referenčna vrednost je 3 % BDP-ja.
- Javni dolg: zahteva je, da javni dolg ne preseže 60 % BDP-ja.
- Valutna stabilnost: članstvo pričakuje od držav članic, da dve leti upoštevajo normalna nihanja v sistemu ERM in predvsem na svojo pobudo ne devalvirajo osrednjega deviznega tečaja glede na ostale države članice.

Zaradi možne fleksibilne interpretacije fiskalnih kriterijev je januarja 1999 enajst držav od petnajstih držav članic EU vstopilo v EMU (leta 1995 se še Avstrija, Finska in Švedska pridružijo EU – 4. širitev). Danska in Velika Britanija sta si izborili, da do nadaljnjega ne sodelujeta v EMU. Tudi Švedska ni hotela vstopiti v EMU. Grčija je šele v naslednjih letih izpolnila vseh pet konvergenčnih kriterij in januarja 2002 vstopila v EMU (Mrak, 2002, str. 408). Leta 2002 se odločijo o peti širitvi in leta 2004 vstopijo v EU še Ciper, Češka republika, Estonija, Latvija, Madžarska, Malta, Poljska, Slovaška in Slovenija, v zadnji širitvi leta 2007 pa še Romunija in Bolgarija. Od teh leta 2007 samo štiri države vstopijo v EMU (Ciper, Malta, Slovaška in Slovenija) ter v letu 2011 še Estonija (GV Revije – revija Tajnica, 2004, str. 15).

1.3.2 Amsterdamska pogodba

Do amsterdamske pogodbe, ki je začela veljati leta 1999, je prišlo zaradi potrebe po poenostavitvi postopkov, organizacijskih oblik in načina dela. Glavni cilji pogodbe so:

- odprava zadnje ovire prostemu gibanju;
- povečanje varnosti na področju pravosodja in notranjih zadev;

- spoštovanje človekovih pravic;
- okrepitev vloge EU v svetu in
- demokratična in učinkovita institucionalna ureditev.

Spremenila je vsebino tristebne strukture EU – imigracijsko politiko je iz tretjega prestavila v prvi steber, uvedla funkcijo visokega predstavnika za skupno zunanjo in varnostno politiko, ter ustanovila tudi enoto za načrtovanje politike in zgodnje opozarjanje ter opredelila skupne strategije. V okviru institucionalne ureditve je razširila uporabo postopka soodločanja in večinskega glasovanja v Svetu EU. In nenazadnje je tudi omogočila tesnejše sodelovanje držav članic na določenih področjih (GV Revije – revija Tajnica, 2004, str. 13).

1.3.3 Pogodba iz Nice

Pogodba iz Nice, ki spreminja Pogodbo o EU, pogodbe o ustanovitvi ES in nekatere povezane akte, začne veljati leta 2003 z namenom priprave EU na vstop večjega števila novih držav članic v EU. Izpostavila je predvsem potrebo po (GV Revije – revija Tajnica, 2004, str. 14):

- bolj pregledni razmejitvi pristojnosti med EU in državami članicami;
- poenostavitvi bistvenih pogodb;
- določitvi vloge nacionalnih parlamentov v EU in
- opredelitvi statusa Listine o temeljnih pravicah EU.

1.3.4 Pogodba o ustavi za Evropo

Državam članicam ni uspelo narediti premika na področju institucionalnih reform, kar se je odražalo v amsterdamski pogodbi. Ponovno so poskusili leta 2000 na medvladni konferenci in ponovni neuspeh se je kazal v pogodbi iz Nice. Zaradi slabega glasu so leta 2004 pripravili nove pogodbene reforme v ustavi za Evropo, katera je obstoječe pogodbe združila in predstavila pomembne institucionalne reforme. Vsebovala je tudi spremembe na področju zunanje politike in varnosti, ter prav tako pravosodja in notranjih zadev (Dinan 2005, str. 162). Pogodbo sestavljajo štiri poglavja (Dinan, 2005, str. 181):

- prvo poglavje pokriva določbe o EU kompetenci, institucijah, članstvu, ciljnih in vrednotah;
- drugo poglavje je v obliki Listine o temeljnih pravicah EU;
- tretje poglavje vsebuje obstoječe pogodbe s pomembnimi spremembami;
- četrto poglavje vsebuje protokol in preostali pomožen material.

Na splošno je bila pogodba o ustavi za Evropo velik napredek glede na prejšnje pogodbe in je obljubljala razumljivost, učinkovitost in transparentnost EU.

1.3.5 Lizbonska pogodba

Ko je leta 2007 Nemčija predsedovala EU, so glavni EU voditelji oznanili, da je pogodba o ustavi EU mrtva. V osnovnih izhodiščih so se strinjali za njeno zamenjavo. V novo, tako imenovano Lizbonski pogodbi, so vključili glavne reforme iz ustave EU, vendar so jih prikazali v zelo drugačni luči. Ker pa so jim tehnične priprave vzele več časa, se je podpis pogodbe izvedel v Lizboni, pod takratnim vodstvom Portugalske. V veljavo je stopila leta 2009. Gre za pogodbo, ki spreminja in dopolnjuje obstoječe temeljne pogodbe in predstavlja uspešen zaključek procesa, ki se je začel s padcem berlinskega zidu in nadaljeval s širitvijo EU leta 2004. Prinaša večjo integracijo, povečuje učinkovitost njenega delovanja ter unijo približuje svojim državljanom (Baldwin & Wyplosz, 2009, str. 37–39).

1.3.6 Evropski sistem centralnih bank

Evropski sistem centralnih bank (v nadaljevanju ESCB) sestavljajo ECB in nacionalne centralne banke držav EU, ki niso samostojne, temveč so zgolj agenti ECB. ECB je bila ustanovljena leta 1998 na osnovi predhodnika EMI, ki je bil ustanovljen leta 1994. ECB je osrednja monetarna institucija EMU, ki se pri vodenju monetarne politike povezuje z nacionalnimi centralnimi bankami (Mrak, 2002, str. 408). Lastnice ali delničarke ECB so nacionalne centralne banke, ki so morale v ECB vložiti delež kapitala oziroma prenesti svoje mednarodne devizne rezerve. Višina je odvisna od deleža države v skupnem BDP-ju in prebivalstvu. 80 % dobička ECB naj bi se razdelilo nacionalnim bankam sorazmerno z njihovim deležem v kapitalu ECB, preostali del pa naj bi bil namenjen rezervam ECB (Ribnikar, 2003, str. 129–130). Vrh ECB-ja predstavlja svet, ki odloča in je sestavljen iz direktorija in guvernerjev centralnih bank. Tretji organ je razširjeni svet ECB, ki vključuje vse guvernerje centralnih bank EU in je posvetovalnega namena, ter nadaljuje delo EMI za države EU, ki niso del monetarne unije. ECB mora poročati predsednikom držav, predsednikom vlad in Evropskemu parlamentu, ter se mora glede politike deviznega tečaja posvetovati s svetom ECOFIN. Z evrom postaja bolj aktualen ožji svet, ki ga sestavljajo finančni ali gospodarski ministri držav monetarnega območja. Kljub temu je ECB v največji meri neodvisna od politike. Nacionalne centralne banke imajo denarne rezerve, premoženjsko bilanco in neto terjatve ali neto dolgove pravnih in fizičnih oseb. Prek njih se spreminja količina primarnega denarja in posledično denarni agregati. Dostop do primarnega denarja, iste obrestne mere za posojila ali kredite omogočajo pod enakimi pogoji. S tem se zagotavlja homogenost monetarnega sistema (Baldwin & Wyplosz, 2009, str. 496–498).

1.3.7 Skupna monetarna politika v ECB

Glavni cilj ECB je stabilnost cen, drugi cilji so temu podrejeni. Letna stopnja inflacije se mora gibati v mejah med 0 in 2 odstotki. Kot alternativno strategijo za doseg glavnega cilja je ECB izbrala monetarno ciljanje, to je kontrolo rasti monetarnih agregatov, in

inflacijsko ciljanje. Pri tem upošteva tudi nekatere širše indikatorje monetarne politike. Ker je EU kot celota dokaj zaprto gospodarstvo, je devizni tečaj EUR do dolarja na režimu fleksibilnega deviznega tečaja (Mrak, 2002, str. 411). Za vodenje skupne monetarne politike ima ECB na voljo tri osnovne skupine instrumentov Ribnikar (2003, str. 135):

- v posle ali operacije na odprtem trgu s strani centralnih bank: glavna refinanciranja, dolgoročnejša refinanciranja, fina uravnavanja in strukturne operacije;
- v odprto ponudbo bankam, da dosežejo likvidnost oziroma se znebijo odvečne likvidnosti z dvema instrumentoma: z možnostjo zadolževanja in možnostjo deponiranja sredstev;
- in v obvezne rezerve bank, kamor sodijo vse vloge, vsi dolžniški vrednostni papirji in repoji.

1.3.8 Fiskalna politika v EMU

Fiskalno politiko EMU avtor Mrak (2002, str. 412) opredeljuje kot alternativno makroekonomsko politiko, da bi v primeru asimetričnih šokov lahko nadomestila izgubo monetarne in tečajne politike in pomagala nevtralizirati recesijske učinke:

- skupna fiskalna politika EMU kot celote, za katero so možnosti vodenja minimalne, ker v EU fiskalna politika ni centralizirana.
- nacionalna fiskalna politika držav članic EMU, katera bi brez omejitev s strani EMU, v primeru negativnega asimetričnega šoka, lahko povzročila negativne eksterne učinke na celotno EMU.

Leta 1997 so obstoječe maastrichtske kriterije glede fiskalne politike še dopolnili s Paktom o stabilnosti in rasti, ki opredeljuje zahteve glede nacionalnih fiskalnih politik tudi po vstopu v EMU ter določa postopke, roke glede ugotavljanja, nadzora, odpravljanja in sankcioniranja presežnih fiskalnih primanjkljajev. Ključni elementi pakta so (Mrak, 2002, str. 413):

- srednjeročno zagotoviti uravnotežen proračun;
- proračunski primanjkljaj ne sme preseči 3 % njenega BDP-ja;
- javni dolg ne sme presegati 60 % BDP-ja;
- vzpostavitev mehanizma za preverjanje izpolnjevanja meril.

Zaradi gospodarske recesije v začetku desetletja in posledično težav nekaterih držav z izpolnjevanjem merila proračunskega primanjkljaja, so leta 2005 sprejeli dogovor o prenovi in večji fleksibilnosti Pakta (Pakt o stabilnosti in rasti, 2011).

1.4 Stroški in koristi monetarne unije

V zaključnem delu opisa koncepta EMU predstavljamo še različne vidike stroškov in koristi monetarne unije, ki so do začetka sedemdesetih let s primerjavo območja ameriškega dolarja na eni strani in valute neke manjše evropske države na drugi strani, nastale začetne teoretične osnove o optimalnem denarnem območju (Ribnikar, 2003, str. 103–108):

- Delež trgovine v BDP: bolj ko je država povezana prek trgovine z drugimi državami unije, večje so koristi od monetarne unije. Kot glavno korist avtor omenja zmanjšanje transakcijskih stroškov, ker ni potrebna valutna menjava. Stroški, ki nastanejo zaradi izgube vodenja monetarne politike in politike deviznega tečaja, se z večjo trgovino zmanjšujejo, ker se povečuje povezanost države z drugimi državami unije in nezmožnost vodenja politike deviznega tečaja ne povzroča velike škode, saj velik del trgovine poteka znotraj monetarne unije.
- Divergentnost, ki jo označujejo asimetrični šoki v agregatnem povpraševanju. Bolj kot so stopnje rasti BDP-ja določene države različne od drugih, bolj je ta država podvržena asimetričnim šokom. V primeru vključitve države v monetarno unijo se divergentnost zmanjšuje, zaradi povečanja deleža trgovine znotraj istih dejavnosti. Avtor Ribnikar omenja tudi možnost specializacije med državami in posledično porast trgovine z blagom med različnimi dejavnostmi.
- Fleksibilnost trga dela, ki se zagotavlja z mobilnostjo delovne sile, s fleksibilnostjo ali negotovostjo plač. Pomembno je, da država nima velikih stroškov prilagajanj zaradi asimetričnih šokov ali divergentnosti.

Pričakovane koristi in stroške je mogoče določiti, vendar pa jih je težko kvantificirati in spraviti na skupni imenovalac, da bi dobili skupni neto učinek. Zato so ocene o pričakovanih slabostih in prednostih vključitve v EMU bolj ali manj splošne (Mrak, 2002, str. 391). Kot najpomembnejše prednosti avtor Mrak (2002, str. 391) navaja:

- z odpravo sprememb deviznih tečajev ni več nihanj, negotovosti in tveganj ter stroškov pokrivanj tečajnih tveganj;
- odprava stroškov v zvezi s konverzijami med valutami članic;
- večja preglednost cen in s tem večja konkurenčnost in posledično nižje cene blaga in storitev;
- nižja inflacija in nižje obrestne mere, kar pospešuje gospodarsko rast.

V nadaljevanju Mrak (2002, str. 392) navaja tudi glavne slabosti vključevanja držav v EMU:

- izguba monetarne suverenosti in s tem lastne nacionalne valute in to pomeni, da država ne more več samostojno regulirati obrestne mere, s katero lahko vpliva na gospodarsko rast, zaposlenost;
- izguba politike deviznega tečaja, ker predstavlja pomemben instrument plačilnobilančnega prilagajanja oziroma vzdrževanje mednarodne konkurenčnosti.

Glede na splošne prednosti in slabosti vključitve v monetarno unijo ugotavljajo, da je smiselnost vključitve odvisna predvsem od strukturnih značilnosti gospodarstva in država lahko pričakuje ali neto koristi ali neto stroške od vključitve v monetarno unijo (Mrak, 2002, str. 393).

2 OPREDELITEV TURIZMA IN OSNOVNIH POJMOV STATISTIKE TURIZMA

Prve oblike sodobnega turizma so se začele pojavljati z nastajanjem kapitalizma ob koncu osemnajstega stoletja. Hiter razvoj turizma kot gospodarske dejavnosti pa se je začel šele po drugi svetovni vojni, predvsem z zaključkom gospodarske obnove v zgodnjih šestdesetih letih (Planina & Mihalič, 2002, str. 2). K razvoju turizma je doprinesla tudi večja stopnja industrializacije, večje število prebivalstva, izboljšanje kvalitete prevoznih sredstev, rast narodnega dohodka, osebnih prejemkov, večanje produktivnosti dela in razvoj turistične ponudbe. Razvoj sodobnega turizma delimo na tri glavna razdobja: na turizem posameznikov od leta 1816 do 1890, na klasični turizem do prve svetovne vojne, med vojno in po drugi svetovni vojni, ter na moderni turizem proti koncu dvajsetega stoletja (Planina & Mihalič, 2002, str. 9). Glede na prvi koncept, ki nas v nalogi zanima, to so vplivi EMU na integracijo turističnih trgov, si moramo poleg opisa koncepta razvoja in delovanja EMU ogledati še drugi koncept turizma, in to najprej skozi opredelitev osnovnih pojmov v turizmu.

2.1 Opredelitev pojmov turist, potnik in obiskovalec

Ker so v začetku pripisovali naziv turist le posameznikom, se je najprej pojavila beseda turist in šele kasneje beseda turizem. Do danes se je nabralo več definicij z vse manjšimi razlikami med pojmovanji. Združeni narodi (angl. *United Nations*, v nadaljevanju UN) so leta 1954 oblikovali naslednjo definicijo: »Turist je vsaka oseba, ne glede na raso ali vero, ki ostane v tuji državi od 24 ur do 6 mesecev v času enega leta« (Planina & Mihalič, 2002, str. 25). Drugo pomembno definicijo, ki opredeljuje izraz turist za statistične potrebe je zapisala UNWTO in izraz turist umestila v podskupino obiskovalcev znotraj kategorije potniki. Potniki so osebe, ki pri potovanju prestopijo državno mejo (mednarodni potniki) ne glede na statistično registracijo. Pri turistični statistiki ne upoštevajo potnikov, katerih motiv za prestop meje ni turističen. Potnike, ki pa so zajeti v turistično statistiko, UNWTO poimenuje obiskovalci in pojem definira kot »... katerokoli osebo, ki odpotuje izven običajnega življenjskega okolja za dobo manj kot 12 mesecev, vendar ne zaradi opravljanja

aktivnosti, ki bi jih plačali v obiskanem kraju« (Planina & Mihalič, 2002, str. 26). Obiskovalce deli v dve podskupini: turisti, ki ostanejo v državi vsaj eno noč in manj kot leto dni in enodnevni obiskovalci, ki ostanejo v državi manj kot 24 ur. Statistični urad Republike Slovenije (v nadaljevanju SURS) pa podaja sledečo definicijo: »Turist je oseba, ki v kraju, ki ni njegovo stalno prebivališče, prenoči vsaj eno noč v gostinskem ali kakem drugem nastanitvenem objektu, in sicer zaradi počitka ali rekreacije, zdravja, študija, športa, religije, družine, dela, javne misije ali shoda«. Nadalje opredeljuje izraz domači in tuji turist (Planina & Mihalič, 2002, str. 28).

2.2 Opredelitev pojma turizem

Kot prvo definicijo turizma navajamo definicijo Walterja Hunzikerja in Kurta Krapfa iz leta 1942: »Turizem je celota odnosov in pojavov, ki nastanejo zaradi potovanja in bivanja tujcev v nekem kraju, v kolikor to bivanje ne povzroči stalne naselitve in ni povezano s pridobitno dejavnostjo«. Z razvojem poslovnih potovanj je leta 1971 zveza turističnih strokovnjakov Aiest obstoječo definicijo spremenila tako, da je izločila pridobitno dejavnost. Danes to definicijo nadaljuje santgallenska definicija: »Turizem je celota odnosov in pojavov, ki nastanejo zaradi potovanja in bivanja oseb, za katere kraj zadrževanja ni niti glavno in stalno bivališče niti kraj zaposlitve« (Planina & Mihalič, 2002, str. 29). UNWTO opredeljuje turizem kot »aktivnosti, ki so povezane s potovanjem in bivanjem oseb izven običajnega življenjskega okolja za ne več kot eno leto zaradi zabave, poslov in drugih motivov« (Planina & Mihalič, 2002, str. 30). Izrazi, ki se pojavljajo v zvezi z raznolikimi zvrstmi turizma, so številni. V nadaljevanju bomo pojasnili samo izraze, ki nam bodo v pomoč pri dokazovanju osnovnih hipotez naloge.

2.2.1 Emitivni in receptivni turizem

Glede na smer gibanja ločujemo turizem na emitivni in receptivni turizem. Izraz emitivni turizem pomeni potovanje turistov iz kraja stalnega bivanja, izraz receptivni pa pomeni sprejemanje turistov v turističnem kraju. Tako lahko govorimo o emitivnih in receptivnih regijah, državah (Planina & Mihalič, 2002, str. 34).

2.2.2 Domači in meddržavni turizem

Glede na državo izvora turistov ločimo domači in meddržavni ali mednarodni turizem. Izraz domači turizem pomeni potovanja prebivalcev domače države znotraj njenih meja. Izraz meddržavni ali mednarodni turizem pa pomeni potovanja, pri katerih se prestopi državna meja. Izraz tujski ali inozemski turizem se uporablja, ko gre za potovanja v smeri iz tujine v našo državo. Prav tako UNWTO uporablja za statistične namene podobne izraze in nas privede do izrazov: notranji, narodni in mednarodni turizem. Mednarodni turizem smo že opredelili. Notranji turizem pomeni domači in mednarodni receptivni turizem. Narodni ali nacionalni turizem je mednarodni emitivni in domači turizem (Planina & Mihalič, 2002, str. 35).

2.3 Turizem kot sestavljena dejavnost

Turizem temelji na gospodarskih in negospodarskih dejavnostih. Njegovi vplivi se kažejo tudi v drugih gospodarskih dejavnostih. Zato ga lahko razumemo na več načinov (Planina & Mihalič, 2002, str. 45–50):

- Najbolj enostavno je razumevanje turističnega gospodarstva kot sektor HoReCa/Ta (angl. *Hotels and similar establishments, Restaurants, Cafes and bars and Travel Agencies*), saj imamo na razpolago podatke, objavljene s strani SURS-a. Nastal je na osnovi NACE (franc. *Nomenclature Generale des activites economiques dans les Communautés europeennes*) oziroma na osnovi Standardne klasifikacije dejavnosti (v nadaljevanju SKD), ki je obvezna klasifikacija za statistiko Eurostata. Združuje področje H Gostinstvo in del področja I Promet, skladiščenje in zveze, razred Potovalne agencije in organizatorji potovanj. Vendar so posledice tega razumevanja turizma v prevelikem poudarku na deležu turističnega gostinstva, in ne na vključitvi številnih drugih storitev. Posledično sledijo nerealni podatki o turističnem gospodarstvu, kar ne odraža realnega stanja glede vloženih sredstev, števila zaposlenih, celotnega prihodka, dodatnih vrednosti in dobička.
- Za turistično gospodarstvo v ožjem pomenu bi bilo primernejše razumevanje turističnega gospodarstva kot sestavka področij, panog in skupin, kjer turisti neposredno trošijo svoja sredstva. Če bi izhajali iz klasifikacije SKD, bi za vrednostno opredelitev učinkov turizma morali upoštevati poleg HoReCa/Ta sektorja še druge dejavnosti iz področja G (trgovina, popravila motornih vozil in izdelkov široke porabe), področja I (promet, skladiščenje in zveze), področja N (zdravstvo in socialno varstvo) in področja O (druge javne, skupne in osebne storitvene dejavnosti). Tako pogosto se v raziskavah opredeljuje turistično gospodarstvo kot dejavnosti, ki obstajajo zaradi turističnega povpraševanja. Tu pa manjkajo še nekatere dejavnosti, predvsem trgovina, promet ter najem avtomobilov in še katere.
- Pri turističnem gospodarstvu v širšem pomenu pridejo do izraza tudi posredni učinki turistične potrošnje, ki temeljijo na povečani proizvodnji v neturističnih podjetjih in posledično sledijo večji prihodki in dobički. To ni več omejeno samo na dejavnosti za zadovoljevanje osebne potrošnje turistov, ampak vključuje tudi dejavnosti, ki proizvajajo in prodajajo za potrebe turističnih podjetij za zadovoljevanje zahtev turistov. Analizira se neposredna in posredna turistična potrošnja skupaj in EU klasificira dejavnosti z vidika odvisnosti od turizma v tri skupine.

3 EKONOMSKE ZAKONITOSTI NA TURISTIČNEM TRGU

Turizem se pogosto opredeljuje samo kot gospodarska dejavnost, kar pa predstavlja le delni vidik turizma, saj se posledice kažejo na širšem področju, kar se kaže v njegovi ekonomski in neekonomski dimenziji. Neekonomski vzroki so posledica družbenega razvoja – potrebe, ki nastajajo z industrializacijo, urbanizacijo, motorizacijo in življenjem v

neprimernem okolju. To pomeni, da je turizem odvisen od neekonomskih dejavnikov in ima vpliv tudi izven ekonomskega področja. Ekonomski pomen turizma se kaže tudi v zadovoljevanju teh potreb, saj je za to nujna gospodarska dejavnost, označujejo pa ga značilne ekonomske kategorije: povpraševanje, ponudba, trg, cene, dohodek itd (Planina & Mihalič, 2002, str. 55). Začetki znanstvenega obravnavanja turizma segajo v zadnji dve desetletji devetnajstega stoletja, pri tem imajo ključno vlogo Avstrijci. Šele po letu 1940 se je začelo funkcionalno in zaokroženo obravnavanje turizma, temelje sodobni znanstveni zasnovi turizma sta postavila profesorja iz Švice. Konec petdesetih let in v začetku šestdesetih so se v ekonomskih analizah pojavile kvantitativne in računalniško podprte metode, s katerimi so dokazovali ekonomsko teorijo. V sedemdesetih in osemdesetih letih se je pojavilo večje število avtorjev, ki so poleg ekonomskih funkcij poudarjali tudi neekonomske funkcije turizma (Planina & Mihalič, 2002, str. 57–70). V nadaljevanju si bomo pri obravnavi ekonomskih značilnosti turizma pomagali s sistemsko teorijo in zgradili sistem turizem ter opredelili njegove osnovne elemente z ekonomskega vidika: turistično povpraševanje, ponudbo in trg.

3.1 Turistično povpraševanje

Razvoj turističnega povpraševanja opredeljujeta dve tezi. Prva pravi, da se je ponudba ravnala po povpraševanju in je časovno zaostajala za njim, tako po kakovosti kot količini. Druga teza pa se nanaša na moderni turizem in daje poudarek agresivni turistični ponudbi, katera skuša spodbuditi povpraševanje (Planina & Mihalič, 2002, str. 75). Opredelitev turističnega povpraševanja je na prvi pogled zelo podobna splošni opredelitvi povpraševanja, razlikuje se samo v tem, da vsebuje pridevnik turistični in da omenja devizne tečaje in je opredeljena kot: »... tista količino turističnih proizvodov, ki jih turist želi potrošiti pri dani ravni cen ali pri danem stanju deviznih tečajev« (Planina & Mihalič, 2002, str. 77). Za razumevanje pa je potrebno razumeti razliko med turističnim in industrijskim proizvodom, devizne tečaje, ki posredno vplivajo na ceno turističnega proizvoda, potencialno povpraševanje, merjenje turističnega povpraševanja in cene turističnih dobrin. »Potencialno ali efektivno povpraševanje obsega torej osebe, ki imajo tako potrebe kot tudi možnosti (dohodek in prosti čas) za zadovoljitev teh potreb« (Planina & Mihalič, 2002, str. 81). Določanje količine potencialnega oziroma efektivnega turističnega povpraševanja je težavno in ostaja v veliki meri teoretska postavka in se v modelih izrazi kot realno ali realizirano povpraševanje, to je dejansko število prihodov turistov¹, število nočitev², oziroma dejanska turistična potrošnja (Planina & Mihalič, 2002, str. 79). Na trgu se na podlagi potencialnega oziroma efektivnega povpraševanja ravna ponudba in v skladu z njim oblikuje cena, saj teorija definira želeno povpraševanje, ne pa dejansko (Planina & Mihalič, 2002, str. 83).

¹ Gostov prihod in odhod v vseh nastanitvenih obratih (EUROSTAT, 1998, str. 21).

² Vsaka noč, ki jo turist preživi v vseh nastanitvenih obratih (EUROSTAT, 1998, str. 21).

3.2 Turistična ponudba

Drugi pol sistema turizem predstavlja turistična ponudba, ki je opredeljena kot sledi: »Turistično ponudbo označuje tista količina turističnih dobrin, ki so jo ponudniki pripravljene prodati pri dani ravni cen in pri danem stanju deviznih tečajev.« (Planina & Mihalič, 2002, str. 150). Značilnosti turistične ponudbe so (Planina & Mihalič, 2002, str. 178–186):

- nepremičnost turistične ponudbe in slabe prostorske prilagodljivosti, kar pa sicer ne velja za vse dele ponudbe enako;
- visoka sezonska spremenljivost turističnega povpraševanja;
- nizka izraba zmogljivosti na strani turistične ponudbe;
- visoka vložena sredstva;
- spreminjanje kapitalnega količnika v turizmu.

Prevladujeta dve delitvi turistične ponudbe. V preteklosti so jo delili na blago, storitve in naravne dobrine, v sodobnem obdobju pa jo delijo na primarno in sekundarno, ker s prvo delitvijo niso bili zmožni obrazložiti spremembe ponudbe glede na spremembo povpraševanja, cen in sposobnostjo prilagajanja drugačnim razmeram na trgu. V primarno ponudbo sodijo naravne in antropogene dobrine, v sekundarno ponudbo pa uvrščajo turistično infrastrukturo, ki je enaka izvedenim privlačnostim turističnega kraja in vsebuje osnovno infrastrukturo, turistično infrastrukturo in turistično superstrukturo – turistični proizvodi in storitve. Oba dela sta medsebojno povezana, soodvisna in ne moreta obstajati drug brez drugega (Planina & Mihalič, 2002, str. 151–158).

Turistični proizvod je osnovna enota turistične ponudbe. Izraz proizvod se uporablja samo pogojno, ker v turizmu pomeni proizvod tako fizični proizvod kot storitve ter naravne in kulturne dobrine. Lahko ga opredelimo z vidika proizvajalca, prodajalca ali z vidika potrošnika. Ti kriteriji so se skozi čas razlikovali in glede na te vidike razlikujemo delni ali parcialni proizvod z vidika proizvajalca ali celotni oziroma integralni turistični proizvod z vidika potrošnika. Sestoji iz večjega števila delnih proizvodov. Posebna oblika pa je tudi pavšalni proizvod, ponujen po pavšalni ceni (Planina & Mihalič, 2002, str. 159–165).

Poleg tega moramo opredeliti še turistično destinacijo: »Izraz turistična destinacija označuje geografski prostor, ki ga turisti izberejo za cilj potovanja« (Planina & Mihalič, 2002, str. 169). Opredeljen je kot kontinent, država, regija, kraj ali turistično naselje. Destinacijo izbirajo turisti glede na namen potovanja in glede na naravne, izgrajene, kulturne in socialne privlačnosti destinacije (Planina & Mihalič, 2002, str. 169–170).

Pri opredelitvi turistične ponudbe so ključne tudi nastanitvene kapacitete, ki jih po UNWTO definiciji opredeljujejo kot katerikoli obrat, ki redno ali občasno turistom omogoča nočitve. Ločimo skupinske in privatne nastanitvene obrate. Skupinski

nastanitveni obrati zagotavljajo prenočišča za turiste v sobi ali drugje, vendar mora biti število ležišč večje od določenega števila za skupine ljudi, ki presega enoto ene družine. Vsi obrati v enoti imajo skupno upravo, četudi je organizacija neprofitna. Delijo jih v tri podskupine: hoteli in podobni obrati, specializirani obrati (zdravstveni, delovni in počitniški domovi, konferenčni centri in javni transport) in drugi skupni obrati (kampi, apartmaji, marine in ostali). Privatni nastanitveni obrati nudijo omejeno število ležišč za plačilo ali brezplačno (najemi sob v družinskih hišah, apartmaji, vile, ...) (EUROSTAT, 1998, str. 17–19; EUROSTAT, 1996, str. 12).

3.3 Turistični trg

»V primeru turističnega trga gre za srečanje turistične ponudbe in turističnega povpraševanja ter oblikovanje cen turističnih proizvodov« (Planina & Mihalič, 2002, str. 198). Vsak trg je odvisen od značilnosti povpraševanja in ponudbe, od česar so odvisne posebnosti trga. Za turistični trg je značilno, da ima svojevrstne organizacijske oblike in zakonitosti in s tem posebne vrste problemov. Za turistični trg je značilna (Planina & Mihalič, 2002, str. 198):

- prostorska ločenost ponudbe, povpraševanja in turističnih posrednikov;
- raznovrstnost;
- visoka cenovna elastičnost turističnega povpraševanja in nizka cenovna elastičnost turistične ponudbe;
- sezonska spremenljivost;
- slaba organiziranost trga in vloga turističnih posrednikov;
- velika konkurenca med ponudniki in integracijski procesi.

Na turističnem trgu so za razliko od blagovnega trga medsebojni odnosi bolj zapleteni, ker je ponudba sestavljena iz primarne in sekundarne ponudbe, ki sta zelo raznoliki. Primarna turistična ponudba je najbolj toga, saj je količina naravnih in kulturnih dobrin dana in se ne more hitro spreminjati. Odvisna je od sekundarne ponudbe. Je pa od primarne ponudbe odvisno turistično povpraševanje, ker je glavni predmet povpraševanja vezan na naravne dobrine. Dobrine sekundarne ponudbe pa so samo dopolnilo. Se pa količina turističnega povpraševanja oblikuje glede na cene dobrin, ki jih vključujemo v sekundarno ponudbo. Ob teh ugotovitvah vidimo, da so povezave med primarno in sekundarno ponudbo in povpraševanjem samo količinske in kakovostne. Povezave med sekundarno ponudbo in povpraševanjem pa so odvisne od količine povpraševanja in od cen na turističnem trgu. Dejavnikov, ki vplivajo na povpraševanje, je seveda več, kot so na primer potrebe, prosti čas, dohodek, ... Na primarno ponudbo vplivajo tudi naravne in kulturne privlačnosti, na sekundarno ponudbo pa razpoložljiva finančna sredstva (Planina & Mihalič, 2002, str. 201–203).

Cene na turističnih trgih se oblikujejo pod vplivom istih dejavnikov kot na drugih trgih. V primeru povečanega povpraševanja in iste ponudbe, se cene za iste proizvode in storitve zvišajo. Če pa se poveča ponudba, povpraševanje pa ostaja nespremenjeno, se cene znižajo. Se pa na turističnem trgu pojavljajo posebnosti, zaradi raznolikosti ponudbe in povpraševanja glede na ostale trge. Povpraševanje je glavni dejavnik pri določanju cen in je v največji meri odvisen od dohodkov. Ponudba je podrejena, ker se prilagaja povpraševanju in tako se stroški ravnajo v večji meri po višini osebnih prejemkov turistov. Ta trditev velja pri malo nujnih oblikah turizma, pri nujnih oblikah pa je zadeva obratna in ponudba določa ceno na osnovi stroškov in od višine cen je odvisno povpraševanje. Cene se na turističnem trgu oblikujejo tudi na podlagi sezone in v višku sezone prevladujejo maksimalne cene, ki se oblikujejo na strani ponudbe, ter izven sezone minimalne cene. Kot posledica maksimalnih cen, kakovosti naravnih dobrin in nižjih proizvodnih stroškov se oblikuje turistična renta, ki se kaže kot monopolna ali pozicijska (Planina & Mihalič, 2002, str. 208–215).

4 MERJENJE EKONOMSKEGA OBSEGA TURIZMA Z VIDIKA NARODNEGA GOSPODARSTVA

V nadaljevanju si bomo najprej pogledali neekonomske in ekonomske vplive turizma ter nato še turistično potrošnjo, s katero kvantificiramo ekonomske vplive turizma. Navedli bomo sedem vrst ekonomskih učinkov turizma oziroma sedem ekonomskih funkcij turizma.

4.1 Neekonomske vplivi

Neekonomske vplivi se kažejo običajno kot mirovni, kulturni in izobraževalni, zdravstveni, rekreacijski, ekološki in politični vplivi (Planina & Mihalič, 2002, str. 218).

4.2 Ekonomske vplivi

Osnovni ekonomske vplivi turizma na narodno gospodarstvo so dvojni: turizem vpliva na višino BDP in na ponovno delitev BDP (prostorsko delitev med državami, regijami, kraji in sektorsko delitev med področji dejavnosti, panogami in podjetji). Ta delitev omenja samo osnovne vplive, kasneje so opredelili več ekonomskih funkcij turizma. Najpogosteje pa obravnavajo: devizno funkcijo, kompenzacijsko, konverzijsko, zaposlitveno, inflacijsko-deflacijsko, multiplikativno in indukcijsko funkcijo, katere povzročata turistična potrošnja (Planina & Mihalič, 2002, str. 218–219). Turizem je ekonomsko zelo pomemben, saj omogoča narodnogospodarske učinke. Ekonomske razlogi za podporo turizma so številni (Planina & Mihalič, 2002, str. 256):

- tuji receptivni turizem povzročata pritok deviznih sredstev neposredno v gospodarstvo in povečuje gospodarsko aktivnost, medtem ko tuji emitivni turizem povzročata odliv deviznih sredstev in deluje proti inflacijsko;

- tuji receptivni turizem je najcenejši izvoz;
- turistična potrošnja povzroči ustvarjanje novih delovnih mest in nove kupne moči v gospodarstvu;
- razvoj turizma ima najmočnejše multiplikativne učinke na narodno gospodarstvo;
- turistična potrošnja je v večini potrošnja storitev, kar pomeni, da se lažje prilagaja spremembam, deluje razbremenilno na kupne sklade in deluje protiinflacijsko;
- je razvojna priložnost za nerazvite dele;
- je razvojna priložnost za ekološko občutljive predele;
- v nerazvitih delih deluje anti-depopulacijsko;
- zaposluje relativno veliko delovne sile;
- pospešuje razvoj manjših in srednjih podjetij;
- valorizira naravne, kulturne in druge dobrine;
- razvoj turizma povečuje ekološko zavest in zahteva varstvo okolja in naravnih virov;
- itd.

4.3 Turistična potrošnja

Turistična potrošnja je gibalno vseh ekonomskih funkcij turizma in je opredeljena kot vsota vseh izdatkov turistov, ki nastanejo zaradi potovanja, med potovanjem in na destinaciji. Pri proučevanju vpliva turistične potrošnje na narodno gospodarstvo je smiselno vključiti tudi investicijsko turistično potrošnjo podjetij, vlade ali mednarodne razvojne pomoči. Opredelimo jo kot bruto in neto turistično potrošnjo. Bruto turistična potrošnja obsega finančna sredstva pred potovanjem, med potovanjem in po njem. Neto turistično potrošnjo pa dobimo, če od bruto turistične potrošnje odštejemo znesek, zaradi katerega se zmanjša redna osebna potrošnja v času potovanja v kraju stalnega bivanja in prikazuje porast v osebni potrošnji zaradi potovanja (Planina & Mihalič, 2002, str. 222–224). Z vidika državnih meja ločimo naslednje kategorije turistične potrošnje (Mihalič, 2010, str. 8):

- domača turistična potrošnja, ki se navezuje na izraz domači turizem;
- mednarodna emitivna turistična potrošnja, ki se navezuje na izraz mednarodni emitivni turizem;
- mednarodna receptivna turistična potrošnja, ki se navezuje na izraz mednarodni receptivni turizem;
- notranja turistična potrošnja, ki se nanaša na notranji turizem;
- narodna turistična potrošnja, ki se nanaša na narodni turizem;
- mednarodna turistična potrošnja, ki se nanaša na izraz mednarodni turizem.

Pri proučevanju vplivov na višino in ponovno delitev BDP ni vseeno, katero kategorijo potrošnje proučujemo, četudi gre z vidika osnovne definicije vedno za osebno potrošnjo oseb, do katere pride zaradi potovanja. Pri mednarodni receptivni turistični potrošnji gre za denarno injekcijo v receptivni državi in je relevanten indikator bruto turistična potrošnja. Z

vidika ekonomskih učinkov v receptivni državi se upošteva količina turistične potrošnje, ki vstopi v državo in v njej tudi ostane in s tem vpliva na narodno gospodarstvo. Pri domači turistični potrošnji ne gre za priliv denarja v gospodarstvo, temveč za alternativno obliko potrošnje in varčevanja. Upošteva se neto turistična potrošnja, ki je enaka povečanju potrošnje v domačem gospodarstvu zaradi potovanj in investicij v turistično dejavnost. Pri proučevanju vpliva turizma na nacionalno gospodarstvo moramo pri vplivu na BDP upoštevati notranjo turistično potrošnjo, to je neto turistično potrošnjo rezidentov in turistično potrošnjo nerezidentov v proučevani državi. Vpliv notranje turistične potrošnje na turistični BDP je poleg višine odvisen tudi od drugih dejavnikov, ki znižujejo količinski vpliv na BDP, npr. nakupa uvoženih izdelkov (Mihalič, 2010, str. 9–12).

5 KLJUČNI DEJAVNIKI RAZVOJA TURIZMA

Ker sta razvoj in povpraševanje po turizmu pod vplivom številnih dejavnikov, katerih vpliv težko razberemo samo iz statističnih podatkov o številu nočitev turistov, turističnih prihodih, turistični potrošnji itd., bomo v nadaljevanju opisali še ključne dejavnike, ki so jih v publikacij *Panorama on tourism* prikazali od leta 2000 do leta 2006 kot (EUROSTAT, 2008, str. 13):

- politične dejavnike;
- ekonomske dejavnike;
- socialne, zdravstvene in podnebne dejavnike;
- trg in dostopnost;
- tehnološke dejavnike.

5.1 Politični dejavniki

Politika in varnost sta pomembna dejavnika za razvoj turizma. V letu 2004 in 2005 so konflikti na Bližnjem vzhodu, širitev terorizma v Egiptu, Aziji in Evropi in še posebej teroristični napadi na države v vojni z Irakom (leta 2004 Madrid in leta 2005 London) prispevali k visoki stopnji negotovosti in napetosti, kar je v veliki meri vplivalo na potovalne odločitve. Ne glede na to nam izkušnje iz preteklih let pokažejo, da tovrstni dogodki imajo omejenega vpliva na turizem, saj so turisti očitno postali imuni na tovrstne grožnje. Širitev EU leta 2004 (10 novih držav članic) je dala turizmu nov zagon. Napovedali so povečano trgovanje in sodelovanje med starimi in novimi državami članicami EU in s tem nadaljnji razvoj mednarodnega turizma. Nova širitev (leta 2007) in pogajanja za vstop novih držav naj bi ta trend še nadaljevala. Kot negativne vplive navajajo še migracije in kontrole vizumov, ki predstavljajo oviro za rast turizma v Evropi, predvsem med vzhodnimi državami (npr. med Rusijo in Poljsko in med Rusijo in srednjo ter zahodno Evropo). Poleg tega je omenjena še regionalna decentralizacija med novimi in starimi članicami (na primer Italija, Portugalska, Grčija, Češka republika), s prenosom moči od centralne na lokalno organizacijo, kar je v turističnem sektorju vodilo v slabšo

koordinacijo na področju komunikacij, marketinga in promocije. Posledično je to vodilo v zmanjšanje ugleda države in povzročilo zmedo pri potencialnih turistih (EUROSTAT, 2008, str. 14).

5.2 Ekonomski dejavniki

Zadnja tri leta proučevanega obdobja se Evropa razvije v Evropo dveh hitrosti. Znotraj Evrope se pojavijo različni trendi. Na eni strani so še vedno vodilne države zahodne in južne Evrope, ki pa so zabeležile padec v mednarodnem turističnem povpraševanju. Na drugi strani pa so države severne in vzhodne Evrope, v katerih je opaziti veliko rast evropskega emitivnega in receptivnega turizma. V letih 2004 in 2005 je slaba ekonomska situacija v evroobmočju zaviralno vplivala na turistično potrošnjo in je spremenila potrošniške navade zahodnih Evropejcev. Recesija v Nemčiji in gospodarska stagnacija npr. v Italiji in Franciji je segala v leto 2005 in izboljšanje je bilo zaznati šele v letu 2006. Na drugi strani pa so leta 2004 in leta 2005 novo nastajajoče države EU zaznale največjo rast od začetka njihovega tranzitnega obdobja (Baltске države: Estonija, Litva, Latvija in južno – vzhodna Evropa: Bolgarija, Ciper, Malta, Romunija). Čeprav je BDP per capita baltskih držav še vedno nižji od zahodnih držav, so nekateri ekonomisti napovedali, da bi te države lahko prevzele vodilno vlogo vzhodne Evrope in dvignile življenjski standard v prihodnjem desetletju. Posledično bi to vodilo v razvoj emitivnega turizma. Omenjajo tudi devizne tečaje, ki so tudi vplivali na potovanja znotraj Evrope. Evro države so izgubile prednost glede na preostali svet za turiste iz ZDA, zaradi stalne apreciacije evra in prav tako za Japonce leta 2006 (EUROSTAT, 2008, str. 14–15).

5.3 Socialni, zdravstveni in podnebni dejavniki

Čeprav je globalizacija trga zmanjšala fizično in psihološko razdaljo med severom in jugom, vzhodom in zahodom, je obenem vodila do močne zaščite lokalnih identitet in vrednot proti zunanjim vplivom in razvoja etničnih konfliktov v Afriki, Aziji in tudi v Evropi. Multikulturni razvoj je sovpadel z razvojem radikalizma, za katerega se pričakuje, da se bo v bližnji prihodnosti še povečal v nekaterih delih sveta. Glavne posledice tega so:

- geografske spremembe na področju turizma: izključitev nekaterih destinacij (na primer Afrika) in preusmeritev turistov k varnim državam s podobno klimo (južna Evropa);
- težko obvladljivi odnosi med lokalnim prebivalstvom in turisti, ki jih vidijo kot napadalce;
- tajne migracije iz nerazvitih v razvite države so vplivale na razvoj turizma (na primer v Italiji).

Kot drugi vidik, ki se vse bolj pojavlja v Evropi, omenjajo »turizem za vse«. To je turizem, prijazen do invalidnih oseb. Zdravstveni vidik je zadnja leta v veliki meri vplival na turistični trg in je osvetlil pomembnost varnosti (2003 – SARS, 2004 in 2005 ptičja gripa v

Aziji ter njena širitev v Rusijo, Turčijo, Romunijo in preostale vzhodne evropske in severno afriške države) in povzročil zmanjševanje obsega turizma na teh področjih. Dodatno so neutemeljeni strahovi glede človeške pandemije gripe v letu 2006 vplivali na potovanja po celem svetu. K blaženju teh vplivov so veliko pripomogle mednarodne organizacije (UNWTO, UN, World Health Organization, ...). Vremenske razmere, cunami v južni in južnovzhodni Aziji, je konec leta 2004 povzročil upad turizma na teh področjih, imel pa je omejen vpliv na svetovni turizem, ker je tržni delež teh držav s svetovnem merilu majhen. Turisti so izbrali podobne destinacije za potovanja. Konec leta 2005 in v začetku leta 2006 so orkani na karibskih otokih in v Mehiki povzročili padec receptivnega turizma, predvsem iz severne Amerike in Evrope, z učinkom substitucije na podobne destinacije. Leta 2006 so poplave v severni Evropi in suho vreme v mediteranskih destinacijah povzročili padec notranjega turizma Evrope (EUROSTAT, 2008, str. 15–16).

5.4 Trg in dostopnost

Pozitivni učinki večjih kulturnih in športnih dogodkov se kažejo na notranjem turizmu države in mednarodnem turističnem povpraševanju in predvsem vplivajo na turistično potrošnjo držav gostiteljic (na primer leta 2006 FIFA v Nemčiji in velik porast mednarodnih turističnih prihodov). Včasih pa tudi stimulirajo rast turističnih prihodkov v naslednjih letih (Grčija in Portugalska: 2004 Olimpijske igre in UEFA – učinki v številu turističnih prihodov vidni v letu 2005 in 2006). Omenjajo še pomembnejša kulturna dogodka na Nizozemskem in v Avstriji v tem obdobju. Strukturne spremembe, ki se kažejo v spremembi kupne moči, v staranju populacije, povečevanju števila samskih oseb, manjših gospodinjstev, vrednot, načinu življenja na sploh ... spreminjajo potovalne navade. Posledica tega so zahtevnejši, fleksibilnejši in samostojnejši turisti. Pojav nizko cenovnih letalskih prevoznikov leta 2006 v Evropi povzroči nastanek novih destinacij, predvsem v srednji in vzhodni Evropi (Litva, Latvija), kar je spodbudilo turistično povpraševanje z novimi skupinami turistov. Skrb za klimatske razmere je vodila do tega, da so leta 2006 uvedli dodatne takse na letalske prevoze, od katerih se večji vpliv pričakuje v državah, ki imajo največji delež notranjega turizma preko letalskega prevoza (EUROSTAT, 2008, str. 16–17).

5.5 Tehnološki dejavniki

Razvoj interneta in s tem trgovanja preko spleta, pojav socialnih omrežij itd. ima velik vpliv na navade turistov in s tem na konkurenčnost destinacij. Le države, ki bodo izkoristile ta potencial, bodo v prihodnosti imele od tega koristi (EUROSTAT, 2008, str. 18).

6 RAZVOJ SVETOVNEGA TURIZMA

Za prikaz pomena turizma v nadaljevanju prikazujemo tudi pomen svetovnega turizma skozi zgodovino razvoja in njegove ključne trende.

Zadnjih šest desetletij je turizem stalno naraščal in postal eden izmed največjih in najhitreje rastočih gospodarskih sektorjev na svetu. Ne glede na občasne šoke, mednarodni turistični prihodi kažejo skozi obdobje kontinuirano rast: od 25 milijonov leta 1950, do 277 milijonov leta 1980, do 435 milijonov leta 1990, do 675 milijonov leta 2000 in sedanjih 940 milijonov (leta 2010). Zazna se tudi pojav novih destinacij, poleg tradicionalne Evrope in severne Amerike, in zaradi hitre rasti nastajajočih destinacij se njihov delež poveča v mednarodnih turističnih prihodih iz 31 % v letu 1990 na 47 % v letu 2010. Nove destinacije so začele investirati v razvoj turizma in so usmerile moderni turizem v glavni dejavnik socialnoekonomskega razvoja, ki se kaže v ustvarjanju novih zaposlitev, v razvoju infrastrukture in v dodatnih prihodkih, saj je turizem ena od najpomembnejših gospodarskih dejavnosti v svetu, ki predstavlja 30 % izvoza komercialnih storitev in 6 % celotnega izvoza proizvodov in storitev. Kot izvozna kategorija se globalno uvršča na četrto mesto, po gorivu, kemikalijah in avtomobilskih izdelkih. Za večino držav v razvoju je turizem eden glavnih virov deviznih prihodkov in prva izvozna kategorija, ki ustvarja dodatno zaposlenost in razvojne priložnosti. UNWTO je v publikaciji za leto 2010 ocenil, da k svetovnemu BDP-ju prispeva približno 5 % in k celotni zaposlitvi 6 do 7 % (World Tourism Organization, 2011, str. 2). V publikaciji ILO so za leto 2010 ocenili, da bo globalno več kot 235 milijonov ljudi zaposlenih v turizmu, to predstavlja 8 % glede na celotno zaposlenost v svetu ali 1 zaposlen na vsakih 12,3 zaposlenih v svetu bo zaposlen v turizmu. Po UNWTO pričakovanjih naj bi se do leta 2019 število zaposlenih povečalo na 296 milijonov (World Tourism Organization, 2010, str. 11). Globalno ni bilo opaziti večjih posledic krize na tem področju, saj je zaposlenost v hotelih in restavracijah narasla med letoma 2008 in 2009 za 1 %, kar pa je predvsem posledica hitre rasti v Aziji in Pacifiku. V prvem četrtletju leta 2009 pa je globalno narasla za 1,9 % (World Tourism Organization, 2010, str. 23).

Mednarodni turizem je od vplivov globalne finančne krize in ekonomske recesije konec leta 2008 in 2009 okrevajal hitreje od pričakovanj. Po podatkih UNWTO je skupno število turističnih prihodov na svetovni ravni v letu 2010 znašalo 940 milijonov prihodov, kar predstavlja 6,6 % rast v primerjavi z letom 2009 (23 milijonov več kot pred krizo konec vrhunskega leta 2008). Po globalnem okrevanju v 2010, so v letu 2011 turistični prihodi narasli na 980 milijonov prihodov, kar je 4,4 % rast v primerjavi z letom 2010, v letu, ki je bilo zaznamovano z zastalim globalnim gospodarskim okrevanjem, velikimi političnimi spremembami v Srednjem vzhodu in severni Afriki in naravno katastrofo na Japonskem. Regijsko gledano je bila Evropa vodilna (+ 6 %), v podregijski klasifikaciji pa se je na prvo mesto povzpela južna Amerika (+ 10 %), kar je v nasprotju s prejšnjimi leti, saj je v letu 2011 zaznati večjo rast v razvitih ekonomijah (+ 5 %) kot v novo nastajajočih (+ 3,8 %) in to predvsem zaradi dobrih rezultatov Evrope in negativnih dejavnikov v Srednjem vzhodu in severni Afriki (UNWTO – Tourism Trends).

6.1 Evropa

Kljub stalni ekonomski negotovosti so turistični prihodi v Evropi dosegli 503 milijone v letu 2011 in od skupnih dodatnih 41 milijonov mednarodnih turističnih prihodov dosegli zavidljivih 28 milijonov prihodov. Centralna in vzhodna Evropa in južni Mediteran so dosegli v letu 2011 najboljše rezultate (+ 8 %), čeprav je del rasti v južnem Mediteranu posledica negativnih dejavnikov v Srednjem vzhodu in severni Afriki in je prav tako pridobil od povečanih turističnih prihodov iz držav Skandinavije, Nemčije in Rusije (UNWTO – Tourism Trends).

6.2 Azija in Pacifik

Azija in Pacifik sta v letu 2011 dosegla 6 % rast glede na leto 2010, kar skupno predstavlja 216 milijonov mednarodnih turističnih prihodov (dodatno 11 milijonov turističnih prihodov od skupnih 41 milijonov). Južna in jugovzhodna Azija sta skupaj dosegli 9 % rast, kar je odraz integriranega povpraševanja, medtem ko je bila rast nižja v severovzhodni Aziji (+ 4 %) in Pacifiku (+ 0,3 %), kar je deloma posledica padca turističnih prihodov iz japonskega trga (UNWTO – Tourism Trends).

6.3 Amerika

Amerika je v letu 2011 zaznala 4 % rast glede na leto 2010, kar skupno predstavlja 156 milijonov mednarodnih turističnih prihodov (dodatno 6 milijonov turističnih prihodov od skupno 41 milijonov). Centralna Amerika in Karibsko otočje skupaj sta zaznala skupaj 4 % rast, kot v letu 2012, severna Amerika pa 3 % rast in je dosegla 100 milijonov turističnih prihodov v letu 2011 (UNWTO – Tourism Trends).

6.4 Afrika

Afrika je ne glede na manjše število turističnih prihodov v severno Afriko (– 12 %) obdržala število mednarodnih turističnih prihodov na 50 milijonov, zaradi dodatnih turističnih prihodov v druge afriške destinacije (+ 7 %) (UNWTO – Tourism Trends).

6.5 Srednji vzhod

Na Srednjem vzhodu so zaznali 8 % padec glede na leto 2010, kar predstavlja za 5 milijonov manj turističnih prihodov, skupno so zaznali 55 milijonov mednarodnih turističnih prihodov (UNWTO – Tourism Trends).

6.6 Napovedi

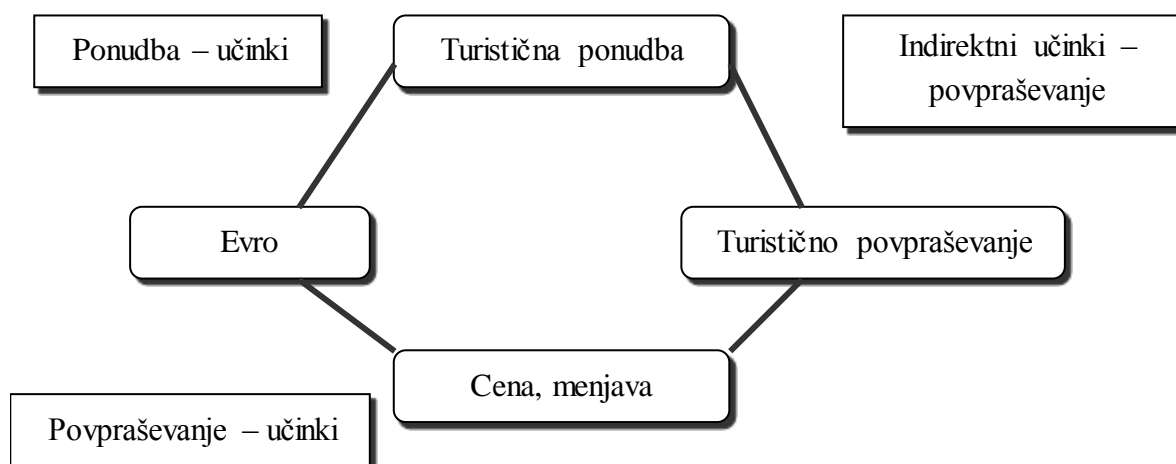
Pričakujejo nadaljnjo rast v letu 2012, vendar počasnejšo stopnjo rasti, od 3 do 4 % rast mednarodnih turističnih prihodov in cilj je, da bi konec leta 2012 dosegli 1 milijardo mednarodnih turističnih prihodov. Novo nastajajoče ekonomije bodo pridobile vodstvo z

močno rastjo v Aziji in Pacifiku in Afriki (4 do 6 %), sledila bo Amerika in Evropa (2 do 4 %) in Srednji vzhod z 0 do 5 % rastjo napoveduje okrevanje od izgub v letu 2011 (UNWTO – Tourism Trends). Po ocenah UNWTO naj bi se skupno število svetovnih turističnih prihodov do leta 2020 glede na leto 2006 podvojilo, in sicer na preko 1,6 milijard prihodov (World Tourism Organization, 2001, str. 9–10).

7 VPLIV UVEDBE EVRA NA TURIZEM

V tem poglavju želimo prikazati odnos med evrom in turistično dejavnostjo in s tem povezati oba koncepta v nalogi, EMU in turizem. S podpisom Maastrichtske pogodbe leta 1992 se je Evropa zavezala za izpolnitev potrebnih konvergenčnih kriterijev za uvedbo evra in države članice so morale pokazati visoko stopnjo trajne ekonomske konvergence. V uvodu publikacije organizacije UNWTO o vplivu evra na turizem so zatrdili, da bo evro pustil pečat na razvoju turistične dejavnosti, ker je tesno povezan z ekonomsko aktivnostjo na splošno, saj je implementacija konvergenčnih kriterijev že imela vpliv na ekonomske temelje – obrestne mere, inflacijo, devizne tečaje, kar pa posledično vpliva na turistično ponudbo z vidika investicij, združevanj, prestrukturiranj in na turistično obnašanje, kar so prikazali z diagramom (World Tourism Organization, 1998, str. 7–8).

Slika 1: Odnos med evrom in turistično dejavnostjo (učinek ponudbe in povpraševanja)

Vir: World Tourism Organization, The Euro Impact on Tourism, 1998, str. 8.

Med ekonomsko in turistično dejavnostjo obstaja pozitiven odnos. Turizem lahko ustvarja prihodke samo v že razvitih ali v novih industrializiranih državah, saj je razvoj primerne turistične ponudbe odvisen od obstoječe infrastrukture, obstoja učinkovitega trga kapitala in od dobro izobražene delovne sile. Višja produktivnost je vodila do razvoja trajnostnega povpraševanja po turistični dejavnosti, kar pomeni več prostega časa in večjo kupno moč gospodinjstev. Povezava med skladnostjo območja in turističnim trgom pokaže, da v turističnem sektorju način oblikovanja ponudbe v veliki meri pogojuje, kako se izraža povpraševanje. V publikaciji UNWTO pravijo, da bo evro imel neposreden vpliv na

turistično ponudbo, v kolikor bo vplival na poslovno okolje, v katerem delujejo podjetja in potrošniki. Z odpravo deviznih tečajev med državami članicami EMU in zagotavljanjem cenovne stabilnosti se bo povečala kupna moč in s tem pospešilo turistično povpraševanje. Omenjajo še večjo cenovno preglednost na turističnem trgu držav članic EMU, višjo konkurenčnost in s tem posledično izboljšanje kvalitete turističnih proizvodov in storitev, večjo kredibilnost in s tem nižje obrestne mere, kar vodi v povečane investicije, ter nenazadnje zmanjšanje odvisnosti od monetarnih politik preostalih velikih svetovnih valut, dolarja in jena, kar spodbuja redno internacionalizacijo turističnih podjetij (World Tourism Organization, 1998, str. 10–12). V zaključnem delu publikacije so omenili tudi, da uvedba evra kot skupne valute Evrope odpravlja drugo psihološko oviro poleg jezikov, katere omejujejo potovanja po državah članicah EU (World Tourism Organization, 1998, str. 59). Pomembnost evro območja v evropskem in svetovnem turizmu so analizirali tudi na CEU/ETC seminarju leta 1998 v Grčiji. Shackleford, regionalni predstavnik za Evropo WTO organizacije, vidi uvedbo evra kot pozitiven korak naprej in pravi, da bo uvedba evra olajšala in poenostavila potovanja in turizem v Evropi. Pojasni naslednje prednosti za potrošnike (World Tourism Organization, 1998, str. 11):

- enostavnost in večja varnost, zaradi uvedbe enotne valute;
- transparentnost na področju primerjave cen različnih držav v EMU; turist bo poznal kupno moč evra;
- ekonomska korist – turist bo pridobil ekonomske koristi, ne bo mu potrebno menjati valut, pri čemer bo tudi časovno prihranil.

Tudi na strani turističnih ponudnikov omenja Shackleford naslednje prednosti (World Tourism Organization, 1998, str. 13):

- več investicijskih priložnosti zaradi nižjih obrestnih mer;
- sodelovanje in združevanje med ponudniki in s tem večja konkurenčnost.

Dokazali so tudi, da devizni tečaji vplivajo na izbiro potrošnikov, vendar niso odločilni faktor kot v preteklih letih. Odločilni faktorji vedno bolj postajajo resnične konkurenčne prednosti turističnega produkta – kvaliteta, osebna storitev, okolje itd. (World Tourism Organization, 1998, str. 13). Prav tako je na CEU/ETC seminarju tudi Torres Marques, predsednica turistične skupine Evropskega parlamenta, navedla že zgoraj omenjene prednosti uvedbe evra na turizem (World Tourism Organization, 1998, str. 47):

- prednosti zaradi neplačila provizije pri menjavi valut;
- stabilnejša valuta z večjo transparentnostjo;
- prednost uporabe enotne valute v evro območju in v relaciji z drugimi državami;
- večja konkurenčnost turističnega trga, zaradi cen in kvalitete turističnih storitev;

- riziki glede deviznih tečajev ne bodo več obstajali v evro območju in monetarne rezerve ne bodo več potrebne v tako velikem obsegu.

Glede na njeno mnenje je evro potencialni instrument za izboljšanje obstoječih trendov v evropski turistični industriji, kar bo vodilo v večji tržni delež na svetovnem trgu (World Tourism Organization, 1998, str. 47). Frangialli, Generalni sekretar UNWTO (World Tourism Organization, 2007, str. 21), je na UNWTO konferenci v Beogradu leta 2005 povedal, da je turizem sam po sebi igralec v procesu integracije in da ima Evropa glavno vlogo v svetovni ekonomiji. Predstavlja namreč približno 60 % mednarodnih turističnih prihodov po svetu in približno 50 % mednarodnih turističnih prihodkov. In okoli 80 % turističnih prihodov v evropske destinacije predstavljajo turisti iz drugih evropskih držav, kar pripomore k ekonomski in socialni integraciji Evrope. Tudi regionalni predstavnik za Evropo organizacije UNWTO Cabrini (World Tourism Organization, 2007, str. 2) je na UNWTO konferenci leta 2005 v Beogradu predstavil vlogo turizma v Evropi glede na preostali svet in poudaril pozitiven vpliv uvedbe evra na turizem.

8 TURIZEM V DRŽAVAH ČLANICAH EU

V nadaljevanju sledi empirični del naloge, s katerim bomo poskusili utemeljiti postavljeni hipotezi, ki izhajata iz teoretičnega dela naloge. Kot smo že v uvodu omenili, bomo v nalogi zaradi prevladujočega načina merjenja obsega turizma in razpoložljivosti podatkov, upoštevali samo osnovne količinske kazalce za prikaz razvoja obsega turizma na strani povpraševanja in ponudbe v vseh državah članicah EU za leti 1999 in 2009, ter prikazali odstotek spremembe glede na osnovno leto 1999.

Vpliv uvedbe evra na obseg turizma bomo na strani povpraševanja med vsemi državami članicami EU merili:

- s številom nočitev kot odločilnim pokazateljem in številom turističnih prihodov rezidentov in nerezidentov v skupinskih turističnih nastanitvenih obratih (angl. *Collective tourist accomodation establishments*³);
- in s turistično potrošnjo nacionalnega turizma za vsa potovanja od ene do več nočitev v vseh nastanitvenih obratih (skupinskih in privatnih nastanitvenih obratih).

Ter na ponudbeni strani merili:

- s številom skupinskih nastanitvenih kapacitet;
- in s številom zaposlenih⁴ v turistični industriji po NACE klasifikaciji gospodarskih dejavnosti (Rev. 1.1 do leta 2007 in Rev. 2 od leta 2008 dalje).

³ Države uporabljajo različne klasifikacije za opredelitev nastanitvenih kapacitet (WTO, NACE Rev. 1, CAP) (EUROSTAT, 1996, str. 12).

Pri analizi bomo upoštevali tudi dejavnik časovno različnega vstopanja držav članic EU v EMU, razpoložljivost turističnih kazalcev in preostale ključne dejavnike, ki so vplivali na obseg turizma.

8.1 Turizem v Evropi

Najprej bomo prikazali pomembnost turizma v Evropi, saj je Evropa v svetovnem merilu najpomembnejša turistična regija in je kljub stalnemu padcu v globalnem tržnem deležu v zadnjih desetih letih, ki je posledica hitre rasti v dinamičnih regijah (Aziji in Pacifiku), ohranila osrednjo vlogo na svetovnem turističnem trgu, kar prikazujemo s Tabelo 1 in Sliko 2.

Tabela 1: Mednarodni turistični prihodi v regijah in letih in tržni delež

Regije / Leta	Mednarodni turistični prihodi (v mio)							Tržni delež (%)
	1990	1995	2000	2005	2008	2009	2010	2010
Svet	435	528	675	798	917	882	940	100,0
Evropa	261,5	304,1	385,6	439,4	485,2	461,5	476,6	50,7
Azija in Pacifik	55,8	82	110,1	153,6	184,1	180,9	203,8	21,7
Amerika	92,8	109	128,2	133,3	147,8	140,6	149,8	15,9
Afrika	14,8	18,9	26,5	35,4	44,4	46	49,4	5,3
Srednji vzhod	9,6	13,7	24,1	36,3	55,2	52,9	60,3	6,4

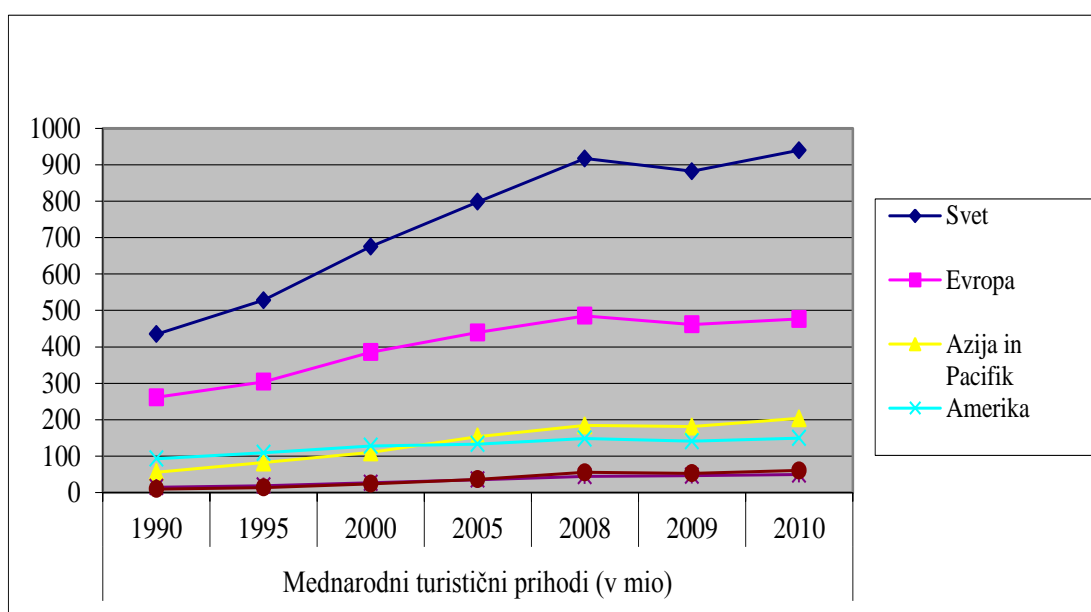
Vir: World Tourism Organization, UNWTO Tourism Highlights, 2011.

Konec leta 2008 in v letu 2009 je turizmu v Evropi recesija in naravna katastrofa zadala največji udarec. V letu 2009 so glede na prejšnje leto zaznali 6 % upad turističnih prihodov in 7 % upad turističnih prihodkov. Skupno število turističnih prihodov v letu 2009 je znašalo 460 milijonov, kar pa še vedno predstavlja 52 % glede na celotne svetovne turistične prihode in 296 milijard evrov turističnih prihodkov, kar predstavlja 48 % glede na skupne turistične prihodke v svetu (World Tourism Organization, 2010, str. 6). Januarja 2010 se je po 19 mesecih negativna rast v Evropi ustavila in 3 % okrevanje je bilo počasnejše kot v preostalih svetovnih regijah, predvsem zaradi ekonomske negotovosti in zaprtja letalskega prometa v aprilu ter zaradi naravne katastrofe na Islandiji. Turizem je dobil nov zagon v drugi polovici leta in nekatere večje destinacije, na primer Turčija in Nemčija, kot tudi novo razvijajoče se destinacije, so objavile izjemne rezultate (World Tourism Organization, 2011, str. 6). Mednarodni turistični prihodi so leta 2010 dosegli 477 milijonov, približno 15 milijonov več kot leta 2009, toda še vedno 9 milijonov manj kot

⁴ Osebe, ki so zaposlene v ekonomskih aktivnostih, ki so neposredno ali posredno odvisne od turizma (EUROSTAT, 1998, str. 39).

leta 2008. V publikaciji UNWTO navajajo še največje rasti evropskih regij in držav. Največja rast se zazna v srednji in vzhodni Evropi (+5 %) in tudi v zahodni Evropi (+3 %). Nemčija z 11 % povečanjem je bila vodilna in tudi v Avstriji, Belgiji, Nizozemski in Švici je bila rast dovolj velika, da je presegla vrhunec v letu 2008. Izjema je bila top mednarodna destinacija Francija, ki v letu 2010 beleži ničto stopnjo rasti. Severna Evropa je okrevala počasneje (+1 %), medtem ko je Velika Britanija še vedno zaznala negativno rast (−0,2 %). Mednarodni prihodi v južno in mediteransko Evropo so narasli za 3 %, toda še vedno niso dosegli vrhunca iz leta 2008, medtem kot so Izrael (+21 %), Malta (+13 %) in Turčija (+6 %) dosegli nadpovprečne rezultate. Uveljavljene destinacije, Španija, Italija in Grčija, pa so objavile nizko rast (+1 %) (World Tourism Organization, 2011, str. 7). Po napovedih UNWTO bo v Evropi rast počasnejša od povprečja 4,1 %. Še vedno bo obdržala največji delež na svetovnem trgu, čeprav se bo 60 % delež iz leta 1995 po napovedih UNWTO padel na 46 % v letu 2020 (World Tourism Organization, 2011, str. 11).

Slika 2: Grafični prikaz mednarodnih turističnih prihodov v regijah in letih

Vir: World Tourism Organization, UNWTO Tourism Highlights, 2011.

8.2 Razvoj turizma v državah članicah EU 1999–2009

V začetku naj podamo, da je turizem pomembna gospodarska panoga v državah članicah EU z visokim potencialom za prispevek k višji zaposlenosti in ekonomski rasti in prav tako za razvoj in socialno ekonomsko povezanost razvitih in nerazvitih področji (EUROSTAT, 2010, str. 7). Turizem v EU prispeva 5 % k evropskemu BDP-ju in zaposluje 9,7 milijona ljudi, kar predstavlja 5,2 % glede na celoten delež zaposlenih v EU. Če upoštevamo še dejavnosti, ki so povezane s turizmom in so odvisne od turističnega povpraševanja

(predelovalne dejavnosti in kmetijstvo), se delež poveča na 10 % BDP-ja in delež zaposlenih na 12 % (International Labour Organization, 2010, str. 11).

V nadaljevanju bomo najprej za prikaz in analizo razvoja obsega turizma za vse države članice EU skupaj in skupaj za članice EMU po letih, od leta 1999 do leta 2009 uporabili ključen kazalec za prikaz razvoja turizma – stopnjo rasti nočitev rezidentov in ne rezidentov v skupinskih turističnih nastanitvenih obratih.

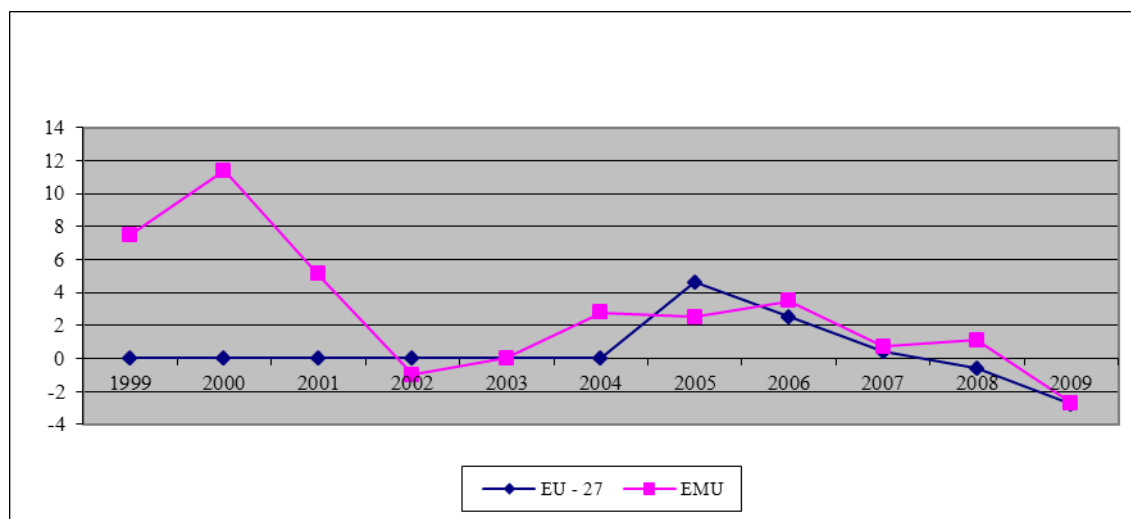
Tabela 2: Stopnje rasti nočitev za EU-27 in za države članice EMU glede na preteklo leto

Država / Leto	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU - 27	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	4,6	2,5	0,4	-0,6	-2,8
EMU	7,5	11,4	5,1	-1	0	2,8	2,5	3,5	0,7	1,1	-2,7

Legenda: *EMU (11 držav – 1999, 12 držav – 2002, 13 držav – 2007, 15 držav – 2008, 16 držav – 2009, 17 držav – 2011).

Vir: EUROSTAT – Turistični kazalec – število nočitev.

Slika 3: Grafični prikaz stopenj rasti nočitev za EU-27 in za države članice EMU glede na preteklo leto

Legenda: *EMU (11 držav – 1999, 12 držav – 2002, 13 držav – 2007, 15 držav – 2008, 16 držav – 2009, 17 držav – 2011).

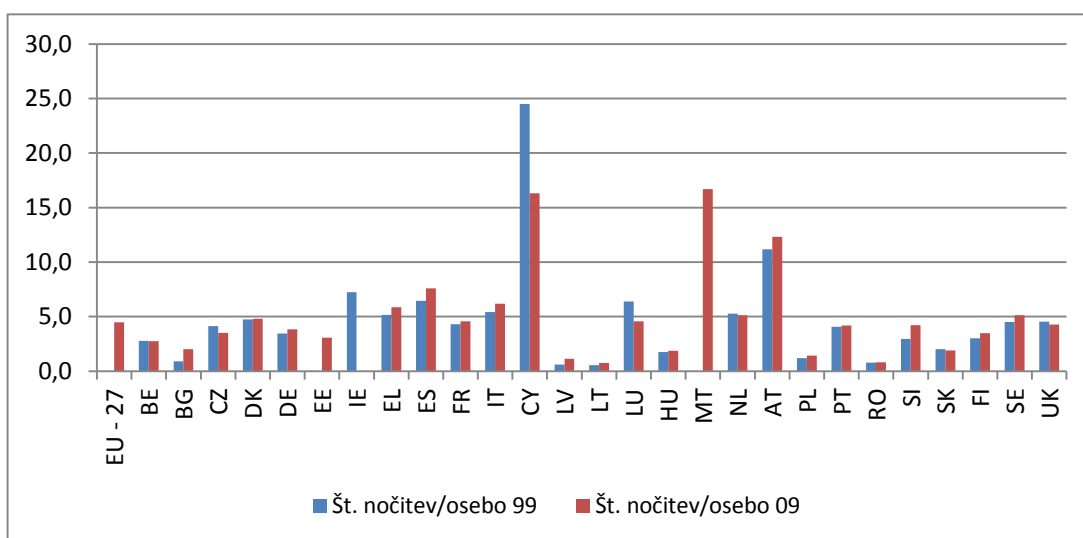
Vir: EUROSTAT – Turistični kazalec – število nočitev.

Iz navedenih podatkov lahko povzamemo, da države članice EMU v primerjavi z EU-27 izkazujejo od leta 2006 večji porast turizma, ki je prikazan s kazalcem števila nočitev. Pri EU-27 od leta 2004 do leta 2008 opazimo tudi pozitivno rast turizma, ki pa je glede na leto 2005 vse manjša in leta 2008 in 2009 celo negativna (vplivi recesije konec leta 2008 in 2009). Za visoko rast leta 2005 glede na leto 2004 pa predvidevamo, da je posledica širitve

EU in njenih pozitivnih vplivov (vstop 10 novih članic v EU), ki so dali turizmu nov zagon. Širitev EU je vplivala na porast turističnega povpraševanja, ustvarila je nove poslovne priložnosti in vplivala na večje število potovanj med novimi in starimi državami članicami EU, zaradi česar so sprejeli nove ekonomske ukrepe za pospeševanje turizma znotraj EU (Leidner, 2007, str. 9). Razlogi za nižjo rast turizma pa so predvidoma posledica terorističnih napadov (Madrid, London), recesije v Nemčiji in stagnacije v drugih EU državah (na primer Italiji in Franciji), ter posledica zdravstvenih (ptičja gripa) in vremenskih dejavnikov (poplave na severu Evrope in sušno obdobje v Mediteranu). Za države EMU imamo podatke od leta 1999 dalje, z največjo rastjo leta 2000, kar je po vsej verjetnosti posledica vpeljave monetarne unije, saj je že leta 1999 11 držav med seboj že določilo fiksne devizne tečaje. Leta 2002 se zazna negativna rast, ki je posledica terorističnega napada septembra 2001 v Ameriki, leta 2002 in 2003 pa na turizem negativno vplivata tudi SARS in vojna v Iraku (Leidner, 2007. str. 7). Leta 2004 se rast turizma ponovno poveča, vendar je do leta 2006 nižja kot pri EU-27. Sprva opazimo podoben trend kot pri EU-27, le da so pri državah EMU negativni vplivi blažji in šele leta 2009 zazna turizem negativno rast glede na prejšnje leto (število nočitev po letih in državah v Prilogi 3).

V nadaljevanju bomo za pomoč pri razlagi kazalcev v turizmu v državah članicah EU prikazali še pomembnost turizma za posamezne države članice EU, in sicer z številom nočitev na osebo in s tem izničili vpliv velikosti države. Število nočitev na osebo smo izračunali s primerjavo podatkov o številu nočitev v skupinskih nastanitvenih kapacitetah in številom prebivalstva za leti 1999 in 2009 v posameznih članicah EU, ter izračunali še odstotek spremembe števila nočitev na osebo za leto 2009 glede na osnovno leto 1999.

Slika 4: Grafični prikaz števila nočitev na osebo v državah EU za leti 1999 in 2009

Vir: EUROSTAT – Turistični kazalec – število nočitev na osebo

Tabela 3: Število nočitev na osebo v članicah EU 1999–2009 in Δ %

Države EU	Št. nočitev/osebo 99	Št. nočitev/osebo 09	IND 09/99	Δ %
EU - 27	n.p.	4,5	n.p.	n.p.
BE	2,8	2,7	98,4	-1,6
BG	0,9	2,0	220,4	120,4
CZ	4,1	3,5	85,1	84,1
DK	4,7	4,8	101,3	100,3
DE	3,5	3,8	110,5	109,5
EE	n.p.	3,1	n.p.	n.p.
IE	7,3	n.p.	n.p.	n.p.
EL	5,1	5,9	114,0	113,0
ES	6,4	7,6	118,1	117,1
FR	4,3	4,6	106,7	105,7
IT	5,4	6,2	114,0	113,0
CY	24,5	16,3	66,6	65,6
LV	0,6	1,1	188,1	187,1
LT	0,5	0,8	141,7	140,7
LU	6,4	4,6	71,7	70,7
HU	1,8	1,9	106,3	105,3
MT	n.p.	16,7	n.p.	n.p.
NL	5,3	5,1	97,0	96,0
AT	11,2	12,3	110,0	109,0
PL	1,2	1,4	121,1	120,1
PT	4,1	4,2	102,5	101,5
RO	0,8	0,8	102,5	101,5
SI	3,0	4,2	141,9	140,9
SK	2,0	1,9	94,0	93,0
FI	3,0	3,5	115,5	114,5
SE	4,5	5,1	113,8	112,8
UK	4,5	4,3	94,7	93,7

Vir: EUROSTAT – Turistični kazalec – število nočitev na osebo.

Iz navedenih podatkov in glede na izračunano povprečje EU-27 za leto 2009 smo države ločili v dve skupini:

- V prvo skupino smo uvrstili države članice EU, pri katerih je turizem bolj pomemben in nad EU-27 povprečjem in si sledijo po pomembnosti, od najbolj pomembnega k najmanj pomembnemu: Malta, Ciper, Avstrija, Španija, Italija, Grčija, Nizozemska, Švedska, Danska, Francija in Luksemburg.
- V drugo skupino smo uvrstili države članice EU, pri katerih je turizem pod povprečjem EU-27, sledijo si po pomembnosti: Velika Britanija, Slovenija, Portugalska, Nemčija,

Češka republika, Finska, Estonija, Belgija, Bolgarija, Slovaška, Madžarska, Poljska, Latvija, Romunija in Litva.

V drugem delu smo prikazali odstotek spremembe pri številu nočitev na osebo za leto 2009 glede na osnovno leto 1999, da bi pokazali razvoj pomembnosti turizma po članicah EU v desetletnem obdobju. Podatki nam pokažejo:

- da se je turizem v največji meri povečal v novo razvijajočih ekonomijah (Bolgariji, Latviji, Sloveniji in Litvi);
- medtem ko pa opazimo upad turizma na Cipru, v Luksemburgu in Češki republiki;
- povzamemo lahko, da poleg najvišje negativne rasti na Cipru (–33,4 %) in v Luksemburgu (–28,3 %) in minimalne negativne rasti na Slovaškem (–6 %), Nizozemskem (–3 %) in v Belgiji (–1,6 %), povsod drugje v državah EMU vidimo, da se je pomembnost turizma povečala;
- pri nečlanicah EMU pa majhno negativno rast zaznamo samo pri Češki republiki (–14,9 %) in Veliki Britaniji (–5,3 %).

Za utemeljitev prve hipoteze smo v prvem delu raziskave še prikazali in analizirali količinske kazalce v turizmu za leti 1999 in 2009 za vse države članice EU in v Tabeli 4 prikazujemo indekse sprememb v letu 2009 glede na osnovno leto 1999 za izbrane ključne kazalce v turizmu (izračuni indeksov po državah v Prilogi 2). V prilogi 2 so tudi predstavljene države članice EU s splošnimi ekonomskimi in demografskimi kazalci – populacija, velikost države v km², gostota populacije, nominalni BDP per capita v tekočih cenah⁵ in BDP per capita v paritetah kupne moči⁶ (angl. *Purchasing power parity*, v nadaljevanju PPS).

⁵ Vsota vseh vrednosti končnih proizvodov in storitev proizvedenih v določenem gospodarstvu v enem letu.

⁶ Izloči učinek razlik v ravni cen med državami in omogoča primerjave BDP med državami (EUROSTAT - Annual national accounts, 2011).

Tabela 4: Prikaz Δ % 09/99 za kazalce v turizmu v državah EU

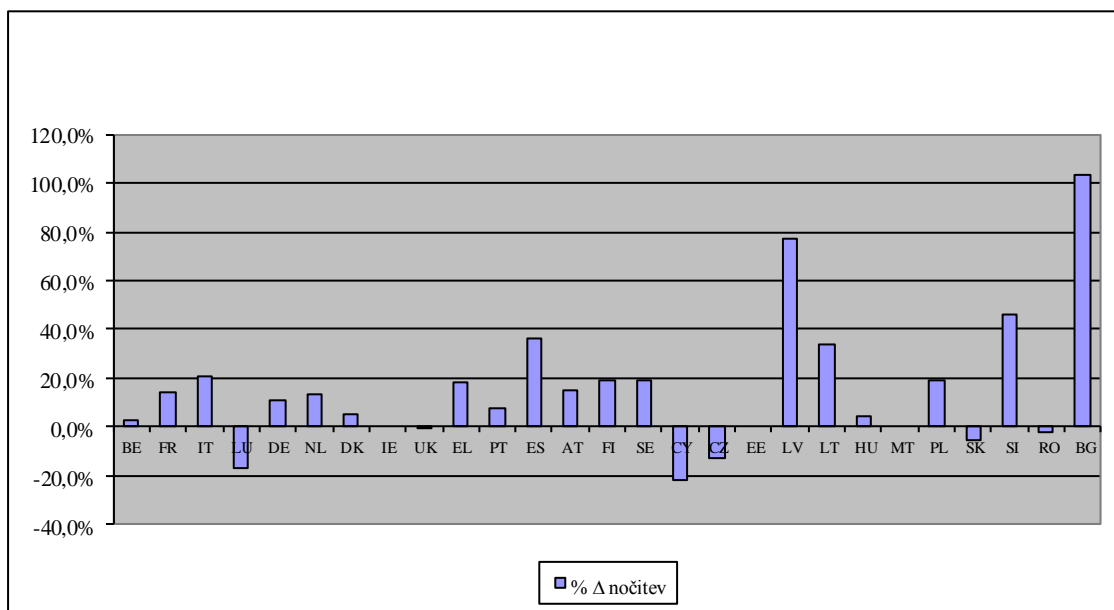
Kazalci Δ % 09/99 / Države	BE	FR	IT	LU	DE	NL	DK	IE	UK
% Δ nočitev	2,7	14,1	20,3	-17,2	10,5	13,0	5,1	n.p.	-1,1
% Δ tur. prihodov	17,5	18,3	28,5	0,4	21,2	9,8	10,6	n.p.	12,9
% Δ tur. potrošnje	80,9	n.p.	46,7	158,7	-11,4	49,4	n.p.	60,8	-13,2
% Δ nastanitvenih kapacitet	-3,6	1,2	110,1	-22,0	-3,9	13,3	0,9	2,9	54,4
% Δ zaposlenih v turizmu	10,9	14,2	11,7	23,3	7,5	1,5	2,5	20,6	7,6
Kazalci Δ % 09/99 / Države	EL	PT	ES	AT	FI	SE	CY	CZ	EE
% Δ nočitev	18,1	7,4	36,0	15,2	19,2	18,9	-22,3	-13,4	n. p.
% Δ tur. prihodov	24,3	31,0	46,9	31,2	19,3	60,4	n. p.	n. p.	n. p.
% Δ tur. potrošnje	468,1	63,2	n. p.	n. p.	171,2	n. p.	n. p.	n. p.	n. p.
% Δ nastanitvenih kapacitet	16,0	14,0	n. p.	-1,4	-13,5	17,1	38,6	0,9	n. p.
% Δ zaposlenih v turizmu	11,6	3,0	29,1	10,9	5,3	11,0	36,6	4,6	2,8
Kazalci Δ % 09/99 / Države	LV	LT	HU	MT	PL	SK	SI	RO	BG
% Δ nočitev	77,3	34,0	4,0	n. p.	19,4	-5,6	45,8	-2,0	103,7
% Δ tur. prihodov	140,6	n. p.	12,8	n. p.	55,0	20,0	66,2	20,2	112,5
% Δ tur. potrošnje	n. p.	n. p.	n. p.	n. p.	n. p.	n. p.	n. p.	n. p.	n. p.
% Δ nastanitvenih kapacitet	166,2	9,9	7,9	-33,2	-15,8	74,6	22,9	56,1	216,9
% Δ zaposlenih v turizmu	1,1	-4,8	-0,1	n. p.	6,2	11,2	10,3	-16,1	n. p.

Vir: EUROSTAT – Turistični kazalec – število nastanitvenih kapacitet; EUROSTAT – Turistični kazalec – število nočitev; EUROSTAT – Turistični kazalec – število turističnih prihodov; EUROSTAT – Turistični kazalec – turistična potrošnja; EUROSTAT – Turistični kazalec – zaposlenost.

8.2.1 Nočitve v državah članicah EU 1999–2009

V nalogi smo za odločilni pokazatelj glede spremembe obsega turizma določili število nočitev rezidentov in nerezidentov v skupinskih nastanitvenih kapacitetah. V nadaljevanju sledi prikaz odstotka spremembe nočitev v posameznih državah članicah EU leta 2009 glede na osnovno leto 1999.

Slika 5: Grafični prikaz odstotka spremembe nočitev 09/99 za države EU

Vir: EUROSTAT – Turistični kazalec – število nočitev.

Izračun odstotka spremembe pri številu nočitev za leto 2009 glede na leto 1999 nam pri večini držav članic EU kaže pozitiven trend. Največje povečanje v številu nočitev pa je zaznati pri dveh nečlanicah EMU Bolgariji (+103,7 %) in Latviji (+77,3 %) ter članici EMU Sloveniji (+45,8 %). Kot poglavitna razloga bi lahko navedli:

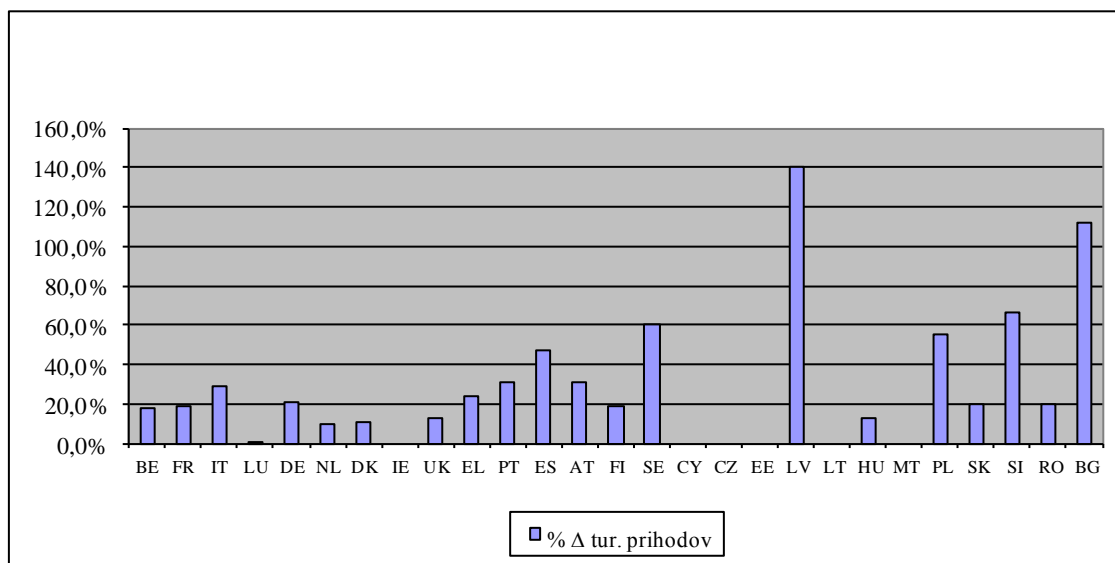
- novo nastajajoče destinacije, ki so zaznale najmočnejšo gospodarsko rast od začetka tranzicijskega obdobja;
- uvedba nizko cenovnih prevoznikov in s tem pojav novih destinacij.

Negativno rast imajo samo naslednje članice EMU: Ciper (-22,3 %), Luksemburg (-17,2 %) in Slovaška (-5,6 %), pri nečlanicah EMU pa Češka republika (-13,4 %), Romunija (-2,0 %) in Velika Britanija (-1,1 %). Lahko predvidevamo, da so to vplivi recesije konec leta 2008 in začetek leta 2009, ker imajo skoraj vse omenjene države v absolutnih številih v letu 2009 najnižje število nočitev od leta 1999 dalje, z izjemo Velike Britanije, v kateri se že opazi izboljšanje v letu 2009.

8.2.2 Turistični prihodi v državah članicah EU 1999–2009

V nadaljevanju bomo prikazali naslednji kazalec za prikaz obsega turizma na strani povpraševanja – obseg spremembe turističnih prihodov rezidentov in nerezidentov v skupinske nastanitvene obrate v posameznih državah EU za leto 2009 glede na osnovno leto 1999.

Slika 6: Grafični prikaz odstotka spremembe turističnih prihodov 09/99 za države EU

Vir: EUROSTAT – Turistični kazalec – število turističnih prihodov.

Izračun odstotka spremembe pri številu turističnih prihodov za leto 2009 glede na leto 1999 nam pri vseh razpoložljivih kazalcih za države članice EU kaže pozitiven trend. Največji porast števila turističnih prihodov je zaznani pri štirih nečlanicah EMU: Latviji (+140,6 %), Bolgariji (+112,5 %), Švedski (+60,4 %) in Poljski (+55,0 %) in pri članicah EMU Sloveniji (+66,2 %) in Španiji (+46,9 %). Kot razlog povečanega števila turističnih prihodov bi prav tako kot pri številu nočitev navedli novo nastajajoče destinacije in uvedbo nizko cenovnih prevoznikov.

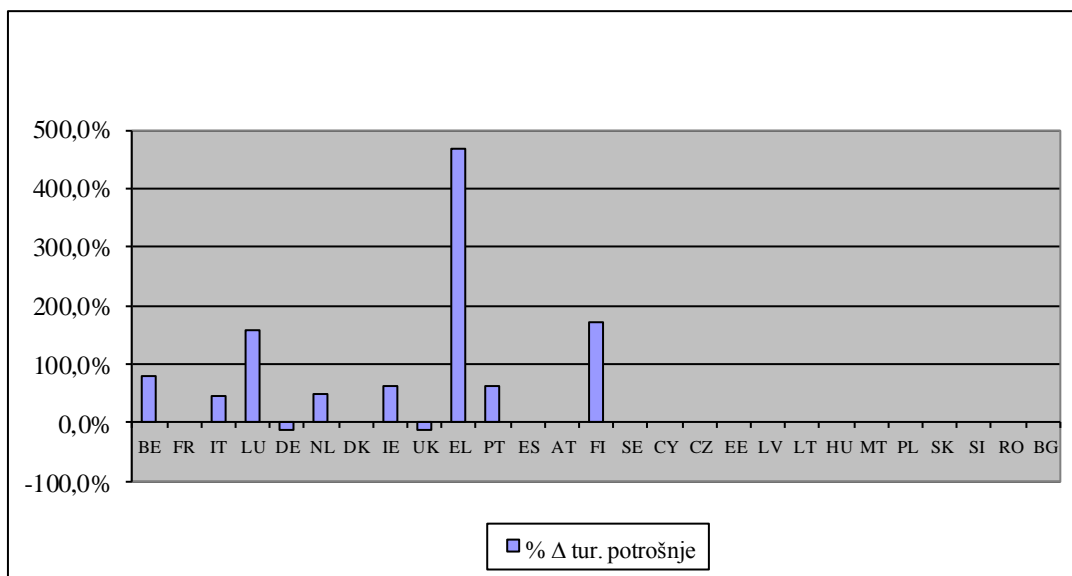
8.2.3 Turistična potrošnja v državah članicah EU 1999–2009

Sledi prikaz naslednjega kazalca za opis obsega turizma na strani povpraševanja – obseg spremembe turistične potrošnje nacionalnega turizma za vsa potovanja od ene in več nočitev v vseh nastanitvenih obratih (skupinskih in privatnih) v posameznih državah EU za leto 2009 glede na osnovno leto 1999.

Izračun odstotka spremembe pri turistični potrošnji za leto 2009 glede na leto 1999 nam skoraj pri vseh razpoložljivih kazalcih za države članice EMU pokaže pozitiven trend. Največji napredek opazimo pri sledečih članicah EMU: Grčija (+468,1 %), Finska (+171,2 %), Luksemburg (+158,7 %), Belgija (+80,9), Irska (+60,8 %), Nizozemska (+49,4 %) in Italija (+46,7 %). Vse našteje države so že leta 1999 vpeljale EMU in leta 2002 fizično uvedle evro. Negativno rast pri članicah EMU zaznamo pri Nemčiji (–11,4 %), kar bi bilo lahko posledica velike recesije v Nemčiji v letih 2004 in 2005, kar je vplivalo na turistično potrošnjo, in pri nečlanici EMU Veliki Britaniji (–13,2 %). Obe državi imata na strani povpraševanja vse preostale kazalce pozitivne, pri Veliki Britaniji pa je zaznani minimalen

padec v številu nočitev. Za preostale nečlanice EMU podatki za leto 1999 niso razpoložljivi in ne moremo dati ocene spremembe obsega.

Slika 7: Grafični prikaz odstotka spremembe turistične potrošnje 09/99 za države EU

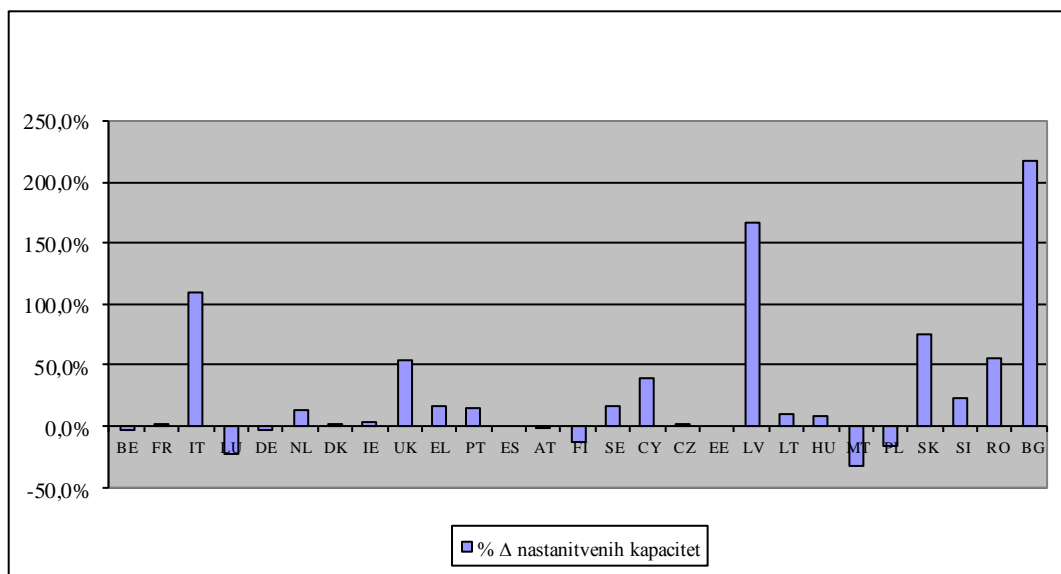
Vir: EUROSTAT – Turistični kazalec – turistična potrošnja.

8.2.4 Skupinske nastanitvene kapacitete v državah članicah EU 1999–2009

V Sliki 8 prikazujemo kazalec za opis obsega turizma na strani ponudbe – obseg spremembe števila skupinskih nastanitvenih kapacitet v posameznih državah EU za leto 2009 glede na osnovno leto 1999.

Pri izračunu odstotka spremembe števila skupinskih nastanitvenih kapacitet za leto 2009 glede na leto 1999 opazimo tudi majhno negativno rast in to predvsem pri državah članicah EMU (–33,2 % Malta, –22,0 % Luksemburg, –13,5 % Finska, –3,9 % Nemčija, –3,6 % Belgija in Avstrija –1,4 %), pri nečlanicah EMU pa opazimo zmanjšanje samo pri Poljski (–15,8 %). Kot razlog zmanjšanja predvidevamo vplive recesije, pri nekaterih državah pa tudi kasnejši vstop v EMU. Največje povečanje pa opazimo pri sledečih nečlanicah EMU: Bolgarija (+216,9 %), Latvija (+166,2 %), Slovaški (+74,6 %), Velika Britanija (+54,4 %) in Romunija (+56,1 %). Pri članicah EMU je velik porast opaziti samo v Italiji (+110,1 %) in Cipru (+38,6 %). Kot razlog za povečanje bi navedli hiter razvoj gospodarstva predvsem v novo nastajajočih destinacijah in tudi večje investicije v turizmu v že pomembnih turističnih destinacijah (Italija, Ciper, Velika Britanija).

Slika 8: Grafični prikaz odstotka spremembe nastanitvenih kapacitet 09/99 za države EU

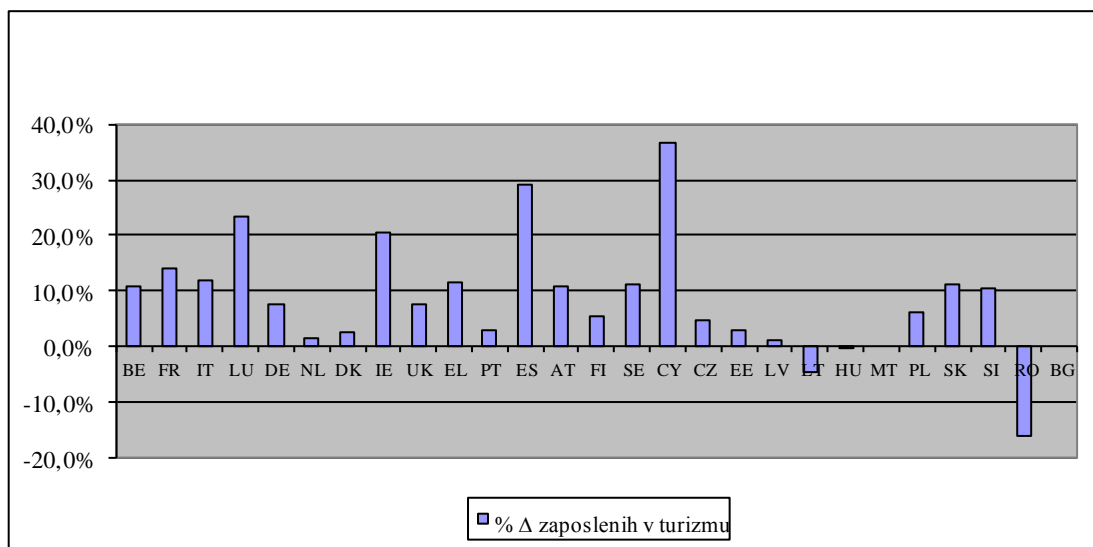

Vir: EUROSTAT – Turistični kazalec – število nastanitvenih kapacitet.

8.2.5 Zaposlenost v turizmu v državah članicah EU 1999–2009

V Sliki 9 prikazujemo kazalec za opis obsega turizma na strani ponudbe – obseg spremembe števila zaposlenih v ekonomskih aktivnostih, ki so neposredno ali posredno odvisne od turizma v posameznih državah EU za leto 2009 glede na osnovno leto 1999.

Slika 9: Grafični prikaz odstotka spremembe zaposlenosti v turizmu 09/99 za države EU

Vir: EUROSTAT – Turistični kazalec – zaposlenost.

Izračun odstotka spremembe zaposlenosti v turizmu za leto 2009 glede na leto 1999 nam pri vseh razpoložljivih kazalcih za države članice EMU kaže pozitiven trend, kar je predvidoma posledica hitre rasti obsega turizma na strani povpraševanja in s tem dodatnih investicij v turizmu. Največjo pozitivno rast pa zaznamo pri naslednjih državah članicah EMU: Ciper (+36,6 %), Španija (+29,1 %), Luksemburg (+23,3 %), Irska (+20,6 %). Majhno negativno rast zaznamo samo pri treh državah nečlanicah EMU: Romunija (-16,1 %), Litva (-4,8 %) in Madžarska (-0,1 %). Pri Romuniji in Litvi je verjetno razlog v nerazvitosti turizma in v večji meri veliki odvisnosti od domačega povpraševanja, saj so mednarodni turistični tokovi zelo nizki in predvsem iz poslovnih motivov.

8.3 Prikaz ključnih turističnih kazalcev glede na članstvo v EMU 1999–2009

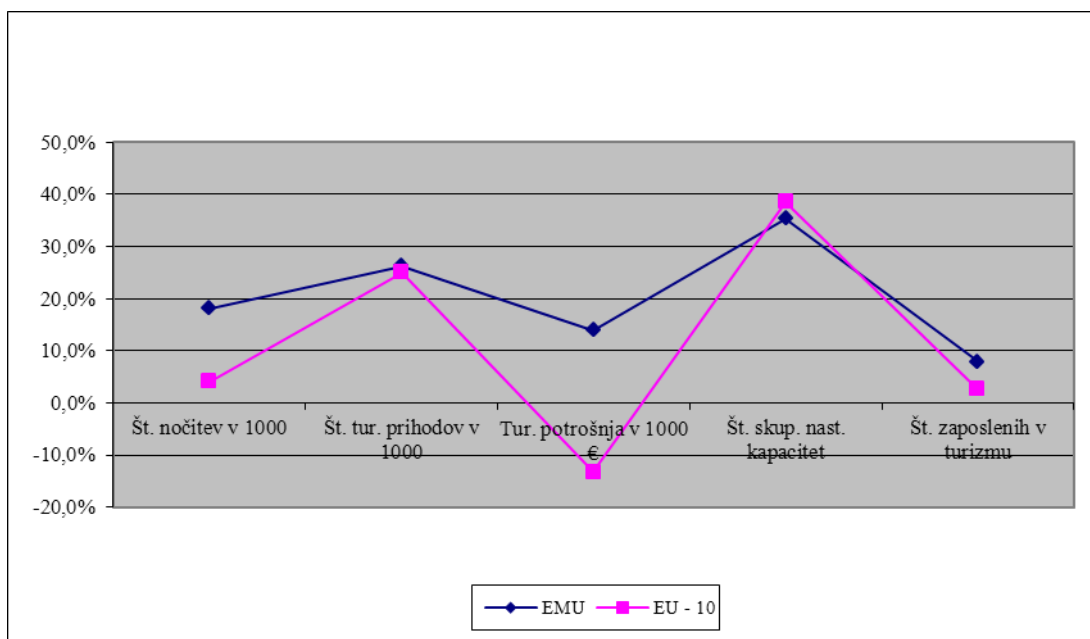
Za dodatno utemeljitev prve in posledično še druge hipoteze, bomo v nadaljevanju prikazali še izbrane kazalce v turizmu za vse države članice EU glede na članstvo v EMU in za leti 1999 in 2009, ter izračunali odstotek spremembe. Estonijo, ki se je pridružila v EMU leta 2011, smo priključili k državam nečlanicam EMU (število zaposlenih je pri Estoniji edini razpoložljivi kazalec).

Tabela 5: Prikaz Δ % 09/99 za kazalce v turizmu glede na članstvo v EMU

Kazalci - EMU skupaj	1999	2009	IND 09/99	Δ%
Število nočitev v 1.000	1.381.515	1.631.827	118,1%	18,1
Število turističnih prihodov v 1.000	424.270	535.877	126,3%	26,3
Turistična potrošnja v 1.000 €	135.102.143	154.000.891	114,0%	14,0
Štev. skupinskih nastanitvenih kapacitet	227.059	307.422	135,4%	35,4
Število zaposlenih v turizmu	201.143	217.311	108,0%	8,0
Kazalci - ne članice EMU skupaj	1999	2009	IND 09/99	Δ%
Število nočitev v 1.000	465.140	484.172	104,1%	4,1
Število turističnih prihodov v 1.000	122.611	153.321	125,0%	25,0
Turistična potrošnja v 1.000 €	52.983.218	45.998.608	86,8%	-13,2
Štev. skupinskih nastanitvenih kapacitet	96.465	133.726	138,6%	38,6
Število zaposlenih v turizmu	71.139	73.020	102,6%	2,6

Vir: EUROSTAT – Turistični kazalec – število nastanitvenih kapacitet; EUROSTAT – Turistični kazalec – število nočitev; EUROSTAT – Turistični kazalec – število turističnih prihodov; EUROSTAT – Turistični kazalec – turistična potrošnja; EUROSTAT – Turistični kazalec – zaposlenost.

Slika 10: Grafični prikaz Δ % 09/99 za kazalce v turizmu glede na članstvo v EMU

Vir: EUROSTAT – Turistični kazalec – število nastanitvenih kapacitet; EUROSTAT – Turistični kazalec – število nočitev; EUROSTAT – Turistični kazalec – število turističnih prihodov; EUROSTAT – Turistični kazalec – turistična potrošnja; EUROSTAT – Turistični kazalec – zaposlenost.

Iz zgornjih turističnih kazalcev, ki so predstavljeni glede na članstvo v EMU, lahko vidimo, da pri vseh državah članicah EMU opazimo povečanje obsega glede na leto 1999. Poleg tega so kazalci za EMU tudi višji od kazalcev držav nečlanic EMU (EU-10), le odstotek spremembe števila skupinskih nastanitvenih kapacitet je za 3,2 % višji pri nečlanicah EMU, kar je predvidoma posledica hitre rasti gospodarstva v novo nastajajočih destinacijah EU.

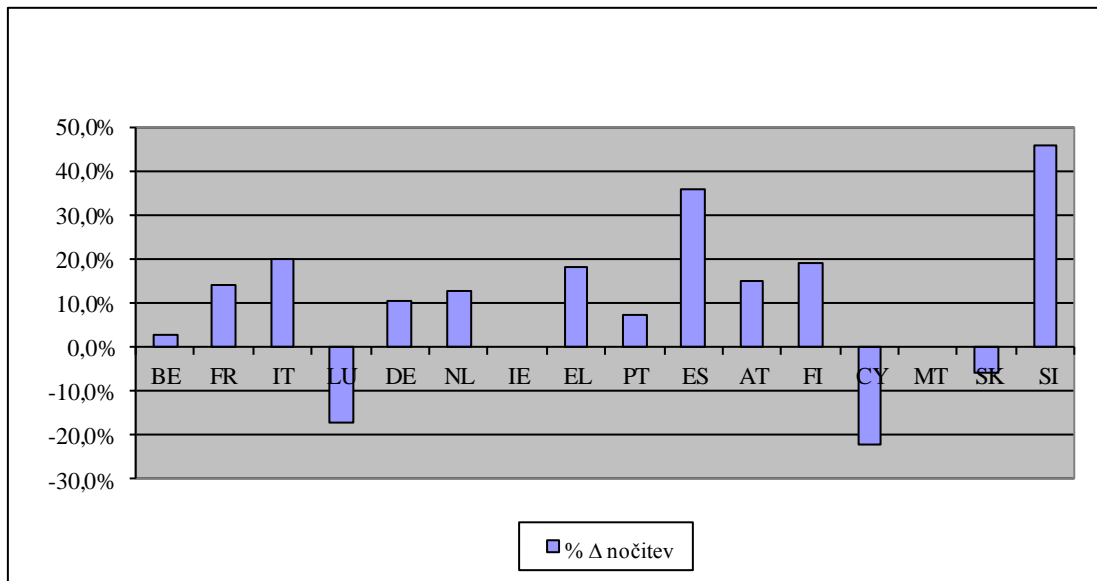
9 VPLIV UVEDBE EVRA NA TURIZEM V POSAMEZNIH ČLANICAH EMU

V zadnjem delu empirične naloge bomo za utemeljitev hipotez in s tem vpliva uvedbe evra na obseg turizma v EMU, prikazali in obrazložili tudi indekse sprememb v letu 2009 glede na leto 1999 za vse države članice EMU posebej in z vsemi izbranimi kazalci za turizem v nalogi (izračun indeksov po državah v Prilogi 2). V Prilogi 2 so predstavljene tudi države članice EMU s splošnimi in demografskimi kazalci – populacija, velikost države v km², gostota populacije, nominalni BDP per capita v tekočih cenah in BDP per capita v paritetah kupne moči.

9.1 Nočitve v državah članicah EMU 1999–2009

Glede na izbrani odločilen pokazatelj v nalogi, ki kaže spremembo obsega turizma – število nočitev rezidentov in nerezidentov v skupinskih nastanitvenih kapacitetah, smo prikazali odstotek spremembe nočitev v posameznih državah članicah EMU za leto 2009 glede na osnovno leto 1999.

Slika 11: Grafični prikaz odstotka spremembe nočitev za države članice EMU

Vir: EUROSTAT – Turistični kazalec – število nočitev.

Izračun odstotka spremembe pri številu nočitev za leto 2009 glede na leto 1999 nam pri večini držav članic EMU kaže pozitiven trend. Največje povečanje v številu nočitev pa je zaznati pri Sloveniji (+45,8 %), Španiji (+36 %) in Italiji (+20,3 %). Kot dodatne razloge poleg uvedbe evra bi lahko navedli:

- Slovenija, novo nastajajoča destinacija, ki je zaznala najmočnejšo gospodarsko rast od začetka tranzicijskega obdobja;
- uvedba nizko cenovnih prevoznikov;
- Italija in Španija sta tradicionalno med najbolj priljubljenimi turističnimi destinacijami v Evropi in na svetu.

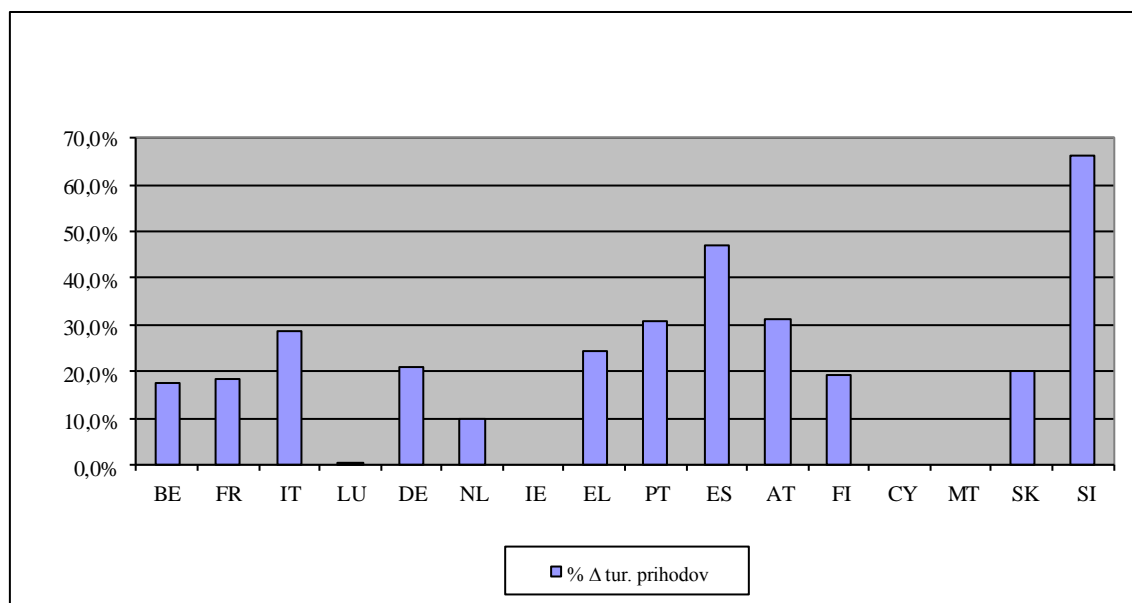
Negativno rast imajo samo naslednje članice EMU: Ciper (–22,3 %), Luksemburg (–17,2 %) in v manjši meri Slovaška (–5,6 %). Lahko predvidevamo, da so to vplivi recesije konec leta 2008 in v začetku leta 2009, saj imajo vse omenjene države v absolutnih številih v letu 2009 najnižje število nočitev od leta 1999 dalje. Naj kot možna razloga omenimo še, da je Luksemburg turistična destinacija za poslovni turizem (vidnejši vplivi recesije), pri

preostalih dveh državah pa poznejši vstop v EU (leta 2004) in poznejša uvedba evra (Ciper leta 2008 in Slovaška leta 2009).

9.2 Turistični prihodi v državah članicah EMU 1999–2009

V nadaljevanju sledi naslednji kazalec za prikaz obsega turizma na strani povpraševanja – obseg spremembe turističnih prihodov rezidentov in nerezidentov v skupinske nastanitvene obrate v posameznih državah EMU za leto 2009 glede na osnovno leto 1999.

Slika 12: Grafični prikaz odstotka spremembe turističnih prihodov za države članice EMU

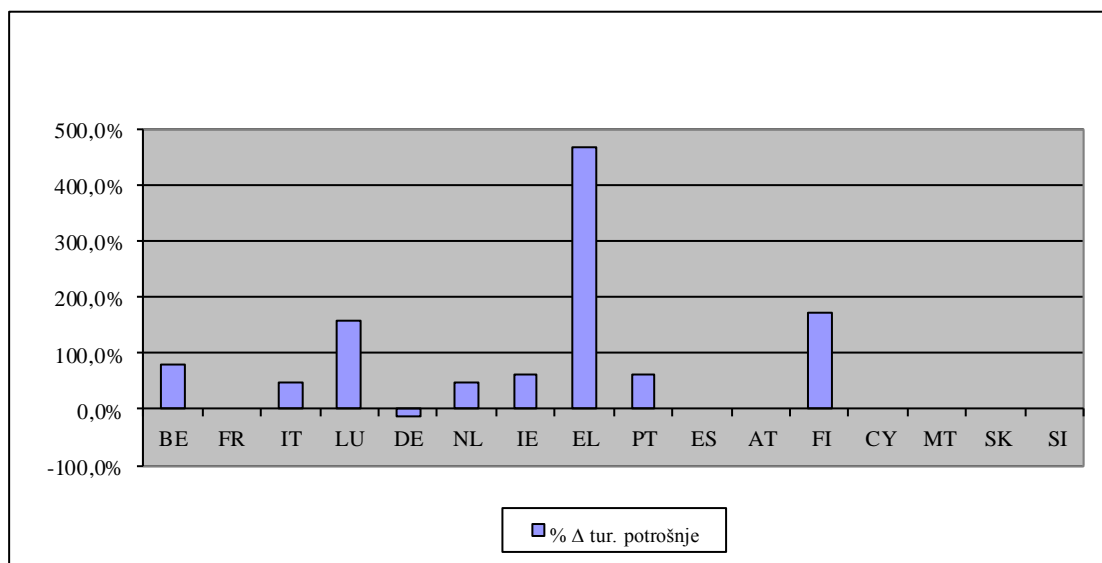
Vir: EUROSTAT – Turistični kazalec – število turističnih prihodov.

Izračun odstotka spremembe pri številu turističnih prihodov za leto 2009 glede na leto 1999 nam pri vseh razpoložljivih kazalcih za države članice EMU kaže pozitiven trend. Največje povečanje v številu turističnih prihodov pa je zaznati pri naslednjih članicah EMU: Sloveniji (+66,2 %), Španiji (+46,9 %), Avstriji (+31,2 %) in Portugalski (+31 %). Kot dodaten razlog večjega števila turističnih prihodov bi prav tako kot pri kazalcu število nočitev poleg uvedbe evra, navedli novo nastajajočo destinacija (Slovenija) in uvedbo nizko cenovnih prevoznikov.

9.3 Turistična potrošnja v državah članicah EMU 1999–2009

Sledi prikaz naslednjega kazalca za opis obsega turizma s strani povpraševanja – obseg spremembe turistične potrošnje nacionalnega turizma za vsa potovanja od ene in več nočitev v vseh nastanitvenih obratih (skupinskih in privatnih) po posameznih državah EMU za leto 2009 glede na osnovno leto 1999.

Slika 13: Grafični prikaz odstotka spremembe turistične potrošnje za države članice EMU

Vir: EUROSTAT – Turistični kazalec – turistična potrošnja.

Izračun odstotka spremembe pri turistični potrošnji za leto 2009 glede na leto 1999 nam skoraj pri vseh razpoložljivih kazalcih za države članice EMU pokaže zelo visok porast turistične potrošnje (od 50 % in več). Največji porast opazimo pri sledečih članicah EMU: Grčija (+468,1 %), Finska (+171,2 %), Luksemburg (+158,7 %) in Belgija (+80,9 %); vse našteje so že leta 1999 vpeljale EMU in leta 2002 fizično uvedle evro. Negativno rast zaznamo samo pri Nemčiji (–11,4 %), kar bi bilo lahko posledica velike recesije v Nemčiji v letih 2004 in 2005, kar je vplivalo na turistično potrošnjo.

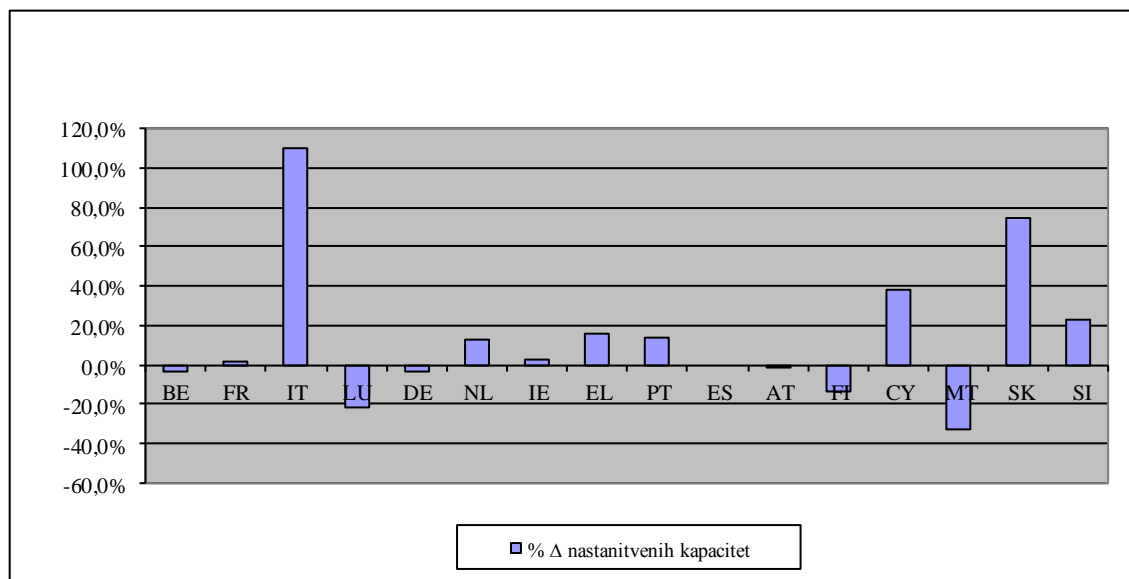
9.4 Skupinske nastanitvene kapacitete v državah članicah EMU 1999–2009

V Sliki 14 sledi opis naslednjega kazalca za prikaz obsega turizma na strani ponudbe – obseg spremembe števila skupinskih nastanitvenih kapacitet v posameznih državah EMU za leto 2009 glede na osnovno leto 1999.

Pri izračunu odstotka spremembe števila skupinskih nastanitvenih kapacitet za leto 2009 glede na leto 1999 opazimo tudi majhno negativno rast in to predvsem pri sledečih državah članicah EMU (–33,2 % Malta, –22,0 % Luksemburg, –13,5 % Finska, –3,9 % Nemčija, –3,6 % Belgija in –1,4 % Avstrija). Velik porast je opaziti samo pri Italiji (+110,1 %), Slovaški (+74,6 %) in Cipru (+38,6 %). Kot dodaten razlog za povečanje (poleg uvedbe evra), bi navedli hiter razvoj gospodarstva predvsem v novo nastajajoči destinaciji (Slovaška) in visoko rast turizma v Italiji (vsi kazalci pozitivni). Za Ciper pa zaradi ne razpoložljivosti vseh podatkov ne moremo razbrati razloga povečanja števila namestitvenih kapacitet. Zaradi pomanjkanja drugih kazalcev tudi pri Malti ne moremo razbrati razloga

za zmanjševanje števila namestitvenih kapacitet. Lahko samo predvidevamo, da sta upad povzročili kasnejša uvedba evra (leta 2008) in recesija. Pri Luksemburgu bi navedli posledice recesije in s tem upad števila nočitev, turistični prihodi so ostali na ravni leta 1999 in posledično se je zmanjšalo število namestitvenih kapacitet. Pri Finski pa so vsi preostali kazalci pozitivni in ne vidimo razloga, ki je povzročil zmanjševanje števila kapacitet.

Slika 14: Grafični prikaz odstotka spremembe nastanitvenih kapacitet za države EMU

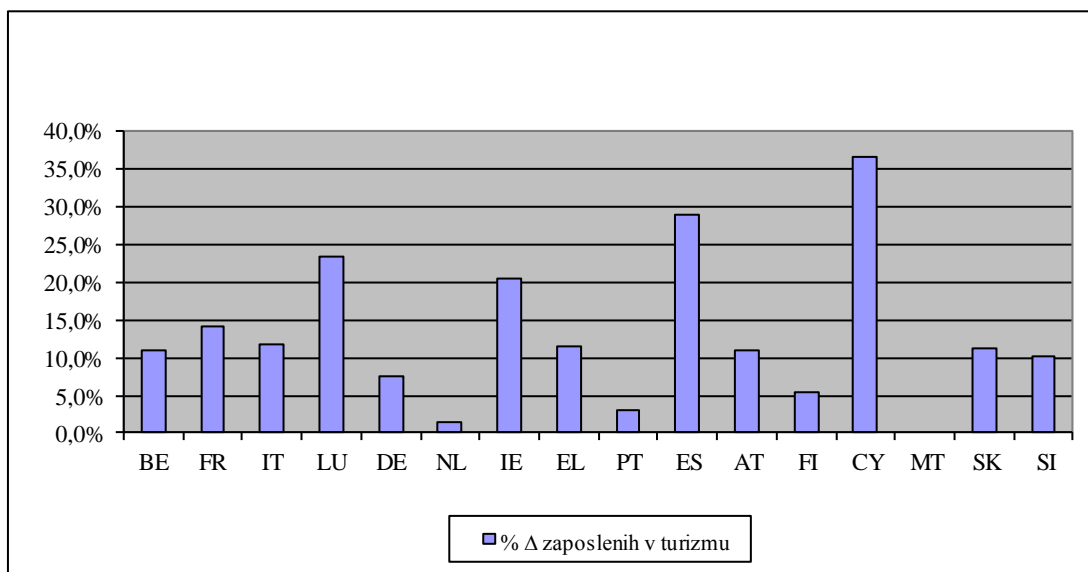
Vir: EUROSTAT – Turistični kazalec – število nastanitvenih kapacitet.

9.5 Zaposlenost v turizmu v državah članicah EMU 1999–2009

Na ponudbeni strani sledi prikazu obsega turizma še razlaga kazalca – obseg spremembe števila zaposlenih v ekonomskih aktivnostih, ki so neposredno ali posredno odvisne od turizma v posameznih državah članicah EMU za leto 2009 glede na osnovno leto 1999.

Izračun odstotka spremembe zaposlenosti v turizmu za leto 2009 glede na leto 1999 nam pri vseh razpoložljivih kazalcih za države članice EMU kaže pozitiven trend. Največjo pozitivno rast pa zaznamo pri naslednjih državah članicah EMU: Ciper (+36,6 %), Španija (+29,1 %), Luksemburg (+23,3 %) in Irska (+20,6 %). Kar je predvidoma posledica hitre rasti obsega turizma na strani povpraševanja in s tem dodatnih investicij v turizmu.

Slika 15: Grafični prikaz odstotka spremembe zaposlenosti v turizmu za države EMU

Vir: EUROSTAT – Turistični kazalec – zaposlenost.

SKLEP

V magistrski nalogi smo zaradi prednosti, ki jih prinaša EMU, in zaradi vse večjega pomena turizma, postavili dve hipotezi:

H1: Državam članicam se je z vstopom v EMU obseg turizma povečal.

H2: Državam članicam EU se je z vstopom v EMU obseg turizma povečal bolj kot pa državam članicam EU, ki niso vstopile v EMU.

V prvem delu teoretičnega dela naloge smo pojasnili koncept EMU skozi razvoj evropskega ekonomskega in monetarnega združevanja, od zgodnjega povojnega obdobja do ustanovitve EMU, prikazali oblikovanje in delovanje EMU, v zaključnem delu pa smo predstavili še glavne prednosti in stroške ob vključevanju v EMU. V drugem delu teoretičnega dela naloge smo skozi osnovne pojme v turizmu opisali še drugi koncept turizma, ekonomski pomen in merjenje obsega turizma, opisali države članice EU in količinske kazalce v turizmu, ki smo jih izbrali za utemeljitev hipotez. V nadaljevanju naloge smo predstavili tudi vpliv uvedbe evra na turizem in za dodatno pomoč pri analizi sprememb v obsegu turizma prikazali še preostale ključne dejavnike, ki so vplivali na razvoj turizma. Lahko povzamemo, da so uvedba EMU in s tem odprava rizika deviznih tečajev, nižji transakcijski stroški, večja preglednost cen, večja konkurenca in s tem nižje cene blaga in storitev, ter nižja inflacija in nižje obrestne mere spodbudili integracijo turističnega trga v EU, povečali zaposlenost v turizmu, povečali kupno moč in s tem posledično pospešili turistično povpraševanje in na splošno prinesli vidne koristi državam članicam na področju turizma, ne glede na preostale ključne dejavnike (politične,

ekonomske, socialne, zdravstvene, podnebne, tehnološke dejavnike in trg ter dostopnost), ki so negativno vplivali na razvoj turizma v proučevanem obdobju. Uvedba evra je tesno povezana z ekonomsko aktivnostjo in že implementacija konvergenčnih kriterijev je vidno vplivala na obrestne mere, inflacijo, devizne tečaje, kar je posledično vplivalo na turistično ponudbo z vidika investicij, združevanj, prestrukturiranj, kar pa v veliki meri pogojuje, kako se oblikuje turistično povpraševanje. Uvedba evra je s tem poleg jezikov, ki omejujejo potovanja v državah članicah EU, odpravila tudi drugo psihološko oviro.

Z empiričnim delom naloge smo zgornje navedbe tudi utemeljili. Za prikaz pomembnosti evropskega turizma smo najprej predstavili razvoj svetovnega turizma, ključne trende in delež turizma Evrope glede na preostali svet. Ugotovili smo, da je Evropa kljub stalnemu padcu v zadnjih desetih letih, ki je posledica hitre rasti novih destinacij in vpliva drugih ključnih dejavnikov na turizem, še vedno najpomembnejša turistična regija na svetovnem turističnem trgu z več kot polovičnim tržnim deležem. Po napovedih bo na svetovnem trgu še vedno na prvem mestu, čeprav se bo predvidoma njen delež v letu 2020 zmanjšal na 46 %.

V nadaljevanju naloge smo za prikaz razvoja in analizo obsega turizma za vse države članice EU upoštevali naslednje osnovne kazalce:

Turizem v državah članicah EU smo z vidika povpraševanja merili:

- s številom nočitev kot odločilnim pokazateljem in s številom turističnih prihodov rezidentov in nerezidentov v skupinskih turističnih nastanitvenih obratih;
- s turistično potrošnjo nacionalnega turizma za vsa potovanja od ene in več nočitev v vseh nastanitvenih obratih (skupinskih in privatnih nastanitvenih obratih).

Z vidika ponudbe smo merili:

- število skupinskih nastanitvenih kapacitet;
- število zaposlenih v turistični industriji po NACE klasifikaciji gospodarskih dejavnosti.

Pri analizi smo upoštevali, da so države članice EU v različnih časovnih obdobjih vstopale v EMU in tudi razpoložljivost turističnih kazalcev. Ker je že januarja 1999 enajst držav (Avstrija, Nemčija, Belgija, Nizozemska, Luksemburg, Portugalska, Irska, Španija, Finska, Italija, Francija) sporazumno določilo fiksne devizne tečaje in vpeljalo monetarno unijo in ker je leta 2002 dvanajst od sedemindvajsetih držav uvedlo evro (dodatno še Grčija), Slovenija leta 2007, Ciper in Malta leta 2008, Slovaška leta 2009 in Estonija leta 2011, smo v magistrskem delu analizirali količinske kazalce v turizmu za leti 1999 in 2009.

Najprej smo za splošen prikaz razvoja turizma analizirali ključni kazalec – stopnjo rasti nočitev rezidentov in nerezidentov v skupinskih turističnih nastanitvenih obratih za EU države skupaj in za EMU države skupaj po letih od leta 1999 do leta 2009. Pri primerjavi stopenj rasti nočitev glede na prejšnje leto smo prišli do naslednjih ugotovitev:

- EU-27 od leta 2004 do leta 2008 zazna pozitivno rast, ki pa je glede na leto 2005 vse manjša in leta 2008 in 2009 celo negativna, kar je predvidoma posledica recesije konec leta 2008 in v letu 2009, terorističnih napadov, zdravstvenih in vremenskih dejavnikov. Pozitivna rast leta 2005 pa je predvidoma posledica širitve EU leta 2004 z vstopom 10 novih članic.
- EMU je imela leta 2000 najvišjo rast (leta 1999 vpeljava monetarne unije), leta 2002 je bilo zaznati negativno rast (teroristični napad leta 2001 v Ameriki), ki pa se leta 2004 že poveča in leta 2006 prehitijo rast EU-27. Sprva smo opazili podoben trend kot pri EU-27, le do so pri EMU negativni vplivi blažji, šele leta 2009 pa je zaznati negativno rast v primerjavi z letom 2008.

Prikazali smo tudi razvoj pomembnosti turizma za posamezne države EU z gostoto turizma (izničili vpliv velikosti države) za leti 1999 in 2009 in izračunali odstotek spremembe za leto 2009 glede na osnovno leto. Ugotovili smo, da se je pomembnost turizma sprva povečala v novo razvijajočih ekonomijah (Bolgariji, Latviji, Sloveniji in Litvi), medtem ko se je v največji meri zmanjšala v Cipru, Luksemburgu in Češki republiki. Še vedno pa ostaja turizem pomemben in je v večini EMU držav nad EU-27 povprečjem. Nad EU povprečjem sta samo dve nečlanici, Švedska in Danska.

V nadaljevanju naloge smo se usmerili na prikaz razvoja turizma v državah članicah EU z vsemi izbranimi kazalci in izračunali indekse sprememb v letu 2009 glede na osnovno leto 1999, da bi ugotovili obseg spremembe turizma za vse države članice EU in njihove razloge.

Na strani povpraševanja smo ugotovili:

- Pri izračunu odstotka spremembe števila nočitev za leto 2009 glede na osnovno leto smo ugotovili, da pri večini držav članic EU kaže pozitiven trend in da največje povečanje zaznamo pri novo nastajajočih destinacijah (Bolgariji, Latviji in Sloveniji). Kot dodaten razlog smo navedli tudi uvedbo nizko cenovnih prevoznikov in s tem pojav novih destinacij. Negativno rast pa zaznajo naslednje EMU države: Ciper, Luksemburg in Slovaška ter nečlanice: Češka republika, Romunija in Velika Britanija. Predvidevali smo, da je to posledica recesije konec leta 2008 in v letu 2009, saj so skoraj vse omenjene države imele v absolutnih številih v letu 2009 najnižje število nočitev od leta 1999 dalje, le pri Veliki Britaniji je opaziti porast na tem področju.

- Izračun odstotka spremembe turističnih prihodov za leto 2009 glede na osnovno leto nam pri vseh državah EU kaže pozitiven trend. Največje povečanje pa je ponovno zaznati v novo nastajajočih destinacijah (Latviji, Bolgariji in Poljski) in že uveljavljeni destinaciji Švedski, ter članicama EMU, Sloveniji in Španiji. Kot dodaten razlog (poleg uvedbe evra) bi tudi tu navedli še uvedbo nizko cenovnih prevoznikov.
- Izračun odstotka spremembe pri turistični potrošnji za leto 2009 glede na osnovno leto porast je zaznati v Grčiji, na Finskem, v Luksemburgu, na Irskem, Nizozemskem in v Italiji. Naštete države so že leta 1999 vpeljale EMU in leta 2002 fizično uvedle evro. Negativno rast smo zaznali samo pri Nemčiji, kar bi lahko bila posledica velike recesije v Nemčiji leta 2004 in v letu 2005, kot tudi pri nečlanici EMU Veliki Britaniji.

Na strani ponudbe v turizmu smo ugotovili naslednje:

- Izračun odstotka spremembe števila nastanitvenih kapacitet za leto 2009 glede na osnovno leto nam je pokazal tudi manjšo negativno rast, in to predvsem pri članicah EMU (Malta, Luksemburg in Finska) ter samo pri eni nečlanici, Poljski. Predvidevali smo, da je to posledica vplivov recesije in pa tudi kasnejšega vstopa nekaterih držav v EMU. Največje povečanje smo ponovno opazili pri novo nastajajočih destinacijah (Bolgariji, Latviji, Slovaški in Romuniji), za kar smo predvidevali, da je posledica pospešenega razvoja gospodarstva.
- Izračun odstotka spremembe zaposlenosti v turizmu nam je pokazal pri vseh razpoložljivih kazalcih za EMU pozitiven trend (Ciper, Španija, Luksemburg in Irška). Predvidevali smo, da je to posledica hitre rasti obsega turizma na strani povpraševanja in s tem novih investicij v turizmu. Manjšo negativno rast smo zaznali samo pri treh nečlanicah (Romunija, Litva in Madžarska), zaradi nerazvitosti turizma in odvisnosti samo od domačega turizma.

V zadnjem delu empirične naloge smo za utemeljitev prve hipoteze in posledično tudi druge še ločeno prikazali države članice EMU skupaj in nečlanice EMU skupaj z odstotkom spremembe izbranih kazalcev za leto 2009 glede na osnovno leto 1999, ter še posebej analizirali indekse sprememb po državah članicah EMU. Rezultati kažejo, da se je skupno pri vseh državah članicah EMU obseg turizma povečal glede na leto 1999. Majhne negativne rasti obsega v letu 2009 glede na leto 1999 smo opazili samo pri naslednjih EMU državah:

- Število nočitev: Ciper, Luksemburg in Slovaška (poleg možnega razloga – vplivi recesije konec leta 2008 in leta 2009 smo omenili tudi, da je Luksemburg destinacija za poslovni turizem, kjer so vidnejši vplivi recesije in pri preostalih dveh državah pa smo navedli razlog, kasnejša uvedba evra, Ciper leta 2008 in Slovaška leta 2009).
- Turistična potrošnja: Nemčija (posledica velike recesije v Nemčiji v letih 2004 in 2005).

- Nastanitvene skupinske kapacitete: Malta, Luksemburg, Finska, Nemčija, Belgija in Avstrija (pri Malti zaradi nerazpoložljivosti drugih kazalcev nismo mogli razbrati razloga za zmanjševanje števila namestitvenih kapacitet. Lahko smo samo predvidevali, da sta upad povzročili kasnejša uvedba evra (leta 2008) in recesija. Pri Luksemburgu smo kot razlog navedli vpliv recesije in s tem upad števila nočitev. Turistični prihodi so ostali na ravni iz leta 1999, tako se je posledično zmanjšalo število namestitvenih kapacitet. Pri Finski so pa vsi preostali kazalci pozitivni in nismo razbrali razloga, ki je povzročil zmanjševanje števila kapacitet. Pri drugih navedenih državah smo zaznali minimalen upad števila namestitvenih kapacitet).

Nenazadnje smo pri primerjavi kazalcev tudi ugotovili, da so kazalci za članice EMU višji od kazalcev za države nečlanice EMU (EU-10), le pri odstotku spremembe števila skupinskih nastanitvenih kapacitet smo opazili višji odstotek (+3,2 %) pri nečlanicah EMU, pa smo predvidevali, da gre za posledico hitre rasti gospodarstva v novo nastajajočih destinacijah EU.

Glede na rezultate v magistrskem delu lahko potrdimo obe hipotezi in s tem zaključimo, da se bodo z nadaljnjo širitvijo evroobmočja koristi razširile na nove države članice EMU.

LITERATURA IN VIRI

1. Baldwin, R., & Wyplosz, C. (2009). *The Economics of European Integration* (3rd ed.). Berkshire: McGraw – Hill Education.
2. Bregar, L., Ograjenšek, I., & Bavdaž, M. (2005). *Raziskovalne metode za ekonomiste: izbrana poglavja. Zapiski predavanj*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
3. Commission of the European Communities, OECD, UN, WTO (2001). *Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework*. Luxembourg: Commission of the European Communities, OECD, UN, WTO.
4. Crowley, P. M. (2002). *Befor and Beyond EMU. Historical lessons and future prospects*. New York: Routledge.
5. De Grauwe, P. (2007). *Economics of Monetary Union* (7th ed.). New York: Oxford University Press.
6. Dinan, D. (2005). *Ever closer union: an introduction to European integration* (3rd ed.). Colorado: Lynne Rienner Publishers, Inc.
7. Dutta, M. (2007). *European Union and the Euro Revolution*. Amsterdam: Elsevier.
8. ECB – EMU v letu 2011. Najdeno 15. februarja 2011 na spletnem naslovu http://www.ecb.int/ecb/educational/facts/euint/html/ei_006.sl.html
9. ECB – Zgodovina EMU. Najdeno 15. decembra 2010 na spletnem naslovu <http://www.ecb.int/ecb/history/emu/html/index.en.html>
10. El-Agraa, A. M. (2007). *The European Union: Economics and Policies* (8th ed.). Cambridge: University Press.
11. European Commission. (2008). *EMU@10: successes and challenges after 10 years of Economic and Monetary Union*. Najdeno 15. junija 2010 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication_summary12680_en.htm
12. EUROSTAT. (1996). *Applying the Eurostat methodological guidelines in basic tourism and travel statistics*. Najdeno 18. maja 2011 na spletnem naslovu <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/tourism/methodology>
13. EUROSTAT. (1998). *Community methodology on tourism statistics*. Najdeno 16. maja 2011 na spletnem naslovu <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/tourism/methodology>
14. EUROSTAT. (2008). *Panorama on tourism* (2008 ed.). Najdeno 6. maja 2011 na spletnem naslovu http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-30-08-550/EN/KS-30-08-550-EN.PDF
15. EUROSTAT. (2010). *Tourism statistics in the European Statistical System* (2010 ed.). Najdeno 15. avgusta 2011 na spletnem naslovu http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/publication?p_product_code=KS-RA-10-010

16. EUROSTAT. (2011). *Tourism Satellite Account (TSA) in Europe* (2010 ed.). Najdeno 27. aprila 2011 na spletnem naslovu http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/publication?p_product_code=KS-RA-10-031
17. EUROSTAT – *Annual national accounts*. Najdeno 16. maja 2011 na spletnem naslovu http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_SDDS/EN/nama_esms.htm
18. EUROSTAT – *BDP per capita v tekočih cenah*. Najdeno 22. aprila 2011 na spletnem naslovu <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/setupModifyTableLayout.do>
19. EUROSTAT – *BDP per capita po kupni moči*. Najdeno 22. aprila 2011 na spletnem naslovu <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsieb010&plugin=1>
20. EUROSTAT – *Capacity of collective tourist accomodation: establishments, bedrooms, bedplaces*. Najdeno 16. maja 2011 na spletnem naslovu http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_SDDS/en/tour_cap_esms.htm
21. EUROSTAT – *Demografski kazalci – gostota populacije*. Najdeno 3. maja 2011 na spletnem naslovu <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=0&language=en&pcode=tps00003>
22. EUROSTAT – *Demografski kazalci – populacija*. Najdeno 3. maja 2011 na spletnem naslovu <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/setupModifyTableLayout.do>
23. EUROSTAT – *Turistični kazalec – rast turizma*. Najdeno 15. avgusta 2011 na spletnem naslovu <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do>
24. EUROSTAT – *Turistični kazalec – število nastanitvenih kapacitet*. Najdeno 3. maja 2011 na spletnem naslovu <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/setupModifyTableLayout.do>
25. EUROSTAT – *Turistični kazalec – število nočitev*. Najdeno 21. aprila 2011 na spletnem naslovu http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=tour_occ_ni&lang=en
26. EUROSTAT – *Turistični kazalec – število nočitev na prebivalca*. Najdeno 15. avgusta 2011 na spletnem naslovu <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do>
27. EUROSTAT – *Turistični kazalec – število turističnih prihodov*. Najdeno 21. aprila 2011 na http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=tour_occ_ar&lang=en
28. EUROSTAT – *Turistični kazalec – turistična potrošnja*. Najdeno 21. aprila 2011 na spletnem naslovu http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=tour_dem_extot&lang=en
29. EUROSTAT – *Turistični kazalec – zaposlenost*. Najdeno 21. aprila 2011 na spletnem naslovu http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=tour_lfs1&lang=en in http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=tour_lfs1r2&lang=en
30. Gros, D., & Thygesen, N. (1992). *European Monetary Integration: From the European Monetary System to Economic and Monetary Union*. London: Longman.
31. GV Revije – revija Tajnica. (2004). *Moja Evropa: Priročnik za življenje in delo v Evropski uniji*. Ljubljana: GV Revije, d.o.o. – revija Tajnica.
32. International Labour Organization. (2010). *Developments and challenges in the hospitality and tourism sector*. Najdeno 28. aprila 2011 na spletnem naslovu <http://www.ilo.org/public/english/dialogue/sector/techmeet/gdfhts10/gdfhts-paper.pdf>

33. JAPTI – *Podatki o državah*. Najdeno 3. maja 2011 na spletnem naslovu www.izvoznookno.si/podatki/bel/predstavitev
34. *Kronološki pregled razvoja EMU*. Najdeno 15. junija 2010 na spletnem naslovu <http://www.evru.si/o-evru/razvoj-emu/kronoloski-pregled/>
35. Leidner, R. (2007). *The European Tourism Industry in the Enlarged Community*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
36. Mihalič, T. (2005). *Vodnik po ekonomiki turizma*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
37. Mihalič, T. (2010). *Ekonomske funkcije turizma*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
38. Mrak, M. (2002). *Mednarodne finance*. Ljubljana: GV Založba.
39. Organisation for Economic Co-operation and Development. (1999). *EMU: Facts, Challenges and Policies*. Najdeno 10. decembra 2008 na spletnem naslovu <http://www.oecd.org/dataoecd/28/14/1889925.pdf>
40. Planina, J., & Mihalič, T. (2002). *Ekonomika turizma*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
41. *Pakt o stabilnosti in rasti*. Najdeno 8. marca 2011 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/slovenija/slovenija_in_eu/evro/pakt_stabilnosti_sl.htm
42. Ribnikar, I. (2003). *Monetarna ekonomija II. Mednarodni denarni sistem*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
43. UNWTO – *Tourism Trends*. Najdeno 5. januarja 2012 na spletnem naslovu <http://media.unwto.org/en/press-release/2012-01-16/international-tourism-reach-one-billion-2012>
44. World Tourism Organization. (1998). *The Euro and Tourism*. CEU/ETC Seminar, Royal Olympic Cruises Ship, Greece, 5-8 May 1998. Madrid: World Tourism Organization.
45. World Tourism Organization. (1998). *The Euro: Impact on Tourism*. Madrid: World Tourism Organization.
46. World Tourism Organization. (2001). *Tourism 2020 Vision – Europe*. Najdeno 11. decembra 2008 na spletnem naslovu <http://pub.world-tourism.org:81/epages/Store.sf/?ObjectPath=/Shops/Infoshop/Products/1152/SubProducts/1152-1>
47. World Tourism Organization. (2004). *European Integration in the Era of the European Union's Enlargement and the Development of Tourism*. Malta, 22–23 May 2003. Najdeno 15. junija 2010 na spletnem naslovu <http://www.e-unwto.org/content/r0k6w7/fulltext?p=2581aa0aa4c745ce96809881a4a08e01&pi=0#section=9015page=1>
48. World Tourism Organization. (2007). *Tourism Development in Europe. Tourism: A Tool for Sustainable Development in Transition Economies (Belgrade, Serbia and Montenegro, 20–21 June 2005). Impact of European Union Enlargement on Tourism Development in Europe (Vilnius, Lithuania, 1–2 March 2006)*. Madrid: World Travel Organization.
49. World Tourism Organization. (2010). *UNWTO Tourism Highlights (2010 ed.)*. Najdeno 27. aprila 2011 na spletnem naslovu <http://www.unwto.org/facts/eng/highlights.htm>

50. World Tourism Organization. (2011). *UNWTO Tourism Highlights (2011 ed)*. Najdeno 5. avgusta 2011 na spletnem naslovu <http://mkt.unwto.org/en/content/tourism-highlights>

PRILOGE

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Uporabljene kratice	1
Priloga 2: Opisi držav članic EU	1
Priloga 3: Število nočitev rezidentov in nerezidentov v skupinskih nastanitvenih obratih od leta 1999 do leta 2009	23

KAZALO TABEL V PRILOGI

Tabela 1: Prikaz turističnih kazalcev za Belgijo za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe	2
Tabela 3: Prikaz turističnih kazalcev za Italijo za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe	4
Tabela 4: Prikaz turističnih kazalcev za Luksemburg za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe	4
Tabela 5: Prikaz turističnih kazalcev za Nemčijo za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe	5
Tabela 6: Prikaz turističnih kazalcev za Nizozemsko za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe	6
Tabela 7: Prikaz turističnih kazalcev za Dansko za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe	7
Tabela 8: Prikaz turističnih kazalcev za Irsko za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe	7
Tabela 9: Prikaz turističnih kazalcev za Veliko Britanijo za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe	8
Tabela 10: Prikaz turističnih kazalcev za Grčijo za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe	9
Tabela 11: Prikaz turističnih kazalcev za Portugalsko za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe	10
Tabela 12: Prikaz turističnih kazalcev za Španijo za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe	11
Tabela 13: Prikaz turističnih kazalcev za Avstrijo za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe	11
Tabela 14: Prikaz turističnih kazalcev za Finsko za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe	12
Tabela 15: Prikaz turističnih kazalcev za Švedsko za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe	13
Tabela 16: Prikaz turističnih kazalcev za Ciper za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe	14
Tabela 17: Prikaz turističnih kazalcev za Češko republiko za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe	15

Tabela 18: Prikaz turističnih kazalcev za Estonijo za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe.....	15
Tabela 19: Prikaz turističnih kazalcev za Latvijo za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe.....	16
Tabela 20: Prikaz turističnih kazalcev za Litvo za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe	17
Tabela 21: Prikaz turističnih kazalcev za Madžarsko za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe.....	18
Tabela 22: Prikaz turističnih kazalcev za Malto za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe.....	18
Tabela 23: Prikaz turističnih kazalcev za Poljsko za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe.....	19
Tabela 24: Prikaz turističnih kazalcev za Slovaško za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe.....	20
Tabela 25: Prikaz turističnih kazalcev za Slovenijo za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe.....	21
Tabela 26: Prikaz turističnih kazalcev za Romunijo za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe.....	21
Tabela 27: Prikaz turističnih kazalcev za Bolgarijo za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe.....	22
Tabela 28: Prikaz števila nočitev v 1000 od leta 1999 do leta 2009 (članice EU).....	23

Priloga 1: **Uporabljene kratice**

EU-27 – Evropska unija

BG – Bolgarija

BE – Belgija

CZ – Češka republika

DK – Danska

DE – Nemčija

EE – Estonija

EL – Grčija

ES – Španija

FR – Francija

IE – Irska

IT – Italija

CY – Ciper

LV – Latvija

LT – Litva

LU – Luksemburg

HU – Madžarska

MT – Malta

NL – Nizozemska

AT – Avstrija

PL – Poljska

PT – Portugalska

RO – Romunija

SI – Slovenija

SK – Slovaška

FI – Finska

SE – Švedska

UK – Velika Britanija

Priloga 2: **Opisi držav članic EU**

BELGIJA

Površina: 30.528 km²

Število prebivalcev leta 2009: 10.753.080

Gostota prebivalcev na km² leta 2009: 352

BDP per capita leta 2009: 31.400 €

BDP per capita leta 2009 (PPS, EU-27=100): 116 (EUROSTAT – BDP; EUROSTAT – Demografski kazalci; JAPTI – Podatki o državah).

Belgija z glavnim mestom Bruselj je ustanovitvena članica EU. Euro je uspešno uvedla leta 2002 (JAPTI – Podatki o državah). Na področju turizma je ena izmed najpomembnejših evropskih turističnih destinacij za poslovna potovanja in počitniška destinacija za ljudi iz sosednjih držav. Vendar je tudi država, ki ustvarja enakomeren obseg mednarodnega emitivnega turizma (EUROSTAT, 2008, str. 45). Iz tabele 1 so razvidni osnovni količinski kazalci za merjenje obsega turizma za leti 1999 in 2009, prikazan je tudi odstotek spremembe glede na leto 1999.

Tabela 1: Prikaz turističnih kazalcev za Belgijo za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe

Kazalci	1999	2009	IND 09/99	Δ%
Število nočitev v 1.000	28.477	29.250	102,7%	2,7
Število turističnih prihodov v 1.000	10.416	12.243	117,5%	17,5
Turistična potrošnja v 1.000 €	3.486.969	6.307.560	180,9%	80,9
Število skupinskih nastanitvenih kapacitet	3.661	3.528	96,4%	-3,6
Število zaposlenih v turizmu	3.987	4.421	110,9%	10,9

Vir: EUROSTAT – Turistični kazalec – število nastanitvenih kapacitet; EUROSTAT – Turistični kazalec – število nočitev; EUROSTAT – Turistični kazalec – število turističnih prihodov; EUROSTAT – Turistični kazalec – turistična potrošnja; EUROSTAT – Turistični kazalec – zaposlenost.

Pri primerjavi izbranih turističnih kazalcev na strani povpraševanja za leto 2009 glede na leto 1999 opazimo skozi obdobje desetih let za skoraj 81 % večjo turistično potrošnjo in 17,5 % povečanje števila turističnih prihodov, medtem ko je število nočitev ostalo skoraj na isti ravni (+2,7 %). Na ponudbeni strani se je število skupinskih nastanitvenih kapacitet zmanjšalo za 3,6 %, število zaposlenih v turizmu pa povečalo za 10,9 %.

FRANCIJA

Površina: 543.965 km²

Število prebivalcev leta 2009: 64.369.147

Gostota prebivalcev na km² leta 2009: 118

BDP per capita leta 2009: 29.600 €

BDP per capita leta 2009 (PPS, EU-27=100): 108 (EUROSTAT – BDP; EUROSTAT – Demografski kazalci; JAPTI – Podatki o državah).

Francija z glavnim mestom Pariz je poleg Španije vodilna turistična destinacija na svetu in tudi eden izmed največjih generatorjev nacionalnega turizma – domačega in tudi mednarodnega emitivnega. Je ustanovitvena članica EU, ki je uspešno uvedla euro leta 2002 (EUROSTAT, 2008, str. 54; JAPTI – Podatki o državah). V tabeli 2 smo prikazali

osnovne turistične kazalce za merjenje obsega turizma za leti 2000 in 2009 in odstotek spremembe.

Tabela 2: Prikaz turističnih kazalcev za Francijo za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe

Kazalci	1999	2009	IND 09/99	Δ%
Število nočitev v 1.000	258.192	294.690	114,1%	14,1
Število turističnih prihodov v 1.000	104.876	124.039	118,3%	18,3
Število skupinskih nastanitvenih kapacitet	28.507	28.851	101,2%	1,2
Število zaposlenih v turizmu	22.507	25.704	114,2%	14,2
Turistična potrošnja v 1.000 €	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.

Vir: EUROSTAT – Turistični kazalec – število nastanitvenih kapacitet; EUROSTAT – Turistični kazalec – število nočitev; EUROSTAT – Turistični kazalec – število turističnih prihodov; EUROSTAT – Turistični kazalec – turistična potrošnja; EUROSTAT – Turistični kazalec – zaposlenost.

V Franciji opazimo povečanje obsega turizma pri vseh izbranih kazalcih za leto 2009 glede na leto 1999. V obdobju desetih let se je v največji meri povečalo število turističnih prihodov (+18,3 %), sledita število zaposlenih v turizmu (+14,2 %) in število nočitev (+14,1 %) ter število vseh nastanitvenih kapacitet (+1,2 %). Podatki za turistično potrošnjo niso na voljo.

ITALIJA

Površina: 301.333 km²

Število prebivalcev leta 2009: 60.045.068

Gostota prebivalcev na km² leta 2009: 199

BDP per capita leta 2009: 25.200

BDP per capita leta 2009 (PPS, EU-27=100): 104 (EUROSTAT – BDP; EUROSTAT – Demografski kazalci; JAPTI – Podatki o državah).

Italija z glavnim mestom Rim je poleg Francije in Španije tradicionalno ena izmed glavnih turističnih destinacij v evropskem in svetovnem merilu. V zadnjih letih pa izgublja vlogo na mednarodnem turističnem trgu, medtem ko je istočasno povečala vlogo na področju mednarodnega emitivnega turizma. Italija je ustanovitvena članica EU, ki je leta 2002 vstopila v EMU (EUROSTAT, 2008, str. 55; JAPTI – Podatki o državah).

Pri Italiji opazimo povečanje obsega turizma pri vseh izbranih kazalcih za leto 2009 glede na leto 1999. V obdobju desetih let se je največ povečalo število nastanitvenih kapacitet (+110,1 %), sledi turistična potrošnja (+46,7 %), število turističnih prihodov (+28,5 %), število nočitev (+20,3 %) in število zaposlenih v turizmu (+11,7 %).

Tabela 3: Prikaz turističnih kazalcev za Italijo za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe

Kazalci	1999	2009	IND 09/99	Δ%
Število nočitev v 1.000	308.315	370.762	120,3%	20,3
Število turističnih prihodov v 1.000	74.321	95.500	128,5%	28,5
Turistična potrošnja v 1.000 €	20.802.292	30.513.549	146,7%	46,7
Število skupinskih nastanitvenih kapacitet	69.197	145.358	210,1%	110,1
Število zaposlenih v turizmu	20.618	23.025	111,7%	11,7

Vir: EUROSTAT – Turistični kazalec – število nastanitvenih kapacitet; EUROSTAT – Turistični kazalec – število nočitev; EUROSTAT – Turistični kazalec – število turističnih prihodov; EUROSTAT – Turistični kazalec – turistična potrošnja; EUROSTAT – Turistični kazalec – zaposlenost.

LUKSEMBURG

Površina: 2.586 km²

Število prebivalcev leta 2009: 493.500

Gostota prebivalcev na km² leta 2009: 191

BDP per capita leta 2009: 76.600 €

BDP per capita leta 2009 (PPS, EU-27=100): 271 (EUROSTAT – BDP; EUROSTAT – Demografski kazalci; JAPTI – Podatki o državah).

Tudi Luksemburg je pomembna turistična destinacija za poslovni turizem in generator mednarodnega turizma. Je ustanovitvena članica EU in leta 2002 je uspešno uvedla evro (EUROSTAT, 2008, str. 59; JAPTI – Podatki o državah).

Tabela 4: Prikaz turističnih kazalcev za Luksemburg za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe

Kazalci	1999	2009	IND 09/99	Δ%
Število nočitev v 1.000	2.726	2.256	82,8%	-17,2
Število turističnih prihodov v 1.000	904	908	100,4%	0,4
Turistična potrošnja v 1.000 €	945.900	2.447.070	258,7%	158,7
Število skupinskih nastanitvenih kapacitet	622	485	78,0%	-22,0
Število zaposlenih v turizmu	176	217	123,3%	23,3

Vir: EUROSTAT – Turistični kazalec – število nastanitvenih kapacitet; EUROSTAT – Turistični kazalec – število nočitev; EUROSTAT – Turistični kazalec – število turističnih prihodov; EUROSTAT – Turistični kazalec – turistična potrošnja; EUROSTAT – Turistični kazalec – zaposlenost.

Pri primerjavi izbranih turističnih kazalcev za leto 2009 glede na leto 1999 opazimo skozi obdobje desetih let za 158,7 % večjo turistično potrošnjo in za 23,3 % povečanje števila

zaposlenih v turizmu, medtem ko je število turističnih prihodov ostalo skoraj na isti ravni (+0,4 %). Število skupinskih nastanitvenih kapacitet se je zmanjšalo za 22,0 %, prav tako se je zmanjšalo število nočitev, in sicer za 17,2 %.

NEMČIJA

Površina: 356.970 km²

Število prebivalcev leta 2009: 82.002.356

Gostota prebivalcev na km² leta 2009: 230

BDP per capita leta 2009: 29.300 €

BDP per capita leta 2009 (PPS, EU-27=100): 116 (EUROSTAT – BDP; EUROSTAT – Demografski kazalci; JAPTI – Podatki o državah).

Nemčija z glavnim mestom Berlin je ena od ustanovitvenih članic EU in glavna pobudnica za njeno širitev. Leta 2002 je vstopila v EMU (JAPTI – Podatki o državah). Na področju turizma prevladuje receptivni in prav tako emitivni mednarodni turizem (EUROSTAT, 2008, str. 49).

Tabela 5: Prikaz turističnih kazalcev za Nemčijo za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe

Kazalci	1999	2009	IND 09/99	Δ%
Število nočitev v 1.000	284.356	314.119	110,5%	10,5
Število turističnih prihodov v 1.000	105.211	127.560	121,2%	21,2
Turistična potrošnja v 1.000 €	92.863.490	82.243.710	88,6%	-11,4
Število skupinskih nastanitvenih kapacitet	55.333	53.179	96,1%	-3,9
Število zaposlenih v turizmu	36.089	38.797	107,5%	7,5

Vir: EUROSTAT – Turistični kazalec – število nastanitvenih kapacitet; EUROSTAT – Turistični kazalec – število nočitev; EUROSTAT – Turistični kazalec – število turističnih prihodov; EUROSTAT – Turistični kazalec – turistična potrošnja; EUROSTAT – Turistični kazalec – zaposlenost.

Pri primerjavi turističnih kazalcev v Nemčiji opazimo skozi obdobje desetih let povečanje obsega turizma v številu turističnih prihodov (+21,2 %), sledita število nočitev (+10,5 %) in število zaposlenih v turizmu (+7,5 %). Medtem, ko sta se turistična potrošnja (-11,4 %) in število skupinskih nastanitvenih kapacitet (-3,9 %) zmanjšala.

NIZOZEMSKA

Površina: 41.526 km²

Število prebivalcev leta 2009: 16.485.787

Gostota prebivalcev na km² leta 2009: 370

BDP per capita leta 2009: 34.600 €

BDP per capita leta 2009 (PPS, EU-27=100): 131 (EUROSTAT – BDP; EUROSTAT – Demografski kazalci; JAPTI – Podatki o državah).

Kot Danska je tudi Nizozemska z glavnim mestom Amsterdam generator turizma, tako domačega kot mednarodnega emitivnega, z najvišjimi turističnimi ocenami v Evropi, ki so zadnja leta stalno naraščale. Je ustanovitvena članica EU, ki je leta 2002 uspešno uvedla evro (EUROSTAT, 2008, str. 62; JAPTI – Podatki o državah).

Tabela 6: Prikaz turističnih kazalcev za Nizozemsko za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe

Kazalci	1999	2009	IND 09/99	Δ%
Število nočitev v 1.000	7.605	8.596	113,0%	13,0
Število turističnih prihodov v 1.000	6.421	7.051	109,8%	9,8
Turistična potrošnja v 1.000 €	8.932.210	13.344.000	149,4%	49,4
Število skupinskih nastanitvenih kapacitet	25.570	28.960	113,3%	13,3
Število zaposlenih v turizmu	83.298	84.516	101,5%	1,5

Vir: EUROSTAT – Turistični kazalec – število nastanitvenih kapacitet; EUROSTAT – Turistični kazalec – število nočitev; EUROSTAT – Turistični kazalec – število turističnih prihodov; EUROSTAT – Turistični kazalec – turistična potrošnja; EUROSTAT – Turistični kazalec – zaposlenost.

Pri Nizozemski opazimo povečanje obsega turizma za leto 2009 glede na leto 1999 pri vseh izbranih kazalcih. V obdobju desetih let se je v največji meri povečala turistična potrošnja (+49,4 %), sledili sta ji število skupnih nastanitvenih kapacitet (+13,3 %) in število nočitev (+13 %), število turističnih prihodov se je povečalo za 9,3 %, število zaposlenih v turizmu pa je ostalo skoraj nespremenjeno (+1,5 %).

DANSKA

Površina: 43.075 km²

Število prebivalcev leta 2009: 5.511.451

Gostota prebivalcev na km² leta 2009: 128

BDP per capita leta 2009: 40.300

BDP per capita leta 2009 (PPS, EU-27=100): 121 (EUROSTAT – BDP; EUROSTAT – Demografski kazalci; JAPTI – Podatki o državah).

Danska z glavnim mestom Kopenhagen je pristopila v EU leta 1973. Uradna valuta je krona (JAPTI – Podatki o državah). Na področju turizma prevladuje nacionalni turizem – domači turizem in mednarodni emitivni turizem (EUROSTAT, 2008, str. 48).

Tabela 7: Prikaz turističnih kazalcev za Dansko za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe

Kazalci	1999	2009	IND 09/99	Δ%
Število nočitev v 1.000	25.211	26.491	105,1%	5,1
Število turističnih prihodov v 1.000	5.050	5.587	110,6%	10,6
Turistična potrošnja v 1.000 €	2.994.731	n.p.	n.p.	n.p.
Število skupinskih nastanitvenih kapacitet	7.487	7.557	100,9%	0,9
Število zaposlenih v turizmu	2.708	2.776	102,5%	2,5

Vir: EUROSTAT – Turistični kazalec – število nastanitvenih kapacitet; EUROSTAT – Turistični kazalec – število nočitev; EUROSTAT – Turistični kazalec – število turističnih prihodov; EUROSTAT – Turistični kazalec – turistična potrošnja; EUROSTAT – Turistični kazalec – zaposlenost.

Pri primerjavi kazalcev za Dansko ne opazimo bistvenih sprememb glede na leto 1999, le pri številu turističnih prihodov zaznamo 10,6 % porast, število nočitev pa se je povečalo za 5,1 %. Podatki za turistično potrošnjo za leto 2009 niso na voljo.

IRSKA

Površina: 68.890 km²

Število prebivalcev leta 2009: 4.450.030

Gostota prebivalcev na km² leta 2009: 65

BDP per capita leta 2009: 35.700 €

BDP per capita leta 2009 (PPS, EU-27=100): 127 (EUROSTAT – BDP; EUROSTAT – Demografski kazalci; JAPTI – Podatki o državah).

Irska z glavnim mestom Dublin je vstopila v EU že leta 1973 in leta 2002 uspešno uvedla evro (JAPTI – Podatki o državah). Na področju turizma sta pomembna mednarodni receptivni in emitivni turizem. Slednji je poleg Nizozemskega najvišji v Evropi in tudi narašča hitreje od mednarodnega receptivnega turizma. Razloge za hitro rast mednarodnega emitivnega turizma vidijo v boljšem ekonomskem stanju države in v pocenitvi letalskih kart (EUROSTAT, 2008, str. 51).

Tabela 8: Prikaz turističnih kazalcev za Irsko za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe

Kazalci	1999	2009	IND 09/99	Δ%
Število nočitev v 1.000	27.077	n.p.	n.p.	n.p.
Število turističnih prihodov v 1.000	7.164	n.p.	n.p.	n.p.
Turistična potrošnja v 1.000 €	3.142.754	5.054.000	160,8%	60,8
Število skupinskih nastanitvenih kapacitet	8.232	8.474	102,9%	2,9
Število zaposlenih v turizmu	1.589	1.917	120,6%	20,6

Vir: EUROSTAT – Turistični kazalec – število nastanitvenih kapacitet; EUROSTAT – Turistični kazalec – število nočitev; EUROSTAT – Turistični kazalec – število turističnih prihodov; EUROSTAT – Turistični kazalec – turistična potrošnja; EUROSTAT – Turistični kazalec – zaposlenost.

Pri primerjavi razpoložljivih kazalcev za Irsko opazimo velik porast v turistični potrošnji (+60,8 %). Število zaposlenih v turizmu se je povečalo za 20,6 %. Število skupinskih nastanitvenih kapacitet ostaja skoraj enako (+2,9 %) kot leta 1999. Za druga dva kazalca podatki ta leto 2009 niso na voljo.

VELIKA BRITANIJA

Površina: 243.610 km²

Število prebivalcev leta 2009: 61.595.091

Gostota prebivalcev na km² leta 2009: 253

BDP per capita leta 2009: 25.400 €

BDP per capita leta 2009 (PPS, EU-27=100): 112 (EUROSTAT – BDP; EUROSTAT – Demografski kazalci; JAPTİ – Podatki o državah).

Velika Britanija z glavnim mestom London je med najpomembnejšimi državami mednarodnega turizma, tako domačega kot emitivnega, in ena od glavnih evropskih destinacij za specifični segment turizma (urbani in kulturni turizem, poslovni, jezikovni itd.) (EUROSTAT, 2008, str. 71). K EU se je pridružila že leta 1973. Uradna valuta je funt (JAPTİ – Podatki o državah).

Tabela 9: Prikaz turističnih kazalcev za Veliko Britanijo za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe

Kazalci	1999	2009	IND 09/99	Δ%
Število nočitev v 1.000	265.131	262.205	98,9%	-1,1
Število turističnih prihodov v 1.000	76.905	86.828	112,9%	12,9
Turistična potrošnja v 1.000 €	52.983.218	45.998.608	86,8%	-13,2
Število skupinskih nastanitvenih kapacitet	62.238	96.086	154,4%	54,4
Število zaposlenih v turizmu	26.874	28.923	107,6%	7,6

Vir: EUROSTAT – Turistični kazalec – število nastanitvenih kapacitet; EUROSTAT – Turistični kazalec – število nočitev; EUROSTAT – Turistični kazalec – število turističnih prihodov; EUROSTAT – Turistični kazalec – turistična potrošnja; EUROSTAT – Turistični kazalec – zaposlenost.

Pri primerjavi kazalcev za Veliko Britanijo opazimo porast na ponudbeni strani: za 54,4 % se je povečalo število nastanitvenih kapacitet, število zaposlenih pa se je povečalo za 7,6 %. Medtem ko na strani povpraševanja opazimo porast v številu turističnih prihodov

(+12,9 %) in padec v turistični potrošnji za 13,2 %, je število nočitev ostalo skoraj nespremenjeno (-1,1 %).

GRČIJA

Površina: 131.957 km²

Število prebivalcev leta 2009: 11.260.402

Gostota prebivalcev na km² leta 2009: 85

BDP per capita leta 2009: 20.800 €

BDP per capita leta 2009 (PPS, EU-27=100): 94 (EUROSTAT – BDP; EUROSTAT – Demografski kazalci; JAPTI – Podatki o državah).

Grčija z glavnim mestom Atene je zaradi poletnega turizma ena izmed najbolj popularnih turističnih destinacij v Evropi. Leta 1981 se je vključila v EU in leta 2002 uspešno uvedla evro (EUROSTAT, 2008, str. 52; JAPTI – Podatki o državah).

Tabela 10: Prikaz turističnih kazalcev za Grčijo za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe

Kazalci	1999	2009	IND 09/99	Δ%
Število nočitev v 1.000	55.881	66.022	118,1%	18,1
Število turističnih prihodov v 1.000	13.122	16.305	124,3%	24,3
Turistična potrošnja v 1.000 €	753.022	4.278.163	568,1%	468,1
Število skupinskih nastanitvenih kapacitet	8.512	9.878	116,0%	16,0
Število zaposlenih v turizmu	4.040	4.509	111,6%	11,6

Vir: EUROSTAT – Turistični kazalec – število nastanitvenih kapacitet; EUROSTAT – Turistični kazalec – število nočitev; EUROSTAT – Turistični kazalec – število turističnih prihodov; EUROSTAT – Turistični kazalec – turistična potrošnja; EUROSTAT – Turistični kazalec – zaposlenost.

Pri primerjavi kazalcev za Grčijo je zaznati porast pri vseh izbranih kazalcih. Ekstremno se je povečala turistična potrošnja (+468,1 %). Porast zaznamo tudi pri drugih kazalcih, in sicer: za 24,3 % se je povečalo število turističnih prihodov, sledi število nočitev (+18,1 %), število skupinskih nastanitvenih kapacitet (+16,0 %) in število zaposlenih (+11,6 %).

PORTUGALSKA

Površina: 92.000 km²

Število prebivalcev leta 2009: 10.627.250

Gostota prebivalcev na km² leta 2009: 116

BDP per capita leta 2009: 15.900 €

BDP per capita leta 2009 (PPS, EU-27=100): 80 (EUROSTAT – BDP; EUROSTAT – Demografski kazalci; JAPTI – Podatki o državah).

Kot Grčija je tudi Portugalska z glavnim mestom Lizbona pomembna mednarodna turistična destinacija in v zadnjih letih se je ta trend še okrepil. K EU je pristopila leta 1986 in leta 2002 uspešno uvedla evro (EUROSTAT, 2008, str. 65; JAPTI – Podatki o državah).

Tabela 11: Prikaz turističnih kazalcev za Portugalsko za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe

Kazalci	1999	2009	IND 09/99	Δ%
Število nočitev v 1.000	41.323	44.365	107,4%	7,4
Število turističnih prihodov v 1.000	10.757	14.088	131,0%	31,0
Turistična potrošnja v 1.000 €	1.398.387	2.281.839	163,2%	63,2
Število skupinskih nastanitvenih kapacitet	2.016	2.299	114,0%	14,0
Število zaposlenih v turizmu	4.906	5.054	103,0%	3,0

Vir: EUROSTAT – Turistični kazalec – število nastanitvenih kapacitet; EUROSTAT – Turistični kazalec – število nočitev; EUROSTAT – Turistični kazalec – število turističnih prihodov; EUROSTAT – Turistični kazalec – turistična potrošnja; EUROSTAT – Turistični kazalec – zaposlenost.

Podobno kot Grčija, je tudi Portugalska skladno s primerjavo kazalcev v turizmu ustvarila pozitiven trend. Glede na leto 1999 sta se v letu 2009 v največji meri povečali turistična potrošnja (+63,2 %) in število turističnih prihodov (+31,0 %), sledijo jima število nastanitvenih kapacitet (+14,0 %), število nočitev (+7,4 %) in število zaposlenih (+3,0 %).

ŠPANIJA

Površina: 504.880 km²

Število prebivalcev leta 2009: 45.828.172

Gostota prebivalcev na km² leta 2009: 91

BDP per capita leta 2009: 22.900 €

BDP per capita leta 2009 (PPS, EU-27=100): 103 (EUROSTAT – BDP; EUROSTAT – Demografski kazalci; JAPTI – Podatki o državah).

Španija z glavnim mestom Madrid je ena izmed glavnih turističnih destinacij na svetu in tudi v EU igra najpomembnejšo vlogo. Zaznati je trend povečevanja mednarodnega emitivnega turizma, in sicer zaradi nižjih letalskih prevozov in predvsem zaradi pospešitve gospodarskega razvoja leta 1986, ko je pristopila v EU in leta 2002 v EMU (EUROSTAT, 2008, str. 53; JAPTI – Podatki o državah).

Tabela 12: Prikaz turističnih kazalcev za Španijo za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe

Kazalci	1999	2009	IND 09/99	Δ%
Število nočitev v 1.000	256.302	348.554	136,0%	36,0
Število turističnih prihodov v 1.000	63.788	93.675	146,9%	46,9
Turistična potrošnja v 1.000 €	n.p.	23.821.628	n.p.	n.p.
Število skupinskih nastanitvenih kapacitet	n.p.	40.754	n.p.	n.p.
Število zaposlenih v turizmu	14.626	18.888	129,1%	29,1

Vir: EUROSTAT – Turistični kazalec – število nastanitvenih kapacitet; EUROSTAT – Turistični kazalec – število nočitev; EUROSTAT – Turistični kazalec – število turističnih prihodov; EUROSTAT – Turistični kazalec – turistična potrošnja; EUROSTAT – Turistični kazalec – zaposlenost.

Tudi pri Španiji opazimo pozitiven trend pri primerjavi razpoložljivih kazalcev v turizmu. Za 46,9 % se je povečalo število turističnih prihodov, za 36,0 % se je povečalo število nočitev in za 29,1 % se je povečalo število zaposlenih. Za ostala dva kazalca podatki niso razpoložljivi za leto 1999.

AVSTRIJA

Površina: 83.871 km²

Število prebivalcev leta 2009: 8.355.260

Gostota prebivalcev na km² leta 2009: 100

BDP per capita leta 2009: 32.800 €

BDP per capita leta 2009 (PPS, EU-27=100): 124 (EUROSTAT – BDP; EUROSTAT – Demografski kazalci; JAPTI – Podatki o državah).

Avstrija z glavnim mestom Dunaj je pomembna turistična destinacija v Evropi, posebej za kulturni in zimski turizem. Prav tako zadnja leta postaja generator mednarodnega emitivnega turizma. V EU je vstopila leta 1995 in leta 2002 uspešno uvedla evro (EUROSTAT, 2008, str. 63; JAPTI – Podatki o državah).

Tabela 13: Prikaz turističnih kazalcev za Avstrijo za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe

Kazalci	1999	2009	IND 09/99	Δ%
Število nočitev v 1.000	89.297	102.833	115,2%	15,2
Število turističnih prihodov v 1.000	21.777	28.567	131,2%	31,2
Turistična potrošnja v 1.000 €	n.p.	10.120.271	n.p.	n.p.
Število skupinskih nastanitvenih kapacitet	20.668	20.386	98,6%	-1,4
Število zaposlenih v turizmu	3.678	4.078	110,9%	10,9

Vir: EUROSTAT – Turistični kazalec – število nastanitvenih kapacitet; EUROSTAT – Turistični kazalec – število nočitev; EUROSTAT – Turistični kazalec – število turističnih prihodov; EUROSTAT – Turistični kazalec – turistična potrošnja; EUROSTAT – Turistični kazalec – zaposlenost.

Pri primerjavi kazalcev za Avstrijo je prav tako opaziti pozitiven trend (+31,2 % število prihodov, +15,2 % število nočitev in +10,9 % število zaposlenih v turizmu). Le število skupinskih nastanitvenih kapacitet se je nekoliko zmanjšalo (za 1,4 %).

FINSKA

Površina: 337.748 km²

Število prebivalcev leta 2009: 5.326.314

Gostota prebivalcev na km² leta 2009: 16

BDP per capita leta 2009: 32.100 €

BDP per capita leta 2009 (PPS, EU-27=100): 113 (EUROSTAT – BDP; EUROSTAT – Demografski kazalci; JAPTI – Podatki o državah).

Finska z glavnim mestom Helsinki je predvsem generator turističnih tokov, tako doma kot v tujini. Leta 1995 se je pridružila EU in leta 2002 uspešno uvedla evro (EUROSTAT, 2008, str. 69; JAPTI – Podatki o državah).

Tabela 14: Prikaz turističnih kazalcev za Finsko za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe

Kazalci	1999	2009	IND 09/99	Δ%
Število nočitev v 1.000	15.578	18.567	119,2%	19,2
Število turističnih prihodov v 1.000	8.186	9.765	119,3%	19,3
Turistična potrošnja v 1.000 €	2.777.119	7.531.000	271,2%	171,2
Število skupinskih nastanitvenih kapacitet	1.528	1.321	86,5%	-13,5
Število zaposlenih v turizmu	2.333	2.457	105,3%	5,3

Vir: EUROSTAT – Turistični kazalec – število nastanitvenih kapacitet; EUROSTAT – Turistični kazalec – število nočitev; EUROSTAT – Turistični kazalec – število turističnih prihodov; EUROSTAT – Turistični kazalec – turistična potrošnja; EUROSTAT – Turistični kazalec – zaposlenost.

Pri primerjavi kazalcev za Finsko opazimo velik porast turistične potrošnje (+171,2 %). Število turističnih prihodov se je povečalo za 19,3 %, število nočitev za 19,2 %, število zaposlenih v turizmu pa za 5,3 %. Za 13,5 % pa se je zmanjšalo število skupinskih nastanitvenih kapacitet.

ŠVEDSKA

Površina: 450.295 km²

Število prebivalcev leta 2009: 9.256.347

Gostota prebivalcev na km² leta 2009: 21

BDP per capita leta 2009: 31.300 €

BDP per capita leta 2009 (PPS, EU-27=100): 119 (EUROSTAT – BDP; EUROSTAT – Demografski kazalci; JAPTI – Podatki o državah).

Enako kot Finska, je Švedska z glavnim mestom Stockholm v osnovi bolj generator turističnih tokov, tako doma kot v tujini, kot pa mednarodna turistična destinacija. V EU je vstopila leta 1995. Uradna valuta je krona (EUROSTAT, 2008, str. 70; JAPTI – Podatki o državah).

Tabela 15: Prikaz turističnih kazalcev za Švedsko za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe

Kazalci	1999	2009	IND 09/99	Δ%
Število nočitev v 1.000	39.855	47.391	118,9%	18,9
Število turističnih prihodov v 1.000	14.215	22.805	160,4%	60,4
Turistična potrošnja v 1.000 €	n.p.	10.478.477	n.p.	n.p.
Število skupinskih nastanitvenih kapacitet	3.500	4.097	117,1%	17,1
Število zaposlenih v turizmu	4.054	4.499	111,0%	11,0

Vir: EUROSTAT – Turistični kazalec – število nastanitvenih kapacitet; EUROSTAT – Turistični kazalec – število nočitev; EUROSTAT – Turistični kazalec – število turističnih prihodov; EUROSTAT – Turistični kazalec – turistična potrošnja; EUROSTAT – Turistični kazalec – zaposlenost.

Pri primerjavi kazalcev za Švedsko je zaznati porast pri vseh razpoložljivih kazalcih. V glavnem se je povečalo število turističnih prihodov (+60,4 %), sledita število nočitev (+18,9 %) in število skupinskih nastanitvenih kapacitet (+17,1 %). Porast zaznamo tudi pri številu zaposlenih v turizmu (+11,0 %). Za turistično potrošnjo podatki za leto 1999 niso na voljo.

CIPER

Površina: 9.251 km²

Število prebivalcev leta 2009: 796.875

Gostota prebivalcev na km² leta 2009: 86

BDP per capita leta 2009: 21.200 €

BDP per capita leta 2009 (PPS, EU-27=100): 98 (EUROSTAT – BDP; EUROSTAT – Demografski kazalci; JAPTI – Podatki o državah).

Ciper z glavnim mestom Nikozija je zaradi geografske lokacije in značilnosti predvsem destinacija za receptivni mednarodni turizem. V EU je vstopil leta 2004 in leta 2008 uspešno uvedel evro (EUROSTAT, 2008, str. 56; JAPTI – Podatki o državah).

Tabela 16: Prikaz turističnih kazalcev za Ciper za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe

Kazalci	1999	2009	IND 09/99	Δ%
Število nočitev v 1.000	16.731	13.004	77,7%	-22,3
Število turističnih prihodov v 1.000	n.p.	2.269	n.p.	n.p.
Turistična potrošnja v 1.000 €	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
Število skupinskih nastanitvenih kapacitet	617	855	138,6%	38,6
Število zaposlenih v turizmu	279	381	136,6%	36,6

Vir: EUROSTAT – Turistični kazalec – število nastanitvenih kapacitet; EUROSTAT – Turistični kazalec – število nočitev; EUROSTAT – Turistični kazalec – število turističnih prihodov; EUROSTAT – Turistični kazalec – turistična potrošnja; EUROSTAT – Turistični kazalec – zaposlenost.

Pri Cipru imamo podatke na voljo samo za tri kazalce: število nočitev je padlo za 22,3 %, povečala pa sta se število nastanitvenih kapacitet (+38,6 %) in število zaposlenih v turizmu (+36,6 %).

ČEŠKA REPUBLIKA

Površina: 78.866 km²

Število prebivalcev leta 2009: 10.467.542

Gostota prebivalcev na km² leta 2009: 133

BDP per capita leta 2009: 13.100 €

BDP per capita leta 2009 (PPS, EU-27=100): 82 (EUROSTAT – BDP; EUROSTAT – Demografski kazalci; JAPTI – Podatki o državah).

Češka republika se je pridružila EU leta 2004 in z glavnim mestom Praga predstavlja vse bolj aktualno destinacijo za mednarodni turizem srednje Evrope. Uradna valuta je češka krona (EUROSTAT, 2008, str. 47; JAPTI – Podatki o državah).

Pri primerjavi razpoložljivih kazalcev za Češko republiko ni zaznati bistvenih sprememb v obsegu turizma. Za 13,4 % se je zmanjšalo število nočitev, medtem ko je število skupnih nastanitvenih kapacitet ostalo skoraj nespremenjeno (+0,9 %). Število zaposlenih se je povečalo le za 4,6 %.

Tabela 17: Prikaz turističnih kazalcev za Češko republiko za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe

Kazalci	1999	2009	IND 09/99	Δ%
Število nočitev v 1.000	42.349	36.662	86,6%	-13,4
Število turističnih prihodov v 1.000	n.p.	11.986	n.p.	n.p.
Turistična potrošnja v 1.000 €	n.p.	3.847.991	n.p.	n.p.
Število skupinskih nastanitvenih kapacitet	7.487	7.557	100,9%	0,9
Število zaposlenih v turizmu	4.716	4.934	104,6%	4,6

Vir: EUROSTAT – Turistični kazalec – število nastanitvenih kapacitet; EUROSTAT – Turistični kazalec – število nočitev; EUROSTAT – Turistični kazalec – število turističnih prihodov; EUROSTAT – Turistični kazalec – turistična potrošnja; EUROSTAT – Turistični kazalec – zaposlenost.

ESTONIJA

Površina: 45.277 km²

Število prebivalcev leta 2009: 1.340.415

Gostota prebivalcev na km² leta 2009: 30

BDP per capita leta 2009: 10.300 €

BDP per capita leta 2009 (PPS, EU-27=100): 64 (EUROSTAT – BDP; EUROSTAT – Demografski kazalci; JAPTI – Podatki o državah).

Estonija z glavnim mestom Talin se je pridružila EU leta 2004, evro je uspešno uvedla 1. januarja 2011. Na področju turizma se postopoma razvija v zanimivo evropsko turistično destinacijo (EUROSTAT, 2008, str. 50; JAPTI – Podatki o državah).

Tabela 18: Prikaz turističnih kazalcev za Estonijo za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe

Kazalci	1999	2009	IND 09/99	Δ%
Število nočitev v 1.000	n.p.	4.123	n.p.	n.p.
Število turističnih prihodov v 1.000	n.p.	2.147	n.p.	n.p.
Turistična potrošnja v 1.000 €	n.p.	271.139	n.p.	n.p.
Število skupinskih nastanitvenih kapacitet	n.p.	1.091	n.p.	n.p.
Število zaposlenih v turizmu	580	596	102,8%	2,8

Vir: EUROSTAT – Turistični kazalec – število nastanitvenih kapacitet; EUROSTAT – Turistični kazalec – število nočitev; EUROSTAT – Turistični kazalec – število turističnih prihodov; EUROSTAT – Turistični kazalec – turistična potrošnja; EUROSTAT – Turistični kazalec – zaposlenost.

Pri analizi kazalcev za Estonijo imamo na voljo samo podatke za število zaposlenih, ki se je glede na leto 1999 povečalo le za 2,8 %.

LATVIJA

Površina: 64.589 km²

Število prebivalcev leta 2009: 2.261.294

Gostota prebivalcev na km² leta 2009: 35

BDP per capita leta 2009: 8.200 €

BDP per capita leta 2009 (PPS, EU-27=100): 52 (EUROSTAT – BDP; EUROSTAT – Demografski kazalci; JAPTİ – Podatki o državah).

Skupaj z Estonijo in Litvo tudi Latvija z glavnim mestom Riga sodi med tiste baltske države, za katere je značilen porast mednarodnega turizma v Evropi. Leta 2004 je vstopila v EU. Uradna valuta je lats (EUROSTAT, 2008, str. 57; JAPTİ – Podatki o državah).

Tabela 19: Prikaz turističnih kazalcev za Latvijo za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe

Kazalci	1999	2009	IND 09/99	Δ%
Število nočitev v 1.000	1.434	2.543	177,3%	77,3
Število turističnih prihodov v 1.000	463	1.114	240,6%	140,6
Turistična potrošnja v 1.000 €	n.p.	514.845	n.p.	n.p.
Število skupinskih nastanitvenih kapacitet	210	559	266,2%	166,2
Število zaposlenih v turizmu	972	983	101,1%	1,1

Vir: EUROSTAT – Turistični kazalec – število nastanitvenih kapacitet; EUROSTAT – Turistični kazalec – število nočitev; EUROSTAT – Turistični kazalec – število turističnih prihodov; EUROSTAT – Turistični kazalec – turistična potrošnja; EUROSTAT – Turistični kazalec – zaposlenost.

Pri primerjavi kazalcev za Latvijo zaznamo porast pri vseh kazalcih v turizmu. Najopazneje se je povečalo število nastanitvenih kapacitet (+166,2 %) in število turističnih prihodov (+140,6 %). Velik porast opazimo tudi pri številu nočitev (+77,3 %), medtem ko je število zaposlenih ostalo skoraj nespremenjeno (+1,1 %). Za turistično potrošnjo za leto 1999 podatki niso na voljo.

LITVA

Površina: 65.300 km²

Število prebivalcev leta 2009: 3.349.872

Gostota prebivalcev na km² leta 2009: 51

BDP per capita leta 2009: 7.900 €

BDP per capita leta 2009 (PPS, EU-27=100): 55 (EUROSTAT – BDP; EUROSTAT – Demografski kazalci; JAPTİ – Podatki o državah).

Litva z glavnim mestom Vilnius je baltska država, ki se turistično zelo razvija. K EU je pristopila leta 2004, uradna valuta je litas (EUROSTAT, 2008, str. 58; JAPTİ – Podatki o državah).

Tabela 20: Prikaz turističnih kazalcev za Litvo za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe

Kazalci	1999	2009	IND 09/99	Δ%
Število nočitev v 1.000	1.901	2.548	134,0%	34,0
Število turističnih prihodov v 1.000	n.p.	1.248	n.p.	n.p.
Turistična potrošnja v 1.000 €	n.p.	498.980	n.p.	n.p.
Število skupinskih nastanitvenih kapacitet	506	556	109,9%	9,9
Število zaposlenih v turizmu	1.488	1.416	95,2%	-4,8

Vir: EUROSTAT – Turistični kazalec – število nastanitvenih kapacitet; EUROSTAT – Turistični kazalec – število nočitev; EUROSTAT – Turistični kazalec – število turističnih prihodov; EUROSTAT – Turistični kazalec – turistična potrošnja; EUROSTAT – Turistični kazalec – zaposlenost.

Pri primerjavi razpoložljivih kazalcev v turizmu v Litvo zaznamo porast v številu nočitev (+34,0 %). Število skupinskih nastanitvenih kapacitet se je povečalo za 9,9 %, medtem ko se je število zaposlenih znižalo za 4,8 %. Za preostala dva kazalca podatki za leto 1999 niso na voljo.

MADŽARSKA

Površina: 93.030 km²

Število prebivalcev leta 2009: 10.030.975

Gostota prebivalcev na km² leta 2009: 108

BDP per capita leta 2009: 9.300 €

BDP per capita leta 2009 (PPS, EU-27=100): 65 (EUROSTAT – BDP; EUROSTAT – Demografski kazalci; JAPTİ – Podatki o državah).

Madžarska z glavnim mestom Budimpešto privablja tako domače kot tuje turiste, predvsem iz osrednje Evrope. V EU je vstopila leta 2004. Uradna valuta je madžarski forint (EUROSTAT, 2008, str. 60; JAPTİ – Podatki o državah).

Pri primerjavi razpoložljivih kazalcev v turizmu na Madžarskem zaznamo komaj opazen porast skoraj pri vseh kazalcih (+12,8 % turistični prihodi, +7,9 % skupinske nastanitvene kapacitete in +4,0 % nočitve). Število zaposlenih je ostalo nespremenjeno (–0,1 %). Za turistično potrošnjo podatki za leto 1999 niso na voljo.

Tabela 21: Prikaz turističnih kazalcev za Madžarsko za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe

Kazalci	1999	2009	IND 09/99	Δ%
Število nočitev v 1.000	17.993	18.710	104,0%	4,0
Število turističnih prihodov v 1.000	6.338	7.151	112,8%	12,8
Turistična potrošnja v 1.000 €	n.p.	1.916.281	n.p.	n.p.
Število skupinskih nastanitvenih kapacitet	2.773	2.993	107,9%	7,9
Število zaposlenih v turizmu	3.785	3.782	99,9%	-0,1

Vir: EUROSTAT – Turistični kazalec – število nastanitvenih kapacitet; EUROSTAT – Turistični kazalec – število nočitev; EUROSTAT – Turistični kazalec – število turističnih prihodov; EUROSTAT – Turistični kazalec – turistična potrošnja; EUROSTAT – Turistični kazalec – zaposlenost.

MALTA

Površina: 315 km²

Število prebivalcev leta 2009: 413.609

Gostota prebivalcev na km² leta 2009: 1313

BDP per capita leta 2009: 14.200 €

BDP per capita leta 2009 (PPS, EU-27=100): 81 (EUROSTAT – BDP; EUROSTAT – Demografski kazalci; JAPTI – Podatki o državah).

Enako kot Ciper je Malta, z glavnim mestom Valletta, destinacija za mednarodni receptivni turizem. Leta 2004 se je pridružila EU in leta 2008 uspešno prevzela evro (EUROSTAT, 2008, str. 61; JAPTI – Podatki o državah).

Tabela 22: Prikaz turističnih kazalcev za Malto za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe

Kazalci	1999	2009	IND 09/99	Δ%
Število nočitev v 1.000	n.p.	6.903	n.p.	n.p.
Število turističnih prihodov v 1.000	n.p.	1.116	n.p.	n.p.
Turistična potrošnja v 1.000 €	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
Število skupinskih nastanitvenih kapacitet	247	165	66,8%	-33,2
Število zaposlenih v turizmu	n.p.	162	n.p.	n.p.

Vir: EUROSTAT – Turistični kazalec – število nastanitvenih kapacitet; EUROSTAT – Turistični kazalec – število nočitev; EUROSTAT – Turistični kazalec – število turističnih prihodov; EUROSTAT – Turistični kazalec – turistična potrošnja; EUROSTAT – Turistični kazalec – zaposlenost.

Za Malto imamo za obe leti na voljo samo število skupinskih nastanitvenih kapacitet, ki se je skozi obdobje desetih let zmanjšalo za 33,2 %.

POLJSKA

Površina: 311.839 km²

Število prebivalcev leta 2009: 38.135.876

Gostota prebivalcev na km² leta 2009: 122

BDP per capita leta 2009: 8.100 €

BDP per capita leta 2009 (PPS, EU-27=100): 61 (EUROSTAT – BDP; EUROSTAT – Demografski kazalci; JAPTI – Podatki o državah).

Poljska z glavnim mestom Varšava je enako kot druge vzhodnoevropske države med tistimi turističnimi trgi v Evropi, ki se razvijajo. Čeprav so turistični tokovi v državi v večini bili posledica domačega turizma, se pojavnost mednarodnega turizma zadnja leta povečuje. Poljska se je pridružila EU leta 2004. Uradna valuta je zlot (EUROSTAT, 2008, str. 64; JAPTI – Podatki o državah).

Tabela 23: Prikaz turističnih kazalcev za Poljsko za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe

Kazalci	1999	2009	IND 09/99	Δ%
Število nočitev v 1.000	46.096	55.020	119,4%	19,4
Število turističnih prihodov v 1.000	12.488	19.354	155,0%	55,0
Turistična potrošnja v 1.000 €	n.p.	3.766.522	n.p.	n.p.
Število skupinskih nastanitvenih kapacitet	8.301	6.992	84,2%	-15,8
Število zaposlenih v turizmu	14.940	15.868	106,2%	6,2

Vir: EUROSTAT – Turistični kazalec – število nastanitvenih kapacitet; EUROSTAT – Turistični kazalec – število nočitev; EUROSTAT – Turistični kazalec – število turističnih prihodov; EUROSTAT – Turistični kazalec – turistična potrošnja; EUROSTAT – Turistični kazalec – zaposlenost.

Pri primerjavi kazalcev za Poljsko opazimo velik porast v številu turističnih prihodov (+55,0 %). Povečala sta se tudi število nočitev (+19,4 %) in število zaposlenih v turizmu (+6,2 %). Padec zaznamo pri številu skupinskih nastanitvenih kapacitet (-15,8 %). Za turistično potrošnjo za leto 1999 podatki niso na voljo.

SLOVAŠKA

Površina: 49.035 km²

Število prebivalcev leta 2009: 5.412.254

Gostota prebivalcev na km² leta 2009: 110

BDP per capita leta 2009: 11.600 €

BDP per capita leta 2009 (PPS, EU-27=100): 73 (EUROSTAT – BDP; EUROSTAT – Demografski kazalci; JAPTI – Podatki o državah).

Slovaška z glavnim mestom Bratislava je kot preostale vzhodnoevropske države turistična destinacija v razvoju. Leta 2004 se je pridružila EU in leta 2009 prevzela evro (EUROSTAT, 2008, str. 68; JAPTI – Podatki o državah).

Tabela 24: Prikaz turističnih kazalcev za Slovaško za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe

Kazalci	1999	2009	IND 09/99	Δ%
Število nočitev v 1.000	10.862	10.253	94,4%	-5,6
Število turističnih prihodov v 1.000	2.785	3.341	120,0%	20,0
Turistična potrošnja v 1.000 €	n.p.	1.977.555	n.p.	n.p.
Število skupinskih nastanitvenih kapacitet	1.535	2.683	174,8%	74,8
Število zaposlenih v turizmu	2.128	2.366	111,2%	11,2

Vir: EUROSTAT – Turistični kazalec – število nastanitvenih kapacitet; EUROSTAT – Turistični kazalec – število nočitev; EUROSTAT – Turistični kazalec – število turističnih prihodov; EUROSTAT – Turistični kazalec – turistična potrošnja; EUROSTAT – Turistični kazalec – zaposlenost.

Pri primerjavi kazalcev za Slovaško opazimo velik porast pri številu skupinskih nastanitvenih kapacitet (+74,8 %). Povečala sta se tudi število turističnih prihodov (+20,0 %) in število zaposlenih v turizmu (+11,2 %). Manjši padec zaznamo pri številu nočitev (– 5,6 %). Za turistično potrošnjo za leto 1999 podatki niso na voljo.

SLOVENIJA

Površina: 20.273 km²

Število prebivalcev leta 2009: 2.032.362

Gostota prebivalcev na km² leta 2009: 100

BDP per capita leta 2009: 17.300 €

BDP per capita leta 2009 (PPS, EU-27=100): 88 (EUROSTAT – BDP; EUROSTAT – Demografski kazalci; JAPTI – Podatki o državah).

Slovenija z glavnim mestom Ljubljana je najpomembnejša turistična destinacija vzhodne Evrope, njena vloga se je v zadnjih letih še okrepila. Leta 2004 je vstopila v EU in leta 2007 uspešno uvedla evro (EUROSTAT, 2008, str. 67; JAPTI – Podatki o državah).

Pri primerjavi kazalcev v turizmu za Slovenijo opazimo porast pri vseh kazalcih. Največ se je povečalo število turističnih prihodov (+66,2 %), število nočitev se je povečalo za 45,8 %. Sledita število skupinskih nastanitvenih kapacitet za +22,9 % in število zaposlenih v turizmu za +10,3 %. Podatki za turistično potrošnjo za leto 1999 niso na voljo.

Tabela 25: Prikaz turističnih kazalcev za Slovenijo za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe

Kazalci	1999	2009	IND 09/99	Δ%
Število nočitev v 1.000	5.870	8.556	145,8%	45,8
Število turističnih prihodov v 1.000	1.706	2.835	166,2%	66,2
Turistična potrošnja v 1.000 €	n.p.	938.449	n.p.	n.p.
Število skupinskih nastanitvenih kapacitet	814	1.000	122,9%	22,9
Število zaposlenih v turizmu	889	981	110,3%	10,3

Vir: EUROSTAT – Turistični kazalec – število nastanitvenih kapacitet; EUROSTAT – Turistični kazalec – število nočitev; EUROSTAT – Turistični kazalec – število turističnih prihodov; EUROSTAT – Turistični kazalec – turistična potrošnja; EUROSTAT – Turistični kazalec – zaposlenost.

ROMUNIJA

Površina: 238.391 km²

Število prebivalcev leta 2009: 21.498.616

Gostota prebivalcev na km² leta 2009: 90

BDP per capita leta 2009: 5.500 €

BDP per capita leta 2009 (PPS, EU-27=100): 46 (EUROSTAT – BDP; EUROSTAT – Demografski kazalci; JAPTİ – Podatki o državah).

Turizem v Romuniji (njeno glavno mesto je Bukarešta) še ni dovolj razvit in je odvisen od povpraševanja njenih državljanov. Mednarodni turistični tokovi so v državi zelo šibki in predvsem poslovne narave. Je novejša članica, v EU je vstopila leta 2007. Uradna valuta je leu (EUROSTAT, 2008, str. 66; JAPTİ – Podatki o državah).

Tabela 26: Prikaz turističnih kazalcev za Romunijo za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe

Kazalci	1999	2009	IND 09/99	Δ%
Število nočitev v 1.000	17.670	17.325	98,0%	-2,0
Število turističnih prihodov v 1.000	5.109	6.141	120,2%	20,2
Turistična potrošnja v 1.000 €	n.p.	1.300.796	n.p.	n.p.
Število skupinskih nastanitvenih kapacitet	3.253	5.079	156,1%	56,1
Število zaposlenih v turizmu	11.022	9.243	83,9%	-16,1

Vir: EUROSTAT – Turistični kazalec – število nastanitvenih kapacitet; EUROSTAT – Turistični kazalec – število nočitev; EUROSTAT – Turistični kazalec – število turističnih prihodov; EUROSTAT – Turistični kazalec – turistična potrošnja; EUROSTAT – Turistični kazalec – zaposlenost.

Pri primerjavi kazalcev za Romunijo opazimo porast pri številu skupinskih nastanitvenih kapacitet (+56,1 %) in pri številu turističnih prihodov (+20,2 %). Padec je zaznati pri številu zaposlenih v turizmu (-16,1 %) in minimalen padec pri številu nočitev (-2 %). Podatki za turistično potrošnjo za leto 1999 niso na voljo.

BOLGARIJA

Površina: 111.000 km²

Število prebivalcev leta 2009: 7.606.551

Gostota prebivalcev na km² leta 2009: 69

BDP per capita leta 2009: 4.600 €

BDP per capita leta 2009 (PPS, EU-27=100): 44 (EUROSTAT – BDP; EUROSTAT – Demografski kazalci; JAPTI – Podatki o državah).

Bolgarija je z glavnim mestom Sofija novejša članica EU, pridružila se je leta 2007. Zadnja leta postaja vedno bolj priljubljena destinacija za mednarodni evropski turizem, in sicer za domače turiste, posebej pa za turiste iz srednje Evrope. Uradna valuta je lev (EUROSTAT, 2008, str. 46; JAPTI – Podatki o državah).

Tabela 27: Prikaz turističnih kazalcev za Bolgarijo za leti 1999 in 2009 in odstotek spremembe

Kazalci	1999	2009	IND 09/99	Δ%
Število nočitev v 1.000	7.500	15.277	203,7%	103,7
Število turističnih prihodov v 1.000	2.043	4.341	212,5%	112,5
Turistična potrošnja v 1.000 €	n.p.	1.482.153	n.p.	n.p.
Število skupinskih nastanitvenih kapacitet	710	2.250	316,9%	216,9
Število zaposlenih v turizmu	n.p.	3.254	n.p.	n.p.

Vir: EUROSTAT – Turistični kazalec – število nastanitvenih kapacitet; EUROSTAT – Turistični kazalec – število nočitev; EUROSTAT – Turistični kazalec – število turističnih prihodov; EUROSTAT – Turistični kazalec – turistična potrošnja; EUROSTAT – Turistični kazalec – zaposlenost.

Pri vseh razpoložljivih kazalcih za turizem pri Bolgariji opazimo velik porast v obdobju desetih let. V največji meri se je povečalo število skupinskih nastanitvenih kapacitet (+216,9 %), sledita število turističnih prihodov (+112,5 %) in število nočitev (+103,7 %). Podatki za turistično potrošnjo in številu zaposlenih v turizmu za leto 1999 niso na voljo.

Priloga 3: Število nočitev rezidentov in nerezidentov v skupinskih nastanitvenih obratih od leta 1999 do leta 2009

Tabela 28: Prikaz števila nočitev v 1000 od leta 1999 do leta 2009 (članice EU)

Država / Leta	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU-27	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	2.150.044	2.248.720	2.304.498	2.313.724	2.298.802	2.233.396
EMU*	1.394.942	1.553.869	1.632.780	1.616.927	1.616.420	1.662.471	1.704.123	1.763.943	1.775.538	1.794.305	1.745.101
BE	28.477	29.215	28.694	29.093	29.019	28.494	28.381	29.371	29.849	29.972	29.250
BG	7.500	8.554	9.385	10.286	12.521	14.160	16.071	17.355	17.977	18.183	15.277
CZ	42.349	44.200	39.122	37.110	39.343	40.781	40.320	41.448	40.831	39.283	36.662
DK	25.211	25.165	25.187	25.674	26.289	26.119	26.227	27.267	28.068	28.027	26.491
DE	284.356	298.488	298.944	291.486	292.965	338.769	343.981	351.224	317.306	323.876	314.119
EE	n.p.	n.p.	n.p.	2.696	3.084	3.758	4.112	4.543	4.675	4.602	4.123
IE	27.077	29.924	31.547	31.610	33.036	32.436	32.097	33.655	n.p.	n.p.	n.p.
EL	55.881	62.186	56.268	54.466	54.502	52.554	55.264	57.797	65.420	65.625	66.022
ES	256.302	344.664	344.929	338.869	342.541	344.269	353.392	379.276	381.912	375.693	348.554
FR	258.192	280.125	289.300	289.540	283.097	283.017	295.594	297.482	301.963	301.043	294.690
IT	308.315	338.885	350.323	345.247	344.413	345.616	355.017	366.765	376.642	373.667	370.762
CY	16.731	17.419	18.826	16.159	14.458	14.717	15.058	14.439	14.378	14.380	13.004
LV	1.434	1.484	1.616	1.693	1.807	2.066	2.634	3.114	3.325	3.501	2.543
LT	1.901	1.406	1.503	1.656	1.660	2.168	2.623	2.936	3.264	3.249	2.548
LU	2.726	2.596	2.610	2.670	2.736	2.722	2.682	2.611	2.528	2.432	2.256
HU	17.993	20.430	18.648	18.450	18.611	18.899	19.737	19.652	20.129	19.974	18.710
MT	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	7.737	7.568	7.405	8.082	7.918	6.903
NL	83.298	81.263	80.475	82.372	81.206	80.913	80.161	83.943	88.267	84.452	84.516
AT	89.297	90.711	92.138	93.771	95.240	95.258	97.031	98.130	100.664	104.710	102.833

se nadaljuje

nadaljevanje

Država / Leta	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
PL	46.096	48.794	45.946	44.212	45.348	46.657	48.618	51.235	54.954	56.646	55.020
PT	41.323	41.956	41.340	41.811	41.583	41.723	43.265	45.522	47.965	47.329	44.365
RO	17.670	17.647	18.122	17.277	17.845	18.501	18.373	18.992	20.593	20.726	17.325
SI	5.870	6.509	6.858	7.028	7.198	7.302	7.308	7.448	7.993	8.870	8.556
SK	10.862	10.464	11.268	12.215	11.939	10.632	10.621	11.011	11.423	12.259	10.253
FI	15.578	16.042	16.212	15.993	16.082	16.699	17.259	18.169	19.037	19.466	18.567
SE	39.855	39.809	41.194	42.895	44.054	42.666	44.940	47.697	48.605	46.541	47.391
UK	265.131	281.756	265.841	263.769	247.904	231.411	280.385	266.013	261.884	251.506	262.205

Legenda: *EMU (11 držav – 1999, 12 držav – 2002, 13 držav – 2007, 15 držav – 2008, 16 držav – 2009, 17 držav – 2011).

Vir: EUROSTAT – Turistični kazalec – število nočitev.